

Ya'a tse'e je Oy Kats je Oy Ayook juu' ve'e je Juan jyaay

Je Kats je Ayook tse'e jayuvimpijt

1 Ku ve'e juu' jaty choo'ntk, jéjanits je'e ve'e vye'na je Kats je Ayook; je Nte'yam maatts je'e ve'e y'it van'ítani, je'ets je'e ve'e je Nte'yam. ²Ku ve'e juu' jaty choo'ntk, je Nte'yam maatts je'e ve'e. ³Je Kats je Ayook maat tse'e je Nte'yam nujom juu' jaty dupamkujx. Ni tía xa ve'e juu' ve'e jeja jetse'e je'e maat ñunkayakpuujm. ⁴Je Kats je Ayook tse'e je joojntykin duká'mip. Ax je joojntykin juu' je'e ve'e kya'mip, je'e tse'e je jayu dumooyp je ajajtk. ⁵Je ajajtk tse'e dukujajp dukutá'kxp je akoo'ts it; ka'a tse'e je akoo'ts it du'amaadaaga jetse'e duyakkoo'tsat je ajajtk.

⁶Jeji xa ve'e to'k je yaa'tyajk juu' ve'e je Nte'yam kejxju, Juaants je'e ve'e xyaaj. ⁷Je'e tse'e ñumiin jetse'e je tuvakojsun dupámút jetse'e je jayu duvaajnat jets ta ve'e je Nte'yam duyaknuké'xnatáka je'e pane'e ijtp ax jo'n je kujajpa je kutá'kxpa, ve'em tse'e anañujoma je jayu je'e dujaanchjávadat. ⁸Ka je Juaanaps je'e ve'e je'e pane'e ijtp ax jo'n je kujajpa je kutá'kxpa, je'e je'e ve'e pane'e je tuvakojsun

dupaam je'e kajx pane'e ve'em ax jo'n je kujajpa je kutá'kxpa. ⁹Je'e pane'e ijtp ax jo'n je kujajpa je kutá'kxpa, je'e tse'e miin yaja naxviijn, je'e tse'e anañujoma je jayu duyakvijp duyakkej. Yájats je'e ve'e naxviijn myiijn, ¹⁰yájats je'e ve'e naxviijn vye'na, je'e maat tse'e ya naxviijnit it yakpuujm, ka'a tse'e je jayu y'íxaiji. ¹¹Je jyayu ve'e ñumiin, ka'a tse'e kyuvajkjidi. ¹²Natyukpitsumvaatsjudu tse'e juu' ve'e kuvajkjudu jetse'e jyaanchja'vijidi, je'eda tse'e kyutojkunmooy jetse'e y'íttat je Nte'yam je y'ónukta. ¹³Ax ka je'e kajxap tse'e y'itta je Nte'yam je y'ónukta kuxe'e kye'xti ax jo'n je naxviijnit jayu, ni ka je'e kajxap tse'e ku ve'e kye'xti kuxe'e ve'em je jayu dunupaajmtkidi, nay ka je'e kajxap tse'e ku ve'e kye'xti kuxe'e je yaa'tyajk ve'em dutsak, je'e kajxe'e y'itta je Nte'yam je y'ónukta kuxe'e je Nte'yam je nam joojntykin myoojyjidi.

¹⁴Ax je'e pane'e je Kats je Ayook, je'e tse'e jayuvimpijt, je'e tse'e joojntyki uu'm maatta, tum je kunoo'kxun maat jets je tyuv je'e je'e ve'e. N'ixts aats je'e ve'e, je'e

tse'e je Nte'yam tun to'k y'Onukip, ooye'e je majin dutunjayep.

¹⁵Jidu'umts je'e ve'e je Juan je tuvakojsun dupuujm, makk tse'e kyajts jetse'e vyaajñ:

—Ya'ats je'e ve'e juu' ats miitse'e ntukmukojtstu ku atse'e nvaajñ jets je'e pan atse'e xpa'ux'ookip, nuyojkts je'e ve'e dunumaja jets ka'a ve'e ats, kux ijtnuvam je'e ve'e vye'na jets ka'anum ats —jidu'um tse'e vyaajñ.

¹⁶Anañujoma xa ve'e xkunoo'kxumda jetse'e xtoojnimda je maa'yun kamachooovna. ¹⁷Yakmo'yumdu tse'e je pava'nun juu' ve'e je Moisés yaktukkatajki, ax je Jesucristo tse'e duyaknuke'xnatajki jets tuv je'e ve'e je too' juu' ve'e je Nte'yam kyojts jets chajkpe'e jetse'e anañujoma je jayu je maa'yun dutoojnat. ¹⁸Ni pana ve'e je Nte'yam dukai'ix; je Jesús, je'e je y'Onuk, juu' ve'e ijtp je'e maat, je'e tse'e je Nte'yam duyaknuke'xnatajki.

Ku je Yaknapejtpa Juan je jayu duvaajnjidi jets pane'e je Jesucristo

(Mt. 3.11-12; Mr. 1.7-8; Lc. 3.15-17)

¹⁹Jidu'um tse'e je Juan je tuvakojsun dupuujm ku ve'e je israeejlit jayu juu' ve'e tsuunidup jem Jerusalén, je'e tse'e dukejxtu je tee'tajk jets je viijnk jáyuda juu' ve'e ijtuva je Leví je chaan je kyooj, je'e tse'e najkx je Juan du'amotutúvada pan pan je'e ve'e ñatyijju. ²⁰Ka'a tse'e je Juan tyaayi, va'ajts tse'e ñay'ava'niji. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ka átsap xa je'e ve'e je Cristo.

²¹Van'it tse'e du'amotutúvidinuva:

—Pan ka mítsaptam je'e ve'e, ¿pants mitse'e? ¿Mitse'e je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Elías?

Van'it tse'e vyaannuva:

—Ka átsap xa je'e.

Jetse'e du'amotutúvikojtinuva:

—¿Mítstam n'ite'e je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa juu' ve'e kátsani jetse'e myiinnit yaja naxviijn?

Jetse'e y'atsaajv:

—Ka'a.

²²Van'it tse'e dunuujmidinuva:

—¿Ax pants mitse'e?

Njajtyyaknajkxjap xa aatse'e je mkojtsumpijtun pan pan aatse'e xkejxp. ¿Tí mitse'e mnatyijju aats maat?

²³Van'it tse'e je Juan y'atsaajv:

—Je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Isaías, je'e tse'e du'ava'ni to'k je jayu juu' ve'e jidu'um makk kótsup joma ve'e kyapantsuuna: “Yaktaajvjada je Maja Vintsán je tyoo'.” Ax atsts je'e ve'e je jayu juu' ve'e kojtsp joma ve'e kyapantsuuna —jidu'um tse'e je Juan vyaajñ.

²⁴Juu' tse'e ojts dumukotsta je Juan, je fariseotajkts je'e ve'e kejjjudu. ²⁵Jetse'e du'amotutúvidinuva:

—Pan ka mítsap je'e ve'e je Cristo ukpu je Elías, ni je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa juu' ve'e kátsani jetse'e myiinnit, ¿tyajxts mitse'e je jayu xyaknapet?

²⁶Jetse'e je Juan ña'muxjidi:

—Je tsoxk naaj xa atse'e je jayu ntukyaknapejtp. Jemts miitse'e to'k xmaadada pane'e mka'íxada.

²⁷Xpa'ux'ookipts ats je'e ve'e, je'e tse'e nuyojk dunumájp jets

ka'a ve'e ats, ni je'e paata atse'e nkavinmachju jets atse'e je kya'ajjk jaa'p nmukéjjat.

²⁸Ve'ets ya'a ve'e tyoojnji kyojtsji jem joma ve'e je it duxaaja Betania, jem jado'k ado'om Jordán maja napa'am, jem joma ve'e je Juan je jayu duyaknapejt.

Ve'em je'e ve'e je Jesús ax jo'n to'k je carnero juu' ve'e vintsa'kin

²⁹Je ku'óxit tse'e je Juan du'ix je Jesús vyinkutámaja, van'it tse'e vyaajñ:

—Ixta, ya'ats je'e ve'e juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e je jayu je tyokin dutuknuvaatsnit. Ve'em tse'e dutónut ku ve'e y'oo'kut ax jo'n to'k je carnero juu' ve'e je Nte'yam yaktukvintsa'kip. ³⁰Ya'a atse'e nnukojts ku atse'e nvaajñ: “Xpa'ux'oookipts atse'e to'k pane'e nuyojk dunumájip jets ka'a ve'e ats, kux ijtnuvam je'e ve'e vye'na jets ka'anume'e ats.” ³¹Ka'ats atse'e nnujava tuy'it jets ya'a je'e ve'e juu' ve'e je jayu je tyokin dutuknuva'atsup. Je'e kajxts atse'e je jayu nyaknapetta jetse'e ve'em nujava tyánut je israeejlit jayu maat jets ve'em ya'a ve'e ax jo'n to'k je carnero juu' ve'e je Nte'yam yaktukvintsa'kip.

³²Jetse'e je Juan je tuvakojsun dujaa'kpuujm. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ku ats je'e ve'e nyaknapejtkujx, van'itts atse'e n'ix je Espíritu Santo ñukadaakji ax jo'n to'k je pak, jem tse'e tsapjootm chaa'n. ³³Ku ats je'e ve'e nkayaknapetna vye'na, ka'ats atse'e nnujava vye'na jets je'e je'e ve'e juu' ve'e je jayu je tyokin dutuknuva'atsup. Ax je'e pan atse'e

xkejx jets atse'e je jayu nyaknapétut je tsoxk namaat, je'ets atse'e xnuujmi: “Ku ve'e x'ixut je Espíritu Santo jetse'e to'k je yaa'tyajk dunukada'aky, je'ets je'e ve'e juu' ve'e je jayu dutukyaknapejtp jem jya'vin kajxm je Espíritu Santo.”

³⁴Ax n'ixts ats je'e ve'e ku ve'e ve'em jyajty, mpuumpts atse'e je tuvakojsun jets je'e je'e ve'e je Nte'yam je y'Onuk.

Je Jesús je myutoo'vajkp ixpajkpada

³⁵Je ku'óxit tse'e je Juan jem tyena maat numejtsk je y'ixpajkpada. ³⁶Ku ve'e je Juan du'ix jetse'e je Jesús ñaxy, van'it tse'e vyaajñ:

—Ixta, ya'a xa je'e ve'e juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e y'oo'kut ax jo'n to'k je carnero juu' ve'e je Nte'yam yaktukvintsa'kip.

³⁷Ku ve'e numejtsk je Juan je y'ixpajkpa du'amotunajxti, van'it tse'e dupanajkxti je Jesús.

³⁸Pyanajkxtup tse'e vye'nada je Jesús ku ve'e y'ixumpijjt jetse'e du'ix jets jepe'e yakpamets, van'it tse'e dunuujmidi:

—¿Tise'e mtsojktup?

Van'it tse'e y'atsoojvjidi:

—Yak'ixpajkpa, ¿jomas mitse'e mtsuuna?

³⁹Jetse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ja'mda jets ixta.

Van'it tse'e ñajkxti jetse'e du'ixti joma ve'e chuuna. Jem tse'e je Jesús maat y'ijtti je xaaj, maktaaxk yaaxpani ve'e vye'na.

⁴⁰Nuto'k tse'e je ixpajkpa juu' ve'e du'amotunajx je Juan jetse'e je Jesús dupanujkx, je Andreests je'e ve'e, je Simón Pedro je y'uts, ⁴¹je'e

tse'e najkx jetse'e ojts je y'ajch
Simón du'ixta, jetse'e dunuujmi:

—Ta xa aatse'e mpaa'ty je Mesías.
(Jidu'um tse'e kyatsapítsum
je Mesías, Cristo, je'e juu' ve'e
je Nte'yam vyinkoon jetse'e
yakkutojknit.)

⁴²Van'it tse'e je Andrés duvaajv je
y'ajch Pedro joma ve'e je Jesús. Ku
ve'e je Jesús je Pedro du'ix, van'it
tse'e dunuujmi:

—Mits xa ve'e je Simón, je Jonás
je myajntk, Céfasts mitse'e
myaktukxaajinup. (Ax jidu'um tse'e
kyatsapítsum je Cefas, tsaaj, je'e
tse'e je Pedro.)

Ku je Jesús duvaajv je Felipe jets je Natanael

⁴³Je ku'óxit tse'e je Jesús
ñajkxuva'añ jem Galilea, van'it tse'e
je Felipe dupaaty jetse'e dunuujmi:

—Pamiinni ats.

⁴⁴Je Felipe, jem je'e ve'e Betsaida
kyukajpuna, nay jempa ve'e je
Andrés jets je Pedro. ⁴⁵Van'it tse'e
je Felipe ojts je Natanael du'ixta
jetse'e dunuujmi:

—Ta xa aatse'e mpaa'ty je jayu
juu' kajxe'e je Moisés jyaajv jep
pyava'nun kujxp jets juu' kajxe'e
jyaayduva je Nte'yam je y'ayook
kojtsnajxpatajkta. Je Jesuusts je'e
ve'e, je José je y'ónuk, nazarétit jayu.

⁴⁶Ax jidu'um tse'e je Natanael
y'atsaajv:

—¿Nazarétit jayu? ¿Pítsumuptam
vine'e jem juu' ve'e oy?

Jetse'e je Felipe y'atsoojvji:

—Ja'mu jets ixu.

⁴⁷Ku ve'e je Jesús du'ix je
Natanael vyinkutámaja, van'it tse'e
vyaaajñ:

—iUxyaja tse'e to'k myets je
israeejlit jayu juu' ve'e ni vinxupa
kataayip!

⁴⁸Van'it tse'e je Natanael
du'amotutuvi je Jesús:

—¿Vintsose'e xnujava jets ve'em
atse'e?

Jetse'e je Jesús ña'muxji:

—N'ix xa ats mitse'e ku ve'e
mve'na jep higo kupupa'tkup,
ka'ana ve'e je Felipe mvavju
tvyve'na.

⁴⁹Van'it tse'e je Natanael
ña'muxji:

—Yak'ixpajkpa, mits xa ve'e je
Nte'yam je y'Onuk, mitsts je'e ve'e je
Israeejlit Jayu Yakkutojka.

⁵⁰Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji:

—¿Xjaanchja'vip atse'e kux ats
mitse'e tunnuujma jets n'ix ats
mitse'e jep higo kupupa'tkup?
M'íxupnum xa mits je'e ve'e juu'
ve'e tónjup kótsjup. Jyaa'knumájijpts
je'e ve'e ka je'ep ku atse'e tun'avana
vintso mitse'e mjáyuva.

⁵¹Van'it tse'e jyaa'kvaajñ:

—Tyúvam xa ats miitse'e
nnaajmada, vaampam atse'e,
jets m'ixtap miitse'e ku ve'e je
tsapjootmit it y'ava'atsut jetse'e
je Nte'yam je y'aangeles pyéttat
kyada'aktat joma ve'e ats, ats, je
Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

Ku je jayu ñavyajkji jep Caná

2 Kutoojk xaaj tse'e je jayu
ñavyajkji jem kajpun kajxm juu'
ve'e Caná duxaaj, jem galiléait y'it
jootm. Jem tse'e vye'na je Jesús je
tyaak, ²yakvoovduva tse'e je Jesús
maat je y'ixpajkpatajk. ³Ku tse'e
kyujx je tsaaydum pa'ajk naaj, van'it
tse'e je Jesús je tyaak ña'muxji:

—Ta xa ve'e kyajxujidini je tsaaydum pa'ajk naaj.

⁴Van'it tse'e y'atsaajv:

—Nana, čtyajxs ats mits je'e ve'e xvaajñja? Ka'anum xa atsele xtukkada'aky.

⁵Van'it tse'e je tyaak dunuujmi je patto'nivatajk:

—Tonkaxta nujom vintso ya'a ve'e mna'muxjadat.

⁶Jem tse'e vye'na tojtuk je maja to'ts juu' ve'e je israeelit jayu yakoondup ku ve'e ñaajkva'atsjada, majktupx uk mókupx litro jo'nts je'e ve'e je jyoot to'k jaty. ⁷Van'it tse'e je Jesús dunuujmidi je patto'nivatajk:

—Yak'otsta ya to'tsta maat je tsoxk naaj.

Yak'ape'tstu tse'e. ⁸Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Jee'ptats n'it vee'n jets mo'oda je'e juu' ve'e ya xaaj dunuvinténip.

Ve'em tse'e dutoondi. ⁹Jyaa'kyajp tse'e je xaaj je ñuvinténiva je tsaaydum pa'ajk naaj juu' ve'e je tsoxk naaj uk'ijit, ka'ats je'e ve'e dunujava pan joma ve'e pyítsum, je patto'nivatajkts je'e ve'e dunuja'vidu kux je'e ve'e ojets myajta. Van'it tse'e je xaaj je ñuvinténiva duvatasaajv je ta'axpajkpa ¹⁰jetse'e dunuujmi:

—čTis mitse'e mtuump? Too'vajkp xa ve'e anañujoma je jayu dutuk'uu'k je tsaaydum pa'ajk naaj juu' ve'e dunu'óyip, ax ku tse'e je javyaa'kxtajk távani y'oo'kta vye'na, van'it tse'e yakmo'oda je tsaaydum pa'ajk naaj juu' ve'e ka jajty'óyap; ax vimpitts mitse'e tuxtún, myak'ux'ookits mitse'e taav je tsaaydum pa'ajk naaj juu' ve'e dunu'óyip.

¹¹Ax ya'a tse'e juu' ve'e je Jesús tyoon jem Caná, juu' ve'e jem galiléait y'it jootm, je'e tse'e je myuto'k maja nuja'vin; ax ve'em tse'e duyaknuke'xnatajki je myajin, jets'e je y'ixpajkpatajk ज्याanchja'vijidi.

¹²Ku tse'e ve'em dutuujn, van'it tse'e ñujkx jem Capernaum maat je tyaak jets je y'utsatajk maat je y'ixpajkpatajk. Jem tse'e y'ijitti mejtsk toojk xaaj.

Ku je Jesús duyakvaach je maja tsaptajk

(Mt. 21.12-13; Mr. 11.15-18; Lc. 19.45-46)

¹³Ku ve'e tyami je pascua xaaj, van'it tse'e je Jesús vyimpejt jem jerusaleenit kyajpun kajxm. ¹⁴Jem tse'e dupaaty jep maja tsaptaktaagujkp je'eda pan pan jatye'e je tánuk yax dutoo'ktup: je tsapkaaj, je carnero, jets je pak. Jem tse'e chuuniduva pan pan jatye'e je meen dUVinkukoondup jetse'e dunupakta. ¹⁵Ku ve'e je Jesús du'ix, van'it tse'e to'k je tujpx vojpun dupuujm jetse'e duyakpitsumkujx jep maja tsaptaktaagujkp nujom pan pan jatye'e dutoo'ktup je carnero jets je tsapkaaj. Pan pan jatye'e dUVinkukoondup je meen, vyajva'lkkajxts je'e ve'e je meen jetse'e duyakvippumpijtkujx je myeesada. ¹⁶Ax jidu'um tse'e dunuujmi pan pan jatye'e dutoo'ktup je pak:

—iYakpítsumdini ya'a! iKa'a xa ve'e ats je nTee' ya chaptajk xyakva'andat maa'tyajk!

¹⁷Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk dujaa'myejtsti je Kunuu'kx Jatyán

juu' ve'e vaamp: "Ooy xa atse'e ntun'ekju ku ve'e mits je mtsaptajk kyayakvintsa'aga."

¹⁸Van'it tse'e je myu'israeejlit jayu y'amotutúvijidi:

—¿Ti nuja'vints aatse'e xmooyp jets mtukkadaakjupe'e jetse'e ve'em mjátukát?

¹⁹Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Yakkutókida ya maja tsaptajk, toojk xaajts ats ya'a ve'e nyakpojtuknuvat.

²⁰Van'it tse'e je myu'israeejlit jayu ña'muxjдинува:

—Vujtkupxuk tojtuk joojnt xa ve'e tya'ni jetse'e dupaamdi ya maja tsaptajk, çax myakpojtuknuvaps mits ya'a n'ite'e toojk xaaj?

²¹Ax je maja tsaptajk juu' ve'e je Jesús ñukojts, je ñi'kx je kyopkts je'e ve'e tyijp. ²²Ku ve'e je Jesús y'uk'aa'k jetse'e jyoojntypajknuva, van'it tse'e je y'ixpajkpatajk dujaa'myejtsti ya'a juu' ve'e je Jesús kyojts. Van'it tse'e dujaanchja'vidi juu' jatye'e ijtp jep Kunuu'kx Jatyán kujxp jets juu' ve'e je Jesús kyojts.

Y'ixp ñuja'vipts je'e ve'e je Jesús je jayu je y'aaj je jyoot

²³Jem tse'e Jerusalén je Jesús vye'na ku ve'e dupaaty je pascua xaaj. Jem tse'e numay je jayu jyaanchja'vijidi ku ve'e du'ixti je mújit nuja'vin juu' ve'e tyoon. ²⁴Ax ka'a tse'e je Jesús je jayu dujotma'a kux y'ixp ñuja'vip je'e ve'e je jayu je y'aaj je jyoot anañujoma, ²⁵ka'a tse'e vyinkopka jetse'e pan vya'nuxjut vintso ve'e to'k jado'k je jayu je jyáuvín, kux y'ixp ñuja'vip je'e ve'e oy jets vintso ve'e je jayu je y'aaj je jyoot.

Je Jesús maat je Nicodemo

3 Jem tse'e vye'na to'k je fariseo juu' ve'e Nicodemo duxaaj, ñumájijts je'e ve'e y'ijit joma ve'e je israeejlit jayu. ²Je Nicodemo tse'e koo'ts ojts duku'ix je Jesús, jetse'e dunuujmi:

—Yak'ixpajkpa, nnuja'vinup xa aatse'e jets je Nte'yam mitse'e mkejxjup jets aatse'e juu' xtuk'íxut xtuknujávát, kux je'e xa ve'e juu' ve'e ijtp je Nte'yam maat, je'ejyji tse'e o'yixjup jetse'e je kyutojkun duyaknuke'xnatákat maat je mújit nuja'vin ax jo'n mitse'e xtun.

³Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Tyúvam xa ats mitse'e nnuujma, vaampam atse'e, pan pan xa ve'e kake'xnuvap jado'k nax, ka'a tse'e y'o'yixjut jetse'e du'íxut je Nte'yam je kyutojkun.

⁴Van'it tse'e je Nicodemo y'amotutúvijidi:

—¿Vintsose'e y'óyat jetse'e kye'xnuvat to'k je yaa'tyajk juu' ve'e májani? ¿Jadi o'yip vine'e jetse'e tyajkinuvat jado'k nax jem je tyaak jyootm jetse'e kye'xnuvat?

⁵Jetse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Tyúvam xa ats mitse'e nnuujma, vaampam atse'e, ka ve'ejyap xa ve'e je jayu kye'exut ax jo'n yaja naxviijn je jayu kye'ex, tun vinkopk xa je'e ve'e jetse'e je Espíritu Santo kajx kye'xnuvat. Pan pan tse'e ve'em kake'xp, ka'a tse'e y'o'yixjut jetse'e tyákat jem je Nte'yam y'am kya'm. ⁶Pan pan xa ve'e yakke'xjup je jayu, jáyuvamts je'e ve'e; ax pan pan tse'e je Espíritu Santo kajx ke'xp, joot ja'vints je'e ve'e.

⁷Kadi atuva atoki xtuktán ku atse'e

jidu'um nva'añ: "Tun vinkopk xa je'e ve'e jetse'e anañujoma je jayu kye'xnuvat jado'k nax." ⁸ Jeja xa ve'e je it pyaj pan joma tso ve'e dutsak. M'amotunajxypts mits je'e ve'e ku ve'e y'am'u, ax ka'a tse'e xnujava pan joma tso ve'e chaa'n uk pan joma tso ve'e ñujkx; nay ve'empa tse'e anañujoma pan pan jatye'e ke'xtup je Espiritu Santo kajx, va'ajts tse'e yaknujava jets je Nte'yam maat je'e ve'eda, ax ka'a tse'e yaknujava pan vintso ve'e je Espiritu Santo je nam joojntykin myoojyjidi.

⁹ Van'it tse'e je Nicodemo y'amotutúvjinuva:

—¿Vintsos ya'a ve'e y'ixuva?

¹⁰ Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:

—¿Ka'a ve'e xnujava?, mits, israeejlit jayu yak'ixpajkpa.

¹¹ Tyúvam xa ats mitse'e nnuujma, vaampam atse'e, je'e aatse'e nkajtsp juu' aatse'e nnuja'vip, jets je'e aatse'e je tuvakojsun mpuump juu' aatse'e n'ixp; ax ka'a tse'e xkuvakta je tuvakojsun juu' aatse'e mpuump.

¹² Pan ka'a xa atse'e xjaanchjávada ku ats miitse'e nvaajnjada juu' ve'e yaja naxviijn, ¿vintsots ats miitse'e xjaanchjávadat ku ats miitse'e nvaajnjada juu' ve'e jem tsapjootm?

¹³ Ni pana xa ve'e kyatsajpétna, ax jemts atse'e tsapjootm n'ijit jets atse'e yaja nkadaaky, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamdúka l'jtp. ¹⁴ Ve'em ax jo'n je Moisés jujpani duyakkajxmpojtuk je tsaa'n apamnax jem vinva'ajts it kajxm, tun vinkopkts je'e ve'e jets atse'e je jayu xyakkajxmpojtukpat; ¹⁵ ax ve'em tse'e, pan pan xa atse'e xjaanchja'vip, ka'ats je'e ve'e

vyintókiyut, xa'ma kajxts je'e ve'e jyoojntykinit —jidu'um tse'e je Jesús vyaajñ.

Chajkpe'e je Nte'yam je naxviijnit jayu

¹⁶ Tyuntsojk'oo'k xa ve'e je Nte'yam je naxviijnit jayu, paaty tse'e dukejx pane'e tun to'k y'Onukip. Ve'emts je'e ve'e dutuujn jets pan pane'e dujaanchja'vip je Nte'yam je y'Onuk, jetse'e kyavintókiyut, je'e ve'e jetse'e dujajejpnit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

¹⁷ Ka je'e kajxap xa ve'e je Nte'yam dukejx je y'Onuk yaja naxviijn jetse'e je jayu dumooynit je tsaachpaatun juu' ve'e xa'ma kajx ijtnup, je'e kajxe'e jets je jayu duyaktso'okut.

¹⁸ Pan pan xa ve'e dujaanchja'vip je Nte'yam je y'Onuk, ka'ats je'e ve'e yakmooynit je tsaachpaatun juu' ve'e xa'ma kajx ijtnup; ax pan pan tse'e kajaanchja'vijup, nupaamdúkanits je'e ve'e y'it jetse'e yakmooynit je tsaachpaatun juu' ve'e xa'ma kajx ijtnup. ¹⁹ Je'e kajx tse'e yakmooynit je tsaachpaatun juu' ve'e xa'ma kajx ijtnup, kux ka'a ve'e dujaanchjáva je Nte'yam je y'Onuk, juu' ve'e kyejx yaja naxviijn. Ve'em ax jo'n je kujajpa je kut'a'kxpa duyaknuke'xnatáka nujom juu' jatye'e ijtp joma ve'e kyujaj kyutu'kx, nay ve'empa tse'e je Nte'yam je y'Onuk je jayu je tyokin duyaknuke'xnatájkiva. Ax ka'a tse'e je jayu dutsokta jetse'e je tyokin nuke'xnatáka y'ítut kux je'e ve'e tyoondup juu' ve'e ka óyap. ²⁰ Anañujoma tse'e pan pan

jatye'e dutoondup juu' ve'e ka óyap, ka'ituvaaandupts je'e ve'e jeja ajajtk it jaat, ka'a ve'e ñaajktámajada jeja ajajtk it jaat kux ka'a ve'e duyaknuké'xnatakava'anda je kyo'oy je'e juu' ve'e tyoondup. ²¹Ax pan pan tse'e dutoomp je tyuv je'e, naajktámijupts je'e ve'e jeja ajajtk it jaat, ax ve'em tse'e kye'exut jets je Nte'yam kajxe'e juu' dutún.

Ku je Yaknapejtpa Juan je jayu duvaajninuva jets pane'e je Jesús

²²Ku ve'e je it ñajxy, van'it tse'e je Jesús maat je y'ixpajkpatajk ñajxxti jem judéait y'it jootm. Jem tse'e je jayu duyaknapetta. ²³Nay ve'empa tse'e je Yaknapejtpa Juan je jayu duyaknapejt jem Enón, je saliimit kajpun mutam, kux jeme'e vye'na ooy je tsoxk naaj. Jem tse'e je jayu jye'ydi jetse'e ñapejtti. ²⁴Van'it ya'a ve'e tyoornji kyojtsji ka'anume'e je Juan yakpoxuntakpum vye'na.

²⁵Jem tse'e je Juan je y'ixpajkpatajk juu' ve'e dum aatnakyojtsvintsov'ukvaajnju du to'k je israeejlit jayu pan vintso ve'e dutsak jetse'e je jayu ñaajkva'atsjadat. ²⁶Van'it tse'e je Juan je y'ixpajkpatajk ñunajkxjidi, jetse'e ña'muxjidi:

—Yak'ixpajkpa, je'e xa ve'e juu' ve'e mmaatve'nip jem jado'k ado'om Jordán maja napa'am, juu' mitse'e je tuvakojsun mmooy ku aatse'e xmukajts, jemts je'e ve'e je jayu duyaknapet, ax nunajkxjudupts je'e ve'e anañujoma.

²⁷Van'it tse'e je Juan y'atsoojvjidi: —Ni pana xa ve'e je kutojkun dukajayep pan ka'a ve'e je Nte'yam mya'aju. ²⁸X'amotunajxtu atse'e ku

atse'e nvaajñ jets ka je Criistovap atse'e, m'o'yixjadap tse'e jetse'e je tuvakojsun xpámdat jets vaan atse'e jets ats je'e ve'e juu' ve'e yakkejx jetse'e je Cristo duvintoo'vákat. ²⁹Ku ve'e je jayu ñavyukju, pan pan tse'e dumaat je yaa'vyajkpa, je ta'axpajkpatsts je'e ve'e; jets je'e juu' ve'e myaatnayja'vijup je ta'axpajkpa, jemts je'e ve'e du'amotunaxy juu' ve'e je ta'axpajkpa kyajtsp. Ax nay ve'empats atse'e uxayam ooy ntunxoonduk ku atse'e n'amotunaxy juu' ve'e je Cristo kyajtsp. ³⁰Pan vintso ve'e ya it ñaxy, tun vinkopkts je'e ve'e jets je'e ve'e dunumájat jets atse'e nnumootskat —jidu'um tse'e je Yaknapejtpa Juan vyaajñ.

Je'e pane'e kajxm tsoo'n

³¹Je'e pane'e kajxm tsoo'n, je'e tse'e dunumájip dunujaanchip. Je'e pane'e yaja naxviijn, naxviijnit jáyuvamts je'e ve'e, je'e je'e ve'e kyajtsp juu' ve'e yaja naxviijn; ax je'e pane'e tsoo'n jem tsapjootm jetse'e yaja kyadaaky, ñumajikujxp ñujaanchikujxpts je'e ve'e. ³²Je'e tse'e je tuvakojsun dupaamp juu' ve'e du'ix du'amotunajx, ax ka'a tse'e je jayu dujaanchjáva je tuvakojsun juu' ve'e pyuump. ³³Natyukpitsumvaatsjudup tse'e juu' ve'e dujaanchja'vidup je tuvakojsun juu' ve'e pyuump, je'e tse'e va'ajts duyaknuké'xnatajkidup jets tyúvame'e je Nte'yam je kyats je y'ayook. ³⁴Je'e pane'e je Nte'yam kejxju, je Nte'yam je kyats je y'ayookts je'e ve'e kyajtsp, ka'a tse'e je Nte'yam vyintoka

ku ve'e je Espírítu Santo duyaky. ³⁵Chajkpts je'e ve'e je Dios Tee' je y'Onuk jetse'e dutukkatajikikujx nujom juu' jaty. ³⁶Pan pan xa ve'e dujaanchja'vip je Nte'yam je y'Onuk, jyayejppts je'e ve'e je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp; ax pan pan tse'e dukatsojqp jetse'e ज्याanchjávajat, ka'ats je'e ve'e dujayéput je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, jepts je'e ve'e je Nte'yam y'ejkun jaatp y'it.

Je Jesús maat to'k je samaariait ta'axtajk

4 Myótudu tse'e je fariseotajk jets nuyojke'e je jayu y'ijtti juu' ve'e je Jesús dupanajkxtu jetse'e yaknapejtjidi jets ni ka'a ve'e je'eda juu' ve'e je Juan dupanajkxtu jetse'e yaknapejtjidi; ²óyame'e je Jesús je jayu dukayaknapejtti, je y'ixpajkpatajka ve'e je jayu duyaknapejtту. ³Ku ve'e je Jesús dunuja'vi, tsoo'nnu tse'e jem Judea jetse'e jem Galilea vyimpijtnuva.

⁴Tunjajtnajxpts je'e ve'e jem samaariait y'it jootm. ⁵Ve'em tse'e jyey' jeja kajpun pa'ayi juu' ve'e Sicar duxaaj, jem samaariait y'it jootm, je naax mutam juu' ve'e jujpani je Jacob myooynu je myajntk José. ⁶Jem tse'e vye'na to'k je jot joma ve'e je naaj duyakpítsumda juu' ve'e tyijtp je Jacob je myo'ot. Ax noo'kxp tse'e je Jesús jyey', je'e kajx tse'e y'ajxk jeja jot aagui, kujk xaaj jo'nani ve'e vye'na, ⁷⁻⁸je kaaky je tojcx jooyva ve'e ñajkxti je y'ixpajkpatajk jem kajpun kajxm. Van'it tse'e jyey' to'k je samaariait ta'axtajk joma ve'e je naaj duyakpítsumda, je tsoxk naajts

je'e ve'e vyaa'nuvaampy. Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Mooyk ats to'k aaj je mtsoxk naaj.

⁹Van'it tse'e y'atsoojvji:

—Israeejlit jayu xa mitse'e.

¿Vintsots ats mitse'e x'amotu je tsoxk naaj?, kux samaariait jayu xa atse'e. (Je'e kajx tse'e ve'em vyaajñ kux ka'a ve'e ñayjávajada je israeejlit jayu maat je samaariait jayu.)

¹⁰Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Pan kuxnujava ve'e juu' ve'e je Nte'yam yajkyp, jets kuxnuja'viva ve'e pane'e uxyam m'amótujup je tsoxk naaj, mitsts atse'e kux'amotu je tsoxk naaj, jets ats mitse'e kunma'a je tsoxk naaj juu' ve'e je jayu dujoojntykinmooyp.

¹¹Van'it tse'e vyaajñ je ta'axtajk:

—Ka'a xa mitse'e xtimaada juu' ve'e mtukyakpítsumup je tsoxk naaj, jets kaak ya'a ve'e ya jot, ójomase'e xpácut je tsoxk naaj juu' ve'e je jayu dujoojntykinmooyp? ¹²Je njujpit jáyuvamda Jacob, je'e tse'e dupaam ya jot, joma ve'e viinm choxkna'uuk, nay ve'empa je y'ónukta jets je jyaach je kyaaj, ¿ax mjaa'knúmájipts mits vine'e jets ni ka'a ve'e je'e?

¹³Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Nujomda xa ve'e pan pane'e du'looktup ya tsoxk naaj, taatsidinuvaps je'e ve'e jado'k nax; ¹⁴ax pan pan tse'e du'lookp je tsoxk naaj juu' atse'e nyajkyp, ni je vin'ítats je'e ve'e kyoo'ktaatsinit, kux je tsoxk naaj juu' atse'e nyajkyp, ve'emts je'e ve'e pyítsumuxjut jem jyoot jya'vin kajxm ax jo'n to'k je maja mo'ot jetse'e myoojyjinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

¹⁵ Van'it tse'e je ta'axtajk ña'muxji:

— Uk nvaat atse'e xmo'ot je mtsoxk naaj, ve'emts atse'e ni je vin'ita nko'o'ktaatsinit jets atse'e yaja nko'o'kmejtsnit majpa.

¹⁶ Jetse'e je Jesús ña'muxji:

— Najkxu xvavu je mnuyaa'y jetse'e xmaatmínut.

¹⁷ Van'it tse'e je ta'axtajk y'atsoojvji:

— Ka'a xa atse'e pan nnuyaa'y.

Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

— Tyúvam xa ve'e xkats ku ve'e mva'añ jets ka'a ve'e pan mnuyaa'y.

¹⁸ Numugooxk xa ve'e je mnuyaa'y tuxyaknaxy, ax je'e pane'e uxyam mmaattsuunip, ka'ats mits je'e ve'e xnuyaa'ya. Tyúvame'e juu' ve'e tuxkats.

¹⁹ Van'it tse'e je ta'axtajk y'atsoojvji:

— Ta atse'e vinjava ntañ jets je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa mitse'e. ²⁰ Yaja joma ve'e ya kopk, yájats aatse'e je njujpit jayu dvinjávada dvintsa'agada y'ijit je Nte'yam, ax ve'emts miitse'e mva'anda jets jeme'e Jerusalén je it joma ve'e dujajtytsák jetse'e je jayu je Nte'yam dvinjávadat dvintsa'agadat.

²¹ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji:

— Jaanchjáva ats, pyaatnup xa ve'e je xaaj ku ve'e xkavinjávadat xkavintsa'agadat je Dios Tee' yaja joma ve'e ya kopk ukpu jem Jerusalén. ²² Ka'a xa miitse'e xnujávada juu' ve'e mvinja'vidup mvintsa'kidup; ax nmuja'vinupts aatse'e juu' aatse'e nvinja'vip nvintsa'kip, kux je israeelit jayu kajxe'e jye'ya je'e pane'e je jayu duyaktsookp. ²³ Ax pyaatnup tse'e je xaaj, ax ta tse'e jye'ya, van'it

ku ve'e je'eda pan pan jatye'e dvinja'vidup dvintsa'kidup je Dios Tee', je'e tse'e dvinjávadap dvintsa'agadap je jyoot je jya'vin maat jets je tyuv je'e maat, kux ve'eme'e dutsak je Dios Tee' jetse'e dutóndat pan pan jatye'e vinja'vijidup vintsa'kijidup. ²⁴ Ja'vin xa ve'e je Nte'yam, ax pan pan jatye'e tse'e vinja'vijidup vintsa'kijidup, tun vinkopkts je'e ve'e jetse'e ve'em dutóndat je jyoot je jya'vin maat jets je tyuv je'e maat.

²⁵ Van'it tse'e je ta'axtajk y'atsoojvji: — Nnuja'vinup xa atse'e jets miinnupe'e je Mesías; ax kuts je'e ve'e myiinnit, je'e tse'e nujom juu' jaty xtukvinja'vikajxumdinup. (Jidu'um tse'e kyatsapítsum je Mesías, Cristo, je'e juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit.)

²⁶ Jetse'e je Jesús ña'muxji: — Ats xa je'e ve'e juu' mitse'e uxyam mmukojtsjup.

²⁷ Ve'em tse'e vya'añ vye'na ku ve'e je y'ixpajkpatajk jye'ydi. Atuva atoki tse'e tyaandi ku ve'e du'ixti jets jeme'e je Jesús dumaatnakyátsju to'k je ta'axtajk. Ax ni pana tse'e dukah'amotutuvi je Jesús pan ti ve'e chajkp uk pan tyajxe'e dumaatnakyátsju je ta'axtajk. ²⁸ Van'it tse'e je ta'axtajk dumsaak je chiv jetse'e ñujkx jem kajpun jootm. Jidu'um tse'e jem je jayu dunuujmidi:

²⁹ — Ja'mda jetse'e x'ixtat to'k je yaa'tyajk juu' atse'e tuxvaajnikix pan ti jaty atse'e tuntún tunkats. iJe'edam n'ite'e je Cristo!

³⁰ Van'it tse'e choo'ndi jem kajpun kajxm jetse'e ñajxkti joma ve'e

je Jesús. ³¹Namvaate'e je ta'axtajk ñujkx jem kajpun jootm, van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk myunoo'kxtkjidi. Jidú'um tse'e vyaandi:

—Yak'ixpajkpa, kayu to'k aaj.

³²Van'it tse'e y'atsoojvjidi:

—Jep xa atse'e nmaada juu' atse'e nkáyup; ka'ats miits je'e ve'e xnujávada.

³³Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk ñay'amotutúvjidi:

—¿Jep vine'e je jayu tumya'aju juu' ve'e kyáyup?

³⁴Ax jidú'um tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Je'e xa atse'e nkaakyip ntobjkxip ku atse'e ntun juu' ve'e chajkp je'e pan atse'e xkejxp jets atse'e je tyoonk ntónut jets atse'e nyak'avaadat.

³⁵Jidú'um xa miitse'e mva'anda: “Jamaktaaxk pò'o xa ve'e kya'it jetse'e je trigo taajm yakpakmojkknit.” Ax jidú'umts ats miitse'e nnaajmada: Ixta je jáyuda, ve'em xa je'e ve'eda ax jo'n je kam joma ve'e je trigo taajm, ax nvaatani tse'e yakpakmojkknit.

³⁶Pan pan xa ve'e je taajm dupakmojkp, yakmujooypts je'e ve'e. Ax je taajm juu' ve'e pyakmujkp, xa'ma kajxts je'e ve'e y'ijtnit. Kux juu' ve'e je taamt duvajp jets juu' ve'e je taajm dupakmojkp, kijpxts je'e ve'e xyoondukta. ³⁷Kux je tuvukats je'e ve'e ku ve'e je jayu vya'añ jets to'k je'e ve'e juu' ve'e je taamt duvajp, jado'kts je'e ve'e juu' ve'e je taajm dupakmojkp.

³⁸Ats xa miitse'e nkejxtup jetse'e m'ittat ax jo'n je jayu juu' ve'e

je taajm dupakmojktup joma ve'e tukyayo'o'jta tukyatonda; miits tse'e tuxmutanda juu' ve'e je viijnk jayu tudutonda.

³⁹Numay tse'e je jayu juu' ve'e jem samaariait kyajpun kajxm tsuunidu, je'e tse'e dujaanchja'vidu je Jesús je'e kajx ku ve'e je ta'axtajk ña'muxjidi: “Ta xa atse'e xvaajnikúx pan ti jaty atse'e tuntún tunkats.” ⁴⁰Ax ku tse'e je samaariait jayu jye'ydi joma ve'e je Jesús, van'it tse'e dumunoo'kxtkti je Jesús jetse'e myaattánjadat. Jem tse'e tyaañ je Jesús mejtsxaa, ⁴¹jetse'e jyaa'knuma'yi je jayu juu' ve'e jaanchja'viju ku ve'e du'amotunajxti juu' je'e ve'e kyajtsp. ⁴²Van'it tse'e je samaariait jayu dunuujmidi je ta'axtajk:

—Njaanchja'vip xa aats ya'a ve'e uxyam, ka je'e kajxjyap tse'e kux aats mitse'e juu' tuxvaajña, je'e kajxpa ve'e ku aatse'e viinm tun'amotunaxy juu' ya'a ve'e kyajtsp. Ax nmuja'vinuups aatse'e jets je'e ya'a ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojkknit, je'e juu' ve'e je jayu duyaktso'okup to'k it to'k naxviijn.

Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je yakkutojkpa je tyoompa je myajntk

⁴³Kumejtsxaa jse'e je Jesús jem Samaria chaa'n jetse'e je tyoo' dujaa'kyo'y jem galiléait y'it jootm paat, ⁴⁴kux viinme'e je Jesús vyaajñ: “Ka'ats je'e ve'e yakvinta's'aga je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa joma ve'e je y'avintso it je y'avintso naax.” ⁴⁵Ku ve'e jem Galilea jye'y, oy tse'e y'a'ixjidi je jayu kux ojtstuva ve'e je pascua

xaaj jem Jerusalén, jeme'e du'ixti nujom juu' ve'e tyoon kyojts van'it.

⁴⁶ Van'it tse'e je Jesús vyimpijtnuva jem Caná, juu' ve'e jem galiléait y'it jootm, jem joma ve'e je tsoxk naaj duyakvimpijt tsaaydum pa'ajk naaj. Jem tse'e vye'na to'k je yakkutojkpa je tyoompa juu' ve'e dunumájip, pajkjudup tse'e vye'na je myajntk jem Capernaum. ⁴⁷ Ku ve'e je toompa je kats dumotu jets ta ve'e je Jesús jy'e'ya jem Galilea ku ve'e jem Judea chaa'n, van'it tse'e ojts du'ix, jetse'e dumunoo'kxtk jetse'e jem tyak'am ñajkxut jetse'e je y'ónuk duyakjotkada'akut, oo'kun ámanits je'e ve'e vye'na. ⁴⁸ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Ka'a xa ats miitse'e xjaanchjávada ku ve'e xka'ixta je mújit nuja'vin jets je mújit atuva.

⁴⁹ Van'it tse'e y'atsaajv je yakkutojkpa je tyoompa:

—Ja'mu to'k aaj jatyji namka'ana ve'e ats je n'ónuk y'aa'k.

⁵⁰ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Vimpijtni jem mtak'am; joojntkip je'e ve'e je m'ónuk.

Jyaanchja'vi tse'e je yaa'tyajak vintso ve'e je Jesús ña'muxji, jetse'e ñajkxni jem tyak'am. ⁵¹ Jeena tse'e too' aajy vye'na, jetse'e dumaatnavyaatjidi je tyoompatajk, van'it tse'e je tyoompatajk ña'muxjidi:

—Joojntkip xa je'e ve'e je m'ónuk.

⁵² Van'it tse'e yak'amotutúvidi pan vin'ite'e je y'ónuk jyotkadak'ukvaanni. Jetse'e dunuujmidi:

—Ox, to'k yaaxpe'e vye'na ku ve'e je jaajn ñuvaatsjini.

⁵³ Van'it tse'e je ku'ónuk dunuja'vi jets nay van'itji ve'e ve'em jyajty ku ve'e je Jesús ña'muxji: “Joojntkip je'e ve'e je m'ónuk.” Van'it tse'e je'e jets nujom vinxupe'e je jayu jep jyuump tyujkp, je'e tse'e dujaanchja'vidu je Jesús.

⁵⁴ Ya'a tse'e ijt je mumejtsk maja nuja'vin juu' ve'e je Jesús tyoon ku ve'e vyimpijtnuva jem Galilea ku ve'e jem Judea chaa'n.

Ku je Jesús duyakjotkadaaky to'k je mojkpa jayu jep Betesda

5 Ku ve'e je it ñajxy, van'it tse'e je israeejlit jayu xyaajtoondi; vimpejtnuva tse'e je Jesús jem Jerusalén. ² Jem tse'e kajpun kajxm vye'na to'k viijn je naaj naa'páts, Betesda je'e ve'e xyaaj, je hebreo aajts je'e ve'e. (Myutámip tse'e vye'na je kajpun naa'páts aka'a juu' ve'e tyukxaajidu Je Carnero je Ñaa'páts Aka'a.) Joma ve'e je naaj, jem tse'e vye'niva mugooxk vits je eputsooktkun joma ve'e je jayu y'eputsa'ak. ³ Jep tse'e eputsooktkun pa'tkup mya'ajta vye'na numay je pa'am jáyuda: jem tse'e je viints jáyuda, jem tse'e je uxket jáyuda, jem tse'e je'eda juu' ve'e pajkjudup je pata'ajts pa'am, jempa tse'e juu' ve'e je kya'ajta je tyekta tutyuntaatsni. Je'ets je'e ve'e y'a'ixtup ku ve'e je tsoxk naaj jyeputsyo'oyut, ⁴ kux ve'eme'e je jayu vyinmaaydi jets to'ma jatye'e to'k je ángeles vyáñuk y'ijt joma ve'e je naaj naa'páts jetse'e dujeputsyo'oy je naaj. Ve'em tse'e vyinmaaydi jets pan pane'e mutoo'vajkp tajkip jem najootm ku ve'e tujyeputsyo'oy vye'na,

jotkàdaakp tse'e, jyatipa'ama ve'e dumaada.

⁵Jem tse'e vye'na to'k je yaa'tyajak juu' ve'e iil'px maktoodojt joojntani pa'am'ijtp. ⁶Ku ve'e je Jesús y'ixji jetse'e dunuja'vi jets jékani ve'e pya'am'ít, van'it tse'e dunuujmi:

—¿Mtsajke'e jetse'e mjotkàda'akut?

⁷Van'it tse'e je pa'am jayu y'atsaajv:

—Ka'a xa ve'e pan pan pan atse'e xyaktákak yam najootm ku ve'e ya naaj jyajeputsyo'oy. Ku xa atse'e njatakava'añ, viijnk tse'e tajkikojp.

⁸Jetse'e je Jesús ña'muxji:

—Pojtukni, pakmojkni ya mmaajntkun, jets jaamni.

⁹Tun jatyji tse'e je yaa'tyajak jyotkàdaakni, je myaajntkun dupakmojkni, jetse'e yo'pyajkni. Ax poo'kxtkun xaajts je'e ve'e vye'na van'it, ¹⁰je'e kajx tse'e je israeejlit jayu dunuujmide je yaa'tyajak juu' ve'e jotkàdaaknu:

—Poo'kxtkun xaaj xa ve'e uxyam, ka'a tse'e je pava'nun duyakjaty jetse'e xpapákut ya mmaajntkun.

¹¹Van'it tse'e je yaa'tyajak y'atsoojvjidi:

—Je'e juu' atse'e tuxyakjotkàda'aky, je'ets atse'e tuxnuujma: “Pakmojkni ya mmaajntkun jets jaamni.”

¹²Van'it tse'e du'amotutúvidi:

—¿Pants je'e ve'e juu' ve'e tumna'muxju: “Pakmojkni ya mmaajntkun jets jaamni?”

¹³Ax ka'ats je'e ve'e dunujava pan pan je'e ve'e yakjotkàdaakjinu kux távani ve'e du'ixtókini vye'na je Jesús jem numay jayu akojkm juu' ve'e jem ve'nidup. ¹⁴Ux'ook tse'e

je Jesús pyaatji jep maja tsaptujkp, jetse'e ña'muxji:

—Ixu, ta xa ve'e mjotkàda'aky.

Ka'a tse'e m'uktokintoonnit, ve'em tse'e mkapaa'tjut nuyojk je tsaachpaatun.

¹⁵Van'it tse'e ñujkx je yaa'tyajak jetse'e ojts duvaajnjada je myu'israeejlit jayu jets je Jesús je'e ve'e yakjotkàdaakju. ¹⁶Je'e kajx tse'e je israeejlit jayu dujomtoondi dutitoondi je Jesús jetse'e du'ukyak'oo'kuva'anda je'e kajx ku ve'e ve'em dutuujn ku ve'e poo'kxtkun xaaj vye'na.

¹⁷Ax jidu'um tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Toomp xa ve'e ats je nTee' uxyam paat, toompapts atse'e.

¹⁸Je'e kajx tse'e je israeejlit jayu nuyojk dutunjaa'ktsojkti jetse'e duyak'oo'ktat, ka je'e kajxyape'e ku ve'e dukah'amaa'yi je poo'kxtkun xaaj, je'e kajxpa ve'e ku ve'e ñaajk'akijpxaja maat je Nte'yam ku ve'e vya'añ jets Tyee'am je'e ve'e je Nte'yam.

Je kutojkun juu' ve'e jyayejpp je Nte'yam je y'Onuk

¹⁹Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, vaampam atse'e, jets ka'a atse'e x'o'yixju jets atse'e juu' ntónut ya n'avintsq kutojkun kajx, ats, je Nte'yam je y'Onuk, je'ejyji atse'e ntuump juu' atse'e n'ixp juu' ve'e ats je nTee' tyuump. Nujom tse'e juu' ve'e je Dios Tee' tyuump, ntoompapts ats je'e ve'e, ²⁰kux xtsojpk atse'e je nTee' jets atse'e xtuk'ix nujom juu' je'e ve'e tyuump, xjaa'ktuk'ixupts atse'e jets atse'e

ntónut juu' ve'e dujaa'knumájip jets ni ka'a ve'e juu' atse'e uxayam ntuump nkajtsp, ve'em tse'e atuva atoki myaktánjadat. ²¹Kux ve'em ax jo'n je Dios Tee' duyakjoojntykpúk je oo'kpatajk jetse'e je joojntykin duma'a, nay ve'empa tse'e ats, je'e je y'Onuk, nmooyvaps atse'e je joojntykin pan pan atse'e ntsajkp. ²²Je Dios Tee', ka'ats je'e ve'e pan dutokimpayo'oy, atse'e xmooy nujom je kutojkun jets atse'e ntokimpayo'oyut, ²³ax ve'emts atse'e nujom je jayu xmooyvat je vints'a'kin juu' ve'e myooydup je Dios Tee'. Pan pan xa atse'e xkavints'a'kip, ka'ats je'e ve'e duvints'a'kiva je Dios Tee', juu' atse'e xkejxp.

²⁴Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, vaampam atse'e, pan pane'e du'amotunajxp juu' atse'e nkajtsp jetse'e dujaanchjáva je'e pan atse'e xkejxp, jyajejpts je'e ve'e je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, ax ka'a tse'e yakmo'ot je tsaachpaatun juu' ve'e xa'ma kajx ijtnup, je'e ve'e je oo'kun tuñuva'achju jetse'e tutyaka joma ve'e je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ²⁵Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, vaampam atse'e, jets pyaatype'e je xaaj, uxayamts je'e ve'e, ku ve'e je oo'kpatajk du'amotunáxtat juu' atse'e nkajtsp; pan pan jaty tse'e du'amotunajxtup, joojntykidinupts je'e ve'e xa'ma kajx. ²⁶Kux ve'em ax jo'n je Dios Tee' je joojntykin duyakjeja, nay ve'empats atse'e je kutojkun xmooyva jets atse'e je joojntykin nyakjéjivat, ²⁷nay je'ets atse'e xmooyva je kutojkun

jets atse'e ntokimpayo'oyut, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp. ²⁸Ka'ats ya'a ve'e atuva atoki xtuktándat. Pyaa'tupe'e je xaaj ku ve'e nujom je oo'kpatajk du'amotunáxtat juu' atse'e nkótsup ²⁹jetse'e pyítsumdinit joma ve'e tuñaxtákada. Pan pan jaty tse'e dutoondu juu' ve'e oy, joojntykpajktinuvaps je'e ve'e jetse'e xa'ma kajx jyoojntykidinit; ax pan pan jaty tse'e dutoondu juu' ve'e ka óyap, joojntykpajktinuvaps je'e ve'e jetse'e xa'ma kajx chaachpaattinit.

³⁰'Ka'a atse'e x'o'yixju jets atse'e viinm juu' ntónut, tokimpayo'yp xa atse'e ax jo'n atse'e nyaktukpava'añ. Pyaatyp y'akeeguipts je'e ve'e juu' atse'e ntokimpayo'yp, kux ka je'ep atse'e n'íxtip vintso atse'e ya n'avintso vinma'yun nyaktónut, je'e atse'e n'íxtip juu' ve'e chajkp je'e pan atse'e xkejxp. ³¹Pan atsji xa ve'e je n'ayook nmukojspejtp jets je'e ve'e tuntoomp, ka'ats je'e ve'e tyun. ³²Jem tse'e jado'k pane'e ats je n'ayook dunukojspejtp, ax nmuja'vinupts atse'e jets je'e juu' ve'e kyajtsp ats kajx, toompts je'e ve'e. ³³Miits xa ve'e je jayu mtuknukejxtu je Yakanpejtpa Juan jetse'e najkx du'amotutúvada; vintsots je'e ve'e je tuvakojsun dupuujm, tyúvamts je'e ve'e. ³⁴Ka je'epts atse'e nyaktónup juu' ve'e je jayu kyajtsp oy ats kajx, je'e kajxts ats miitse'e nnaajmada vintso ve'e je Juan kyajts ats kajx jets ve'eme'e mtso'oktat. ³⁵Ve'em xa ve'e je Juan y'ijt ax jo'n to'k je ta'kxpa juu' ve'e tooyp jetse'e kyutu'kx, ax mnayja'vijiduts miitse'eda

jetse'e je kona it mxoojntkti joma ve'e je'e. ³⁶Ax nmaatts atse'e je tuvakojsun juu' ve'e nuyojk toomp jets ni ka'a ve'e juu' ve'e je Juan kyojts, je'ets je'e ve'e juu' jaty atse'e ntuump, nay je'ejyams je'e ve'e juu' atse'e je Dios Tee' xtuknukejxp jets atse'e ntónut jets atse'e nyak'avaadat. Ax juu' jaty atse'e ntuump, je'e tse'e je tuvakojsun dupaamp jets je Dios Tee' atse'e xkejxp. ³⁷Nay ve'empa tse'e je Dios Tee', juu' atse'e xkejxp, yajkpapts je'e ve'e je tuvakojsun. Ni vin'ita xa je'e ve'e xkah'amotunaxta, ni vin'ítats je'e ve'e xka'ixta, ³⁸ka'a tse'e mtuktákajada je kyats je y'ayook kux ka'a atse'e xjaanchjávada, jets viinme'e je Dios Tee' ats xkex. ³⁹Qoy xa ve'e xtuntoonkada je Kunuu'kx Jatyán kux ve'eme'e mvinmayda jets je'e kajxe'e xpaattinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp; óyame'e je Kunuu'kx Jatyán du'avana jets pan atse'e, ⁴⁰ka'ats ats miitse'e xnuminuva'anda jetse'e xjayéptat je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

⁴¹'Ka'a xa atse'e nyaktún je majin juu' ve'e je jayu yajkyp. ⁴²N'íxada xa ats miitse'eda, nnuja'vipts atse'e jets ka'a miitse'e je Nte'yam xtsokta. ⁴³Ats je nTee' kajx xa atse'e nmiijn, ka'ats ats miitse'e xkuvakta; pan miimp tse'e jado'k je y'avintso je'e kajx, je'e tse'e tuuv mkuváktap. ⁴⁴¿Vintsots ats miitse'e xjaanchjávadat pan mnakyuvajkuxjudupe'e je majin vimpit atuj jetse'e xka'ixtada je majin juu' ve'e to'k je Nte'yam yajkyp? ⁴⁵Ka'a miitse'e mvinmáydats jets nmu'aa'nadap ats miitse'e jem

ats je nTee' vyinkojkm, viinme'e je Moisés mnu'aa'najadat, je'e juu' miitse'e mmákkidup. ⁴⁶Pan kuxjaanchjávada xa ve'e juu' ve'e je Moisés jyaay, kuxjaanchja'viduvats atse'e, kux ñukojtse'e je Moisés jets pan atse'e ku ve'e jyaajy. ⁴⁷Ax pan ka'a tse'e xjaanchjávada juu' je'e ve'e jyaay, ¿vintsose'e xjaanchjávadat juu' atse'e nkajtsp?

Ku je Jesús je jayu duyakkaajy numugooxk miijl naxy

(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17)

6 Ku ve'e je it ñajxy, van'it tse'e je Jesús ñujkx jem jado'k ado'om galiléait myaja na'akaya pa'am, yaktijpaps je'e ve'e tibeeriasit maja na'akaya. ²Numay tse'e je jayu pyanajkxjidi kux y'ixtu ve'e je mújit nuja'vin juu' ve'e tyoon, je'e ve'e ku ve'e je pa'am jáyuda duyakjotkadaakni. ³Van'it tse'e je Jesús ñujkx jem tonun viinm jetse'e jem dumaat'ajxtkti je y'ixpajkpatajk; ⁴táminup tse'e vye'na je pascua xaaj. ⁵Ku ve'e je Jesús du'ix jets numay jayu ve'e panajkxjup, van'it tse'e dunuujmi je Felipe:

—¿Jómase'e njo'yumdat je kaaky je tojx jetse'e anañujoma kyáydat?

⁶Je'e kajx tse'e ve'em vyaajñ jetse'e du'ixut pan vintso ve'e y'atsovumpítjut, kux ñuja'vip je'e ve'e ti ve'e tyónup. ⁷Van'it tse'e je Felipe y'atsoojvji:

—Ka'a xa ve'e ñupaadat mejtsk mókupx xaaj je meen numutún jetse'e je tsapkaaky yaktukjóyut jetse'e yuu'n ve'e'n kakje'e yakmo'odat.

⁸Van'it tse'e je Andrés, nuto'k je Jesús je y'ixpajkpa, je Simón

Pedro je y'uts, je'e tse'e dunuujmi je Jesús:

⁹—Yam xa ve'e to'k je mix ónuk, mugooxk tse'e je tsapkaaky dumaada jets mejtsk je ajkx, çax vinxupts ya'a n'ite'e jyaa'kjanupaadat, kux va'ajts numay xa ya'a ve'e ya jáyuda?

¹⁰Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Yak'ajxtkkáxta ya jáyuda.

Jetse'e y'ajxtkkajxti jeja tsoots jaat je numay jayu, numugooxk miijl jo'nts je'e ve'e y'ijtti juu' ve'e je yaa'tyajka.

¹¹Van'it tse'e je Jesús dukoojnuk je tsapkaaky, jetse'e je Nte'yam dukukojsji. Van'it tse'e dumooydi je y'ixpajkpatajk jetse'e duyakva'kxjadat je jayu juu' ve'e tsuunidup. Nay ve'empa tse'e dutoompa maat je ajkx, jetse'e je jayu yakmooydi pan vinxupe'e dutsojkti. ¹²Ku'uxani tse'e vye'nada, van'it tse'e je Jesús dunuujmi je y'ixpajkpatajk:

—Pakmokta je tsapkaaky kunax jets je ajkx kunax, ni tía ve'e kyavintókiyut.

¹³Van'it tse'e dupakmojktini jamakmejtsk kach je tsapkaaky kunax juu' ve'e mugooxk je tsapkaaky uk'ijit. ¹⁴Ku tse'e je jayu du'ixti je maja nuja'vin juu' ve'e je Jesús tyoon, van'it tse'e vyaandi:

—Tyúvamdám xa je'e ve'e jets je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa ya'a ve'e juu' ve'e kátsani jetse'e myiinnit yaja naxviijn.

¹⁵Nuja'vi tse'e je Jesús jets yakkutojkpa ve'e akee'y dupamuva'anda, je'e kajx tse'e apuk ñapyaajmji jetse'e jyaa'kvimpejt jem tonun viinn.

Ku je Jesús yo'y jem nani'kxm

(Mt. 14.22-27; Mr. 6.45-52)

¹⁶Tánani tse'e je it vye'na, van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk vyajntkti joma ve'e je maja na'akaya

¹⁷jetse'e tyajkidi jem barco jootm, jetse'e dutinajx'ukvaandi, jem tse'e Capernaum ñajkxta. Ta tse'e je it kyoo'tsini vye'na, ka'anum tse'e je Jesús kyada'aky vye'na joma ve'e je y'ixpajkpatajk, ¹⁸van'it tse'e makk pyoj'ukvaajñ, jetse'e je naaj makk je poj jyeputsyo'yji. ¹⁹Ku ve'e to'k legua naxy jo'n dupakaa'pti je barco, van'it tse'e du'ixti jets jeme'e je Jesús ñumétsjada, jem tse'e nani'kxm yo'oy. Van'it tse'e cha'kidi. ²⁰Ax jidu'umts je'e ve'e ña'muxjidi:

—Ats xa jeja, kadi mtsa'agada.

²¹Van'it tse'e xoonduk joot duyaktajkidi je Jesús jem barco jootm. Tun jatyji tse'e jye'ydi jem joma ve'e ñajkxta.

Ku je jayu du'ixtidi je Jesús

²²⁻²³Je numay jayu tse'e juu' ve'e taandu jeja maja na'akaya pa'ayi joma ve'e je Jesús yakkaajyjidi, távani ve'e je Jesús dukukajtsja vye'na je Nte'yam je tsapkaaky kajx, je'e tse'e du'ixtu jets to'kji je'e ve'e je barco vye'na jets ka'a ve'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dumaattajki jem barco jootm, je'ejyji ve'e tsoo'ndu je y'ixpajkpatajk. Je ku'óxit tse'e du'ixti jets ka'añupe'e ti barco joma ve'e je Jesús kutyajki. Van'it tse'e je barco jye'ydi jeja napa'ayi tamji joma ve'e je Jesús je jayu duyakkaaydi, jem tse'e tibeeriasit kyajpun kajxm choo'ndi. ²⁴Ku ve'e du'ixti jets ka'a ve'e jem pan y'ukve'nini je Jesús jets ni ka'ava ve'e je y'ixpajkpatajk, van'it tse'e tyajkidi jem barco jootm juu' ve'e jem je'ydu, jetse'e jem Capernaum ñajkxti, je Jesuuse'e ojts du'ixtada.

²⁵Ku ve'e jye'ydi jem jado'k ado'om maja na'akaya pa'am, van'it tse'e dupaatti, jetse'e dunuujmidi:

—Yak'ixpajkpa, ¿vin'itts mitse'e yaja tumje'ya?

²⁶Jetse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, vaampam atse'e, jets ka je'e kajxap atse'e x'ixtada kuxe'e tux'ixta je mújit nuja'vin, je'e kajxe'e kuxe'e tumkayda jetse'e tumko'oxjada. ²⁷Kadi nuyojk xnutonda je kaaky je tojxk juu' ve'e káxup jets ni ka'a ve'e je kaaky je tojxk juu' ve'e jejkp jetse'e mmo'ojadat je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, je kaaky je tojxk juu' ats miitse'e nmo'odap, kux je Dios Tee' atse'e ve'em je kutojkin xmooy, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp.

²⁸Van'it tse'e du'amotutúvidi:

—¿Tis je'e ve'e juu' aatse'e ntónup jets aatse'e ve'em ntónut juu' ve'e je Nte'yam chajkp?

²⁹Jetse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Juu' xa ve'e je Nte'yam chajkp jetse'e xtóndat, je'ets je'e ve'e jets atse'e xjaanchjávadat, je'ets atse'e xkejxp.

³⁰Van'it tse'e du'amotutúvidinuva:

—¿Ti nuja'vints aatse'e xmo'op jets aatse'e nnujávats jets je Nte'yam mitse'e mkejxjup jets aats mitse'e njaanchjávats? ¿Ti ve'e mtuump? ³¹Je Moisés xa ve'e dumooy je maná je nujpít jáyuvamda jem vinva'ajts it kajxm, ve'em ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: “Yakmooydu tse'e je jayu je tsapjootmit tsapkaaky jetse'e dukaaydi.”

³²Jetse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, vaampam atse'e, jets ka je Moisesap je'e ve'e moojyjudu je mjujpit jáyuda je tsapkaaky jem

vinva'ajts it kajxm; ats je nTee' xa je'e ve'e moojyjudu. Kajx xa ve'e je tsapkaaky juu' ve'e yakmooydu je mjujpit jáyuda; ax je tsapkaaky juu' ve'e ats je nTee' uxyam yajkyp, je'e tse'e nuyojk oy. ³³Kux je tsapkaaky juu' ve'e je Nte'yam uxyam yajkyp, je'ets je'e ve'e juu' ve'e jem tsapjootm kadaak jetse'e je jayu dujoojntykinma'a.

³⁴Van'it tse'e dunujmidi:

—Mooyk aats to'k aaj xa'ma kajx je tsapkaaky.

³⁵Jetse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ats xa je'e ve'e je tsapkaaky juu' ve'e joojntykinyajkp. Pan pants atse'e xnumiimp, pan pants atse'e xjaanchja'vip, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e ti dukaayp du'ookp jetse'e ni je vin'ita kyoo'ktaatsinit kyoo'kyu'oo'kjinít.

³⁶Ax tats atse'e nva'añ, óyame'e tuxja'ixta je mújit nuja'vin juu' ve'e duyaknuke'xnatajkip jets pan atse'e, ka'ats atse'e xjaanchjávada. ³⁷Pan pan jaty atse'e je nTee' xmooy, ats tse'e xnumiindup, jets pan pants atse'e xnumiimp, ka'ats ats je'e ve'e mpavóput. ³⁸Kux ka je'e kajxap xa atse'e jem tsapjootm nkadaaky jets atse'e ntónut juu' atse'e ntsajkp, je'e kajxe'e jets atse'e ntónut juu' ve'e chajkp je'e pan atse'e xkejxp.

³⁹Ats je nTee', juu' atse'e xkejxp, chajkpts je'e ve'e jets atse'e ni to'ka nkayaktókiyut juu' ats je'e ve'e xmooy, je'e ve'e chajkp jets ats je'e ve'e nyakjoojntykpajktinuvat je xaaj ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit.

⁴⁰Kux je'e ve'e chajkp ats je nTee' jets pan pane'e je nuja'vin dupajkp jets je Nte'yam je y'Onuk atse'e, jets atse'e xjaanchjáva, je'e tse'e

dujayejnup je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, jets ats je'e ve'e nyakjoojntypajknuvat je xaaj ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit.

⁴¹ Van'it tse'e je israeejlit jayu dūvinkojtsti dūnaa'kojtsti je Jesús je'e kajx ku ve'e vyaajñ: "Ats xa je'e ve'e je tsapkaaky juu' ve'e jem tsapjootm kadaak." ⁴² Jetse'e ñavyaajnjudi:

—¿Ka ya'aap je'e ve'e je Jesús, je José je myajntk? N'íxamda xa uu'm ya'a je tyee' je tyaak, ¿vintsose'e vya'añ jets jem ya'a ve'e tsapjootm kyadaaky?

⁴³ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ka'ats atse'e x'ukvinkojtstinit x'uknaa'kojtstinit. ⁴⁴ Ni pana xa ve'e kya'o'yixju jets atse'e xnumínut pan ka'a ve'e yakminju ats je nTee', juu' atse'e xkejxp. Ax pan pants atse'e xnumiimp, nyakjoojntypajknuvaps ats je'e ve'e je xaaj ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit. ⁴⁵ Jidu'um tse'e dujatyaaandi je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpatajkta jep Kunuu'kx Jatyán kujxp: "Je Nte'yame'e dutuk'íxup anañujoma je jayu." Ax ve'em tse'e, pan pan jaty tse'e dukats'amotunajxtup ats je nTee' jetse'e dujatta juu' je'e ve'e tuk'íxjudup, xnumiinduups ats je'e ve'e.

⁴⁶ Ni pana xa ve'e ats je nTee' duka'ix, je'ejyji ve'e du'ix pane'e miin yaja naxviijn ku ve'e je Nte'yam maat y'ijtp, ax je'ets atse'e. ⁴⁷ Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, vaampam atse'e, pan pan atse'e xjaanchja'vip, jyayejppts je'e ve'e je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ⁴⁸ Ats

xa je'e ve'e je tsapkaaky juu' ve'e joojntykinyajkp. ⁴⁹ Oyam tse'e je mjupit jayu dujakaaydi je maná jem vinva'ajts it kajxm, oo'ktinuts je'e ve'e; ⁵⁰ ax je tsapkaaky tse'e juu' ve'e jem tsapjootm kadaak, ku ve'e pan dutukmajuvuk, ka'a tse'e y'oo'kut. ⁵¹ Ats xa ve'e viinm je tsapkaaky juu' ve'e joojntykinyajkp, je tsapkaaky juu' ve'e jem tsapjootm kadaak. Pan pan tse'e dutukmajuvajkp ats kajx, xa'ma kajxts je'e ve'e jyoojntykinit. Jets je tsapkaaky juu' atse'e nyákup, ats je ntsu'tutsts ya'a ve'e, je'e juu' atse'e nmaso'okup je'e kajx jets'e je jayu dujayejptinit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

⁵² Van'it tse'e je israeejlit jayu ñavyaajnjudi:

—¿Vintsos ya'a vine'e dutij jets ya'a ve'e ntso'tsumdat?

⁵³ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, vaampam atse'e, jets pan ka'a ve'e xtukmajuvakta ats ya ntsu'uts jets ats ya nnuu'pun, ats, je jayu juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, ka'a tse'e xjayéptat je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp.

⁵⁴ Pan pan xa ve'e dutukmajuvajkp ats ya ntsu'uts jets ats ya nnuu'pun, jyayejppts je'e ve'e je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, ax ats tse'e nyakjoojntypajknuvap ku ve'e jye'yat je xaaj ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit. ⁵⁵ Kux je kaaky je tojx juu' ve'e duyakjéjip je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, ats ya ntsu'tutsts je'e ve'e; jets je uu'k juu' ve'e duyakjéjip je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx

ijtp, ats ya nnuu'punts je'e ve'e.
⁵⁶Pan pan tse'e dutukmajuvajkp
 ats ya ntsu'uts jets ats ya nnuu'pun,
 yamts je'e ve'e ats nja'vin kajxm
 y'it, jets atse'e n'it jem je'e jya'vin
 kajxmpa. ⁵⁷Je joojntyk Dios Tee',
 juu' atse'e xkejxp, je'e kajxts atse'e
 njoojntyka; nay ve'empa tse'e pan
 pan atse'e xtukmajuvajkp, ats kajx
 tse'e jyoojntykivat. ⁵⁸Ats xa ve'e je
 tsapkaaky juu' ve'e jem tsapjootm
 kadaak; ka ve'emaps atse'e ax
 jo'n je maná juu' ve'e kyaaydu
 je mjupit jáyuda, oo'ktu tse'e
 óyame'e dujakaaydi. Ax pan pan
 tse'e dutukmajuvajkp ya tsapkaaky,
 xa'ma kajx tse'e jyoojntykinit.

⁵⁹Jemts ya'a ve'e Capernaum
 je Jesús je jayu dutuk'ix ku ve'e
 ñay'amojkijidi jep tsaptujkp.

**Je kats je ayook kajx tse'e
 je jayu dujayepa je joojntykin
 juu' ve'e xa'ma kajx ijtp**

⁶⁰Ku ve'e du'amotunajxti juu' ve'e
 tuk'íxjudu, van'it tse'e vyaandi
 numay je jayu juu' ve'e je Jesús
 dupanajkxtu:

—Tso'ox xa ve'e ooy jetse'e
 yakkuvákut juu' ya'a ve'e kyajtsp.
 ¿Pan ya'a n'ite'e majapámjup?

⁶¹Ñuja'vi tse'e je Jesús jets
 vinkojtsjudup naa'kojtsjudupe'e,
 van'it tse'e dunuujmidi:

—¿Mko'oyja'vidup miits je'e
 ve'e juu' atse'e tunkats? ⁶²Jets
 pan kux'ixta ve'e jets atse'e
 kumpet joma atse'e n'ijt, ats,
 je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka
 Ijtp, ¿vintsots miits n'ite'e
 mva'andat? ⁶³Ka'a xa miitse'e
 mvinmáydats jets je'e atse'e ntijp
 jetse'e xtso'otstat ats ya ntsu'uts,

ni ka'a tse'e mvinmaayduvat jets
 je'e atse'e ntijp jetse'e x'oo'ktat
 ats ya nnuu'pun, je'e atse'e ntijp
 jets atse'e xjaanchjávadat. Ax
 juu'ts ats miitse'e tunvaajnada,
 je Espíritu Saantots je'e ve'e jye'e,
 je'e tse'e je joojntykin duyakjéjip.
⁶⁴Ax jemts miitse'eda juu' atse'e
 xkajaanchja'vidup.

Ñuja'vinup tse'e je Jesús van'ítani
 ku ve'e choo'nduk jets pan pan
 jatye'e kajaanchja'vijup, nay
 ñuja'vivapts je'e ve'e jets pan je'e
 ve'e juu' ve'e paajmjínup jem je jayu
 kya'm juu' ve'e tso'oxpajkjjudup.

⁶⁵Jetse'e vyaajñ:

—Je'e kajx xa atse'e tunva'añ jets
 ni pana ve'e kya'ol'yixju jets atse'e
 xnumínut pan ka'a ve'e je Dios Tee'
 yakminju.

⁶⁶Van'it tse'e myasookjini numay
 je jayu juu' ve'e panajkxjup y'ijt,
 ka'ats je'e ve'e du'ukmaatvítini.

⁶⁷Van'it tse'e je Jesús du'amotutuví
 je ñumakmejtsk ixpajkpada:

—¿Mnajkxuvaanduvapts
 miitse'eda?

⁶⁸Van'it tse'e je Simón Pedro
 y'atsoojvji:

—Maja Vintsán, ¿pants aatse'e
 mpanajkxup? Juu' xa mitse'e
 mkajtsp, je'ets aatse'e xtuknuja'vip
 je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx
 ijtp. ⁶⁹Ta aatse'e njaanchjáva,
 nnuja'vip aatse'e jets mits je'e ve'e
 je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam
 vyinkoon jetse'e yakkutojknit, je
 joojntyk Nte'yam je y'Onuk.

⁷⁰Jetse'e je Jesús y'atsoojvjidi:
 —¿Ka átsap miitse'e numakmejtsk
 nvinkoondu? Jyave'ema tse'e, jem
 tse'e nuto'k miitsta juu' ve'e jem
 jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap.

⁷Je Judas Iscariote tse'e tyijp, je Simón je myajntk, kux ñuja'vip je'e ve'e je Jesús jets je Júdase'e paajmjninup jem je jayu kya'm juu' ve'e tso'oxpajkjjudup, óyame'e je Judas jya'ijit nuto'k je ixpajkpa juu' ve'e numakmejtsk ijttu.

Ku je Jesús je y'utsatajk
kyajaanchja'vijidi

7 Távani tse'e ve'em jyaty, van'it tse'e je Jesús vyídut jem galiléait y'it jootm; ka'a tse'e dutsak jets'e'e jem judéait y'it jootm y'ítut kux je jémit jáyuda ve'e yak'oo'kuvaajnjjudup. ²Támani tse'e vye'na je xaaj ku ve'e je israeejlit jayu ñay'ojts'atyaknupaajmjidi, ³van'it tse'e je Jesús je y'utsatajk ña'muxjidi:

—Kadi yaja mtañ, najkxu jem Judea, jets je'e pan pan jatye'e mpanajkxjudup, jetse'e du'ixtuvat juu' jatye'e mtuump. ⁴Kux pan pan xa ve'e dutsojpk jetse'e kye'exut juu' ve'e tyuump, ka'ats je'e ve'e ayu'uts juu' dutún. Pan ti jatye'e mtuump, tónuts jeja anañujoma je jayu vyinkujk.

⁵Je'e kajx tse'e ve'em vyaandi kux ni je y'utsatajka ve'e kyajaanchja'vijidi. ⁶Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ka'anum atse'e xtukkada'aky; ax miitsta, oyvin'ítats miitse'e mtukkada'akjada. ⁷Ka'a xa ve'e nvaat jets miitse'e mkatsókjadat je jayu juu' ve'e dumaaatnavyaa'njudup je naxviijnit je kyó'oy je'e; ax ka'ats ats je'e ve'e xtsokta je'e kajx ku atse'e je tuvakojsun mpum jets ka'a ve'e y'oya juu' ve'e tyoondup. ⁸Najkxtats miitse'e xaajiva; ka'a

atse'e uxyam nmujkx kux ka'anum atse'e xtukkada'aky.

⁹Ku ve'e je Jesús ve'em vyaajñ, van'it tse'e jyaa'ktaajñ jem galiléait y'it jootm.

Ku je Jesús vye'na joma
ve'e je myu'israeejlit jayu
ñay'ojts'atyaknupaajmjidi

¹⁰Távani tse'e ñajkxta vye'na je y'utsatajk, van'it tse'e je Jesús ñajkxpa xaajiva. Ka'a tse'e ñaajknuke'xnatajkiji jeja je jayu vyinkujk, apuke'e ñujkx jets ka'a je numay jayu maat. ¹¹Jem tse'e Jerusalén je israeejlit jayu y'íxtiji. Jidu'um tse'e ñavyaajnidi:

—¿Jomas je'e vine'e y'it je Jesús?

¹²Jem tse'e je numay jayu ñukatsju. Jem tse'e juu' ve'e vaandup: “Oy jayu xa je'e.” Jem tse'e juu' ve'e vaanduvap: “Ka'a xa je'e ve'e y'oyjáyuva, je numay jayu ve'e vyin'uu'mp.” ¹³Ax ni pánats je'e ve'e ixna ke'xna kyanukatsju, je'e kajx ku ve'e dutsa'agada je israeejlit jayu juu' ve'e jem tso tsuunidup.

¹⁴Kojk va'kxy tse'e je xaaj tyunju vye'na, van'it tse'e je Jesús tyajki jep maja tsaptujk jetse'e yak'ixpajk'ukvaajñ. ¹⁵Atuva atoki tse'e je israeejlit jayu tyaandi jetse'e ñavyaajnidi:

—¿Vintsos ya'a vine'e ooy juu' dutunnujava?, ka'a tse'e y'ixpuka.

¹⁶Jetse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Je ixpajkun juu' atse'e je jayu ntuk'ixp, ka átsapts je'e ve'e nje'e, je'e je'e ve'e jye'e pan atse'e xkejxp. ¹⁷Pan pan xa ve'e dutonuvaamp juu' ve'e je Nte'yam chajkp, ñujávapts je'e ve'e oy pan je Nte'yam kajx je'e ve'e myin je ixpajkun juu'

atse'e je jayu ntuk'ixp uk pan ya n'avintso vinma'yun kajx atse'e juu' nkats. ¹⁸Pan pan xa ve'e je y'avintso vinma'yun kajx juu' dukojtsp, je'e kajxts je'e ve'e ve'em dukats jetse'e je jayu vyintsa'agajat; ax pan pan tse'e dutsojpk jetse'e vintsa'aga y'ítut je'e pane'e kejxjup, tyúvamts je'e ve'e juu' ve'e kyajtsp, ni vinxúpats je'e ve'e kyataaya.

¹⁹Moojyjudu xa ve'e je mjupit jáyuda je Moisés je pava'nun. Ax ni pánats miitse'e juu' ve'e dukutyoomp je pava'nun. Pan kuxkutyonda xa ve'e, ka'ats atse'e kuxyak'oo'kuva'anda.

²⁰Van'it tse'e je numay jayu y'atsoojviji:

—Je ko'oyjáyuvap xa ve'e jem mja'vin kajxm. ¿Pánam ijk myak'oo'kuvaajnjup?

²¹Jetse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Atuva atoki xa ve'e mtuntanda je'e kajx ku atse'e to'k je jayu nyakjotkadaaky. ²²Ax je Moisés tse'e mpavaajnjudu jetse'e je mpi'k mix ónuk duni'kxmadat dukojmadat je ixta'nun. Ka je'ep je'e ve'e ve'em du'ukvaan, je jyujpit jayu ve'eda. Je'e kajxts miitse'e je ixta'nun xpaajmjada je pi'k mix ónukta kujyapoo'kxtkúnxaajam je'e ve'e. ²³Pan je'e kajxts miitse'e xpaajmjada je ixta'nun je mpi'k mix ónukta jetse'e ve'em je Moisés je pyava'nun xkutyóndat, kujyapoo'kxtkúnxaajam je'e ve'e, ¿tyajxts atse'e xmu'ékjada ku atse'e poo'kxtkún xaaj tunyakjotkada'aky to'k je yaa'tyajk? ²⁴Ka'a xa ve'e mtokimpayo'oydat pan vintso ve'e juu' jaty kye'ex, ku ve'e mtokimpayo'oydat, oy tse'e

mtokimpayo'oydat, ve'em pan vintso ve'e juu' jaty y'ixuva.

Ku je Jesús du'ava'ni pan vintso ve'e myiijn

²⁵Jeme'e juu' ve'e jem Jerusalén tsuunidup juu' ve'e nay'amotutúvijidu:

—¿Ka ya'aap je'e vine'e juu' ve'e yak'íxtip jetse'e duyak'oo'kuva'anda? ²⁶Uxyaja xa ve'e je jayu vyinkujk kyats, ni pana tse'e kyavintsona'muxju. ¿Ñuja'viduptam vine'e je yakkutojpkatajk jets je Cristo ya'a ve'e? ²⁷Ax ka je'epts ya'a ve'e je Cristo, kux nmuja'vimdinup uu'me'eda jets jómit jayu ya'a ve'e; ax ku tse'e je Cristo myiinnit, ni pánats je'e ve'e dukanujávat pan jómit jayu je'e ve'e.

²⁸Jep tse'e maja tsaptujkp yak'ixpuk vye'na je Jesús. Ku ve'e dumotu vintso ve'e je jayu vya'anda, van'it tse'e mak kyajts, jetse'e vyaajñ:

—X'íxada xa ats miitse'eda, jets nmuja'viduvap tse'e jets jómit jayu atse'e. Ka ya n'avintso vinma'yun kajxap xa atse'e nmiijn, je Nte'yam atse'e xkejxp, je'e juu' ve'e tyúvam juu' dutoomp dukojtsp. Ka'ats miits je'e ve'e x'íxada; ²⁹ax n'íxats ats je'e ve'e kux jem atse'e ntsaa'n joma ve'e je'e, je'ets atse'e xkejxp.

³⁰Van'it tse'e du'ukmatsuvaandi; ax ni pana tse'e kyanuxájiji, kux ka'anume'e je Jesús tyukkada'akyju vye'na. ³¹Numay tse'e je jayu jyaanchja'viji jetse'e vyaandi:

—Ya'a xa je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit, kux je nuja'vin juu'

ve'e tyuump, ka'a ve'e pan viijnk y'o'yixju jetse'e dutónut nuyojk je mújit nuja'vin.

Ku je fariseotajk du'ukkejxti je tsaptakmutoompatajk

jetse'e je Jesús kudumajtsti

³²Y'amotunajxtu tse'e je fariseotajk juu' ve'e je numay jayu kyajtsp, je Jesús dunukotsta, van'it tse'e je'eda maat je tee'tajk je vyintsanda dukejxti je tsaptakmutoompatajk jetse'e je Jesús dumátstat.

³³Van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Javee'n xa atse'e n'ítut miits maatta, van'litts atse'e nvimpijtnuvat joma ve'e je'e pan atse'e xkejxp. ³⁴X'íxtadapts ats miitse'eda, ka'ats atse'e x'ukpaattinit; ka'a ve'e m'o'yixjada jetse'e mnajkxtat joma atse'e nnujkx.

³⁵Van'it tse'e je israeejlit jayu ñay'amotutúvijidi:

—¿Jomas ya'a vine'e ñajkxut jetse'e nkapaatumdat? ¿Jem ya'a vine'e ñajkxut joma ve'e je njáyuvamda chaanada muxim muyam jem je viijnk jayu y'it jootmda jets je'e ve'e duyak'ixpajktuvat? ³⁶¿Tis ya'a vine'e tyijp ku ve'e xnuujmimda jidu'um: “X'íxtadapts ats miitse'eda, ka'ats atse'e x'ukpaattinit; ka'a tse'e m'o'yixjada jetse'e mnajkxtat joma atse'e nnujkx?”

Je'e pane'e je maja naaj jo'n jetse'e je joojntykin duyaky

³⁷Je xaaj juu' ve'e tun'ux'o'ookip ku ve'e xyaajtoondi, je'e tse'e

dujaa'knumájip, van'it tse'e je Jesús tyeni, jetse'e makk kyajts, jetse'e vyaajñ:

—Pan pan xa ve'e taatsip, va'ants atse'e xnuminu jetse'e y'oo'kut.

³⁸Ve'em ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vya'añ: “Pan pan xa atse'e xjaanchja'vip, jem tse'e je'e jyoot jya'vin kajxm pyítsumuxjut je maja naaj jo'n juu' ve'e je joojntykin duyajkp.”

³⁹Je'ets je'e ve'e tyijp je Jesús jets pan pan jatye'e jaanchja'vijidup, jyayéptaps je'e ve'e je Espiritu Santo jem jya'vin kajxmda, kux ka'anume'e myin vye'na je Espiritu Santo je'e kajx ku ve'e ka'ana je Jesús yakmaja yakjaancha vye'na, je'e je'e ve'e ku ve'e y'oo'kni.

Ku je jayu kijpx je vinma'yun dukajajejpti

⁴⁰Ku ve'e je Jesús je y'ayook yak'amotunajxy, jem tse'e pan pane'e vaandu:

—Tyúvam xa je'e ve'e jets je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa ya'a ve'e juu' ve'e kátsani jetse'e myiinnit yaja naxviijn.

⁴¹Jem tse'e pan pane'e vaanduva: —Ya'a xa je'e ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit.

Nay jempa tse'e pan pane'e vaanduva:

—¿Vintsose'e je Cristo gyalileaitjáyuvat? ⁴²Ve'em xa ve'e je Kunuu'kx Jatyán vya'añ jets je yakkutojkpa David je chaan je kyooj ve'e Criistovap jets jeme'e Belén kyukajpunat, nay je'e je kajpumpa ve'e jómit jayu ve'e je David y'ijit.

⁴³ Ax ve'em tse'e je numay jayu kijpx je vinma'yun dukajajejpti je Jesús kajx. ⁴⁴ Jem tse'e juu' ve'e matsuvaajnjudup; ax ni pana tse'e kyanuxájjji.

Ku je yakkutojkpada je Jesús dukajaanchja'vidi

⁴⁵ Vimpijttinuva tse'e je tsaptakmutoompatajk joma ve'e je fariseotajka jets je tee'tajk je vyintsanda, van'it tse'e yak'amotutúvidi:

—¿Tyajx tse'e tuxkayakmetsta?

⁴⁶ Van'it tse'e y'atsoovdi:

—iNi pana xa ve'e ve'em kyakatsna ax jo'n je'e!

⁴⁷ Van'it tse'e je fariseotajk ña'muxjidi:

—¿Myakvin'aa'nduva miitse'e taav? ⁴⁸ ¿Jadi ta ve'e dujaanchjávada jyapana juu' ve'e xyakkutojkjimdup ukpu je fariseotajk? ⁴⁹ Ax je numay jayu juu' ve'e dukanuja'vidup je Moisés je pyava'nun, ko'oy nukótsanits je'e ve'eda.

⁵⁰ Je Nicodemo juu' ve'e ojts duku'ix koo'ts je Jesús, fariséovats je'e ve'e y'ijtpa. Jidu'um tse'e ña'muxjidi:

⁵¹ —Ve'eme'e je Moisés je pyava'nun vya'añ jets ka'a ve'e nvaat je jayu yaktokimpayo'oyut pan ka'a ve'e yak'amotunaxy jetse'e yaknujávát pan ti ve'e tudutún tudukats.

⁵² Van'it tse'e du'atsoovdi:

—¿Tis, galiléait jáyuva mitse'e? Toonka je Kunuu'kx Jatyán, ve'em tse'e xnujávát jets ni to'ka ve'e je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa kyapitsum jem galiléait y'it jootm.

⁵³ Van'it tse'e kakje'e jem tyak'am ñajxxtini.

Je ta'axtajk juu' ve'e je navyajkun duyakvintsá'kintóki

8 Je Jesús, jemts je'e ve'e ñujkx Olivos Kopk viindum. ² Je kujápit tun japyji tse'e vyimpijt jep maja tsaptujkp, jep tse'e nujom je jayu ñay'amokijidi joma ve'e je'e, jets je'e ve'e y'ajxtk, jetse'e duyak'ixpajk'ukvaajñ. ³ Van'it tse'e je tsaptujkpit yak'ixpajkpatajk maat je fariseotajk dutuknuje'ydi je Jesús to'k je ta'axtajk juu' ve'e kyupaadidu ku ve'e je navyajkun dutukmaatyakvintsá'kintóki to'k je yaa'tyajk. Van'it tse'e dupaamdi jeja je jayu vyinkujk ⁴ jetse'e je Jesús dunuujmidi:

—Yak'ixpajkpa, ya ta'axtajk xa ve'e tuyakkupaada ku ve'e je navyajkun dutukmaatyakvintsá'kintóki to'k je yaa'tyajk. ⁵ Ax ve'em tse'e je Moisés je pyava'nun vya'añ jets yakka'ts'oo'kup je'e ve'e je ta'axtajk pan pane'e ve'em játkip, ¿ax vintsots mitse'e mva'añ?

⁶ Ve'em tse'e vyaandi kux y'uktukkats'ixtidupe'e jetse'e ve'em je Jesús kudunuxa'aidi. Van'it tse'e je Jesús vyijntk jetse'e je kya'ónuk dutukjaajy jeja naxkujx. ⁷ Ku ve'e je Jesús dujaa'k'amotutúvidi, van'it tse'e tyeni jetse'e ña'muxjidi:

—Pan jem xa miitse'eda juu' ve'e ka tókinax jáyuvap, va'an tse'e muto'k je tsaaj duvijtsuku jets ya ta'axtajk duka'achu.

⁸ Van'it tse'e vyijntknuva jetse'e jyaaynuva jeja naxkujx. ⁹ Ku tse'e du'amotunajxti, van'it tse'e jem

jya'vin kajxm duja'vidi jets tókinax jayu je'e ve'edava. Van'it tse'e choo'n'ukvaandini nuto'k nuto'k, je'e tse'e najkx'ukvaandinu juu' ve'e nujoj k mújit jayu. Távani tse'e choo'nkajxtini vye'na, jetse'e je Jesúsji tyaañ maat je ta'axtajk, ¹⁰van'it tse'e je Jesús tyeni jetse'e dunuujmi je ta'axtajk:

—¿Jómase'e y'itta juu' ve'e mnu'aa'nijidup? ¿Ni pana ve'e kyava'añ jetse'e m'oo'kut?

¹¹Van'it tse'e y'atsoojvji:

—Ni pana xa ve'e.

Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Ni atsa ve'e nkavaampa jetse'e m'oo'kut, najkxnis n'it, ka'a tse'e m'uktokintoonnit.

Ve'em xa ve'e je Jesús ax jo'n to'k je kujajpa je kuta'kxpa

¹²Myukojtsnuva tse'e je Jesús jado'k nax je jayu, jetse'e dunuujmidinuva:

—Ve'em xa atse'e ax jo'n to'k je kujajpa je kuta'kxpa juu' ve'e dukujajp dukuta'kxpa ya naxviijnit it. Pan pants atse'e xpamiimp, jyayejpnupts je'e ve'e je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, ni je vin'lita tse'e jeja akoo'ts it jaat kya'ftut.

¹³Van'it tse'e je fariseotajk ña'muxjidi:

—Viinm xa mitse'e je m'ayook xnukojtspét; ka'ats je'e ve'e tyun.

¹⁴Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Oyam atse'e viinm je n'ayook nmukojtspét, toompts je'e ve'e, kux nmuja'vinup atse'e joma atse'e ntsaa'n jets joma atse'e nnujix; ax miitsta, ka'ats miitse'e xnujávada joma atse'e ntsaa'n, ni ka'a tse'e xnuja'viduva

joma atse'e nnujix. ¹⁵Ni pana xa atse'e nkatokimpayo'oy; ax mtokimpayo'ydupts miitse'e pan vintso ve'e juu' jaty kye'ex. ¹⁶Ax pan tokimpayo'ypts atse'e, pyaatyp y'akeeguipts je'e ve'e, kux ka átsjyape'e tokimpayo'yp, ats je nTee' ve'e juu' atse'e xkejxp, je'ets atse'e nmaattokimpayo'yp. ¹⁷Ve'em xa ve'e je Moisés je pyava'nun vya'añ jets pan jeme'e numejtsk juu' ve'e du'ixtup, toompts je'e ve'e je nukojtspejtun. ¹⁸Numejtskts je'e ve'eda juu' ve'e ats je n'ayook dunukojtspejttup; ats tse'e to'k, jets ats je nTee', juu' atse'e xkejxp, je'e tse'e jado'k.

¹⁹Van'it tse'e y'amotutúvjidi:

—¿Jómase'e y'it je mTee'?

Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Ka'a xa ats miitse'e x'ixada, ni ka'ava tse'e ats je nTee' x'ixada. Pan kux'ixada xa atse'e, m'ixaiduvaps miitse'e je xyup ats je nTee'.

²⁰Ku ve'e ve'em vyaajñ, jep tse'e maja tsaptujkp yak'ixpuk vye'na, jep joma ve'e y'ijt je yax apajkinda; ax ni pana tse'e kyamajtsji kux ka'anume'e tyukkada'akyju vye'na.

“Ka'a tse'e m'o'yixjada jetse'e mnajkxtat joma atse'e nnujix”

²¹Van'it tse'e je Jesús dunuujminuva je jáyuda:

—Najkxup xa atse'e, x'ixtadaps ats miitse'e, jep tse'e mtokin jaatp m'oo'ktat; ka'a tse'e m'o'yixjada jetse'e mnajkxtat joma atse'e nnujix.

²²Van'it tse'e je israeejlit jayu vyaandi:

—¿Tis, naajk'oo'kuvaajnjup ya'a vine'e ku ve'e vya'añ jets ka'a ve'e

x'o'yixumjada jětse'e nja'mdat joma ya'a ve'e ñajxut?

²³Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Yájit xa miitse'eda, ax kajxmitts atse'e; naxvijinnitts miitse'eda, ax ka naxvijinitapts atse'e. ²⁴Vaants atse'e jets jepe'e tokin jaatp m'oo'ktat, kux pan ka'a xa ats miitse'e xjaanchjávada, ats, juu' ve'e je jayu je tyokin dutuknuvaatsp, jep tse'e tokin jaatp m'oo'ktat.

²⁵Van'it tse'e dū'amotutúvidinuva:

—¿Pants mitse'e?

Jětse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Van'ítani atse'e n'avana ku atse'e nyak'ixpajk'ukvaajñ. ²⁶Jep xa ve'e may viijn joma kajx ats miitse'e nvaajnjadat jětse'e ntókimpayo'oydat. Je'e pan atse'e xkejxp, tyúvamts je'e ve'e juu' dukats. Ax juu'ts atse'e nkajtsp yaja naxvijin, je'ets je'e ve'e juu' ve'e kyojts jets atse'e n'amotunajxy.

²⁷Ka'a tse'e je jayu dūvinmótudi jets je Dios Tee' je'e ve'e tyijp, ²⁸je'e kajx tse'e je jayu dūnuujmidi:

—Ku xa ats miitse'e

xyakkajxmpojtuktat, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaa'mduka Ijtp, van'it tse'e xnujávadat jets je'e atse'e juu'am atse'e, jets ka'a atse'e juu' ntun nkąts ya n'avintso vinma'yun kajx, je'ejyji atse'e nkajtsp juu' atse'e je n'Tee' xtuk'ix, ²⁹je'e atse'e xkejxp. Ats maat je'e ve'e y'it, ni vin'ita xa atse'e xkamas'a'ak, kux je'e atse'e ntuump xa'ma juu' je'e ve'e y'oyja'vip.

³⁰Ku ve'e je Jesús ve'em vyaajñ, numay tse'e je jayu jyaanchja'viji.

**Je Nte'yam je y'ónukta jets
je kó'oyjáyuvap je y'ónukta**

³¹Van'it tse'e je Jesús dūnuujmi je israeejlit jayu juu' ve'e jaanchja'vjidi:

—Miits xa ve'e ats je n'ixpajkpada pan mjaa'kpanajkxtupe'e juu' atse'e nkajtsp, ³²mnujávadapts miits je'e ve'e je tyuv je'e, jets je tyuv je'e, je'e tse'e myak'ítjadap naspaka.

³³Van'it tse'e y'atsoojvjidi je cho'oxpajkpada:

—Je Abraham xa aatse'e je chaan je kyooj, ni vin'ita xa aatse'e pan xkayakkutujkja, évintsose'e mva'añ jets naspaka aatse'e n'ítut?

³⁴Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, vaampam atse'e, pan pane'e tokintoomp, jem tse'e je tokin ky'a'm y'it. ³⁵Ax je toompa, ka'ats je'e ve'e je kutojkun dujayep jětse'e tyánut jem je kutajk tyak'am, je kutajk je y'ónuke'e je kutojkun dujajejpp jětse'e xa'ma kajx jem tyaannit. ³⁶Pan ats xa miitse'e nyak'ijttup naspaka, ats, je Nte'yam je y'Onuk, ka'ats miitse'e je tokin m'ukka'mijidini. ³⁷Nnuja'vip xa atse'e jets je Abraham je chaan je kyooj miitse'eda; ax xyak'oo'kuvaandupts ats miitse'e je'e kajx ku ve'e xkakuvakta juu' atse'e nkajtsp. ³⁸Je'e xa atse'e nkajtsp juu' atse'e n'ix ku atse'e je n'Tee' maat nve'na; ax je'ets miitse'e mtoondup juu' jatye'e je mtee'da mtukna'muxjudu.

³⁹Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Je Abraham xa aatse'e je chaan je kyooj.

Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi: —Pan je Abraham je chaan je kyooj xa miitse'e kum'itta, je'e tse'e je xyup mtoondup juu' je'e ve'e tyoon. ⁴⁰Njavaajnjidupts ats miitse'e je tyuv je'e juu' atse'e n'amotunajx juu' ve'e je Nte'yam

kyojts, ax xyak'oo'kuvaandupts
ats miitse'eda. iNi vin'ita tse'e
je Abraham ve'em juu' dukatuujn!
⁴¹Nay je'ejyamts miitse'e mtoondup
juu' ve'e je mtee'da tyuump.

Van'it tse'e dunuujmidi:
—Ka naaydum ónukap xa aats,
to'kji ve'e aats je nTee', je Nte'yamts
je'e ve'e.

⁴²Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:
—Pan je Nte'yam xa ve'e
kuxTee'ada, kuxtsóktats ats
miitse'e, kux jem atse'e ntsaa'n
jets atse'e yaja n'it. Ka ya n'avintso
vinma'yun kajxaps atse'e nmiijn,
je Nte'yam atse'e kxejx. ⁴³¿Tyajx
tse'e xkavinmótuda juu' atse'e
nkajtsp? Je'e kajx xa ve'e kux
ka'a atse'e x'amotunaxuva'anda.

⁴⁴Je ko'oyjáyuvap juu'
ve'e dunuvintsanikajxp je
ko'oyjayuvaptajkta, je'ets miitse'e
mtee'idup, je'ets miitse'e mtoondup
juu' je'e ve'e chajkp. Yakjaju'oo'kpa
xa je'e ve'e myin vyimpet van'ítani
ku ve'e je jayu jyeji'ukvaajñ jets
uxyam paat, ni vin'ítats je'e ve'e
juu' tyuva dukakats. Ku ve'e tyaaya,
jye'emts je'e ve'e kyajtsp, kux
taayip je'e ve'e, je'e tse'e duyakjéjip
nujom juu' jatye'e taay. ⁴⁵Ax je'ets
atse'e nkajtsp je tyuv je'e, ka'ats ats
miitse'e xjaanchjávada. ⁴⁶¿Pants
miits n'ite'e duyaknuke'xnatákakap
jets tokin maat atse'e? Pan tyúvats
atse'e juu' nkats, ¿tyajxts atse'e
xkajaanchjávada? ⁴⁷Pan pan xa
ve'e je Nte'yam je jyayu, je Nte'yam
je kyats je y'ayookts je'e ve'e
y'amotunajxyp, je'e kajxts ats
miitse'e xkah'amotunaxuva'anda
kux ka je Nte'yamap miitse'e je
jyáyuda.

Jéjanam je Cristo vye'na ka'ana ve'e je Abraham

⁴⁸Van'it tse'e je myu'israeejlit jayu
ña'muxjidi:

—Ve'emam xa je'e ve'e ax jo'n
aatse'e nva'añ jets samaariait jayu
mitse'e jets jeme'e mja'vin kajxm je
ko'oyjáyuvap.

⁴⁹Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:
—Ka'a xa ve'e ti ko'oyjáyuvap
yam ats nja'vin kajxm, nvintsá'kip
xa ats je'e ve'e je nTee', ax ka'ats
ats miitse'e xvintsá'agada. ⁵⁰Ka
je'ep atse'e n'íxtip vintso atse'e je
jayu xyakmájat, jeme'e to'k pane'e
du'íxtip vintso atse'e xyakmájat, ax
je'e tse'e tokimpayo'yp. ⁵¹Tyúvam
xa ats miitse'e nnaajmada,
vaampam atse'e, pan pan xa ve'e
dukutyoomp juu' atse'e nkajtsp, ni je
vin'ítats je'e ve'e kya'oo'kut.

⁵²Van'it tse'e je israeejlit jayu
y'atsoojvjidi:

—Uxyamts aatse'e va'ajts nmujava
jets jeme'e je ko'oyjáyuvap mja'vin
kajxm. eo'k xa ve'e je Abraham
jets nujom je Nte'yam je y'ayook
kojtsnajxpatajktá, ax jidu'umts
mitse'e mva'añ: “Pan pan xa
ve'e dukutyoomp juu' atse'e
nkajtsp, ni je vin'ítats je'e ve'e
kya'oo'kut.” ⁵³¿Mjaa'knúmájip
mits vine'e nuyojk jets ka'a ve'e
je njujpit jáyuvamda Abraham?
eo'knu xa je'e ve'e; oo'ktinuvats
je'e ve'e je Nte'yam je y'ayook
kojtsnajxpatajktá. ¿Pants mitse'e
mnatyijju?

⁵⁴Van'it tse'e je Jesús
y'atsoojvjidi:

—Pan namyájijup xa atse'e
viinm, ka'a tse'e ats je nmajin

tyun; je'e pan atse'e xyakmájip, ats je nTee'ts je'e ve'e, nay je'e'ejyam tse'e juu' miitse'e mtijtip jets mNte'yamidupee. ⁵⁵Ka'ats miits je'e ve'e x'íxada, n'íxats ats je'e ve'e. Pan kunva'añ xa atse'e jets ka'a ats je'e ve'e n'ixa, taayipts atse'e, ve'em ax jo'n miitsta. N'íxamts ats je'e ve'e jets nkutyuumpts atse'e je'e je y'ayook. ⁵⁶Je Abraham, je mjupit jáyuda, xoojntkts je'e ve'e ku ve'e dunuja'vi jets mínup atse'e, ax xoojntkts je'e ve'e ooy ku ve'e du'ix jets atse'e nmiijn.

⁵⁷Van'it tse'e je israeejlit jayu dunuujmidi je Jesús:

—Ka'anum xa mitse'e mvujxtkupxukmajkjoojnta, ¿m'ixts mits je'e ve'e je Abraham?

⁵⁸Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, vaampam atse'e, jets ka'ana ve'e je Abraham vye'na, ijtpamts atse'e.

⁵⁹Van'it tse'e je tsaaj duvijtsukti jetse'e du'ukka'ts'oo'kuvaandi; ax ka'a tse'e je Jesús ñaajkke'xji, jeja tse'e je'e y'akujkta ñajxy jetse'e pyísum jep maja tsaptujkp.

Ku je Jesús duyakvin'ixpajkni to'k je yaa'tyajk juu' ve'e viints ke'x

9 Najxp tse'e je Jesús vye'na, van'it tse'e du'ix to'k je yaa'tyajk juu' ve'e viints ke'x.

²Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk y'amotutúvjidi:

—Yak'ixpajkpa, ¿pan je tyokin kajx tse'e ya yaa'tyajk viints kye'x, je y'avintso tokin kajx vine'e, ukpu je tyee' je tyaak je tyokin kajx vine'e?

³Jetse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ka je y'avintso tokin kajxap xa ve'e jets ka je tyee' je tyaak je tyokin kajxap tse'e jetse'e viints kye'x, je'e kajx ya'a ve'e ve'em jetse'e ñuke'xnatákat juu' ve'e je Nte'yam tyuump. ⁴Namvaat xa ve'e ya it xyuuujuna, tun vinkopkts je'e ve'e jets atse'e ntónut je'e je tyoonk pan atse'e xkejxp; je'ynupe'e je akoo'ts it ku ve'e ni pana kyoo'k'olyixjinit jetse'e tyónut. ⁵Namvaat atse'e n'it yaja naxviijn, ve'emts atse'e ax jo'n to'k je kujajpa je kuta'kxpa.

⁶Ku ve'e ve'em vyaajñ, van'it tse'e je Jesús chuj jeja naxkujx jetse'e yuu'nam je pi'k mo'ots dupuujm maat je chuj. Van'it tse'e je viints jayu je vyiijn dutukjaa'xy, ⁷jetse'e dunuujmi:

—Najkxu mnavyimpojini joma ve'e je ñaaj naa'páts juu' ve'e Siloé duxaaj. (Jidu'um tse'e kyatsapítsum je Siloé, Yakkatsuyo'yva.)

Ojts tse'e je viints jayu ñavyimpojini, van'it tse'e vyin'ixpajkni jetse'e vyimpijt.

⁸Pan pan jaty tse'e myujantam myutaktam jets je'eda juu' ve'e íxajjidu viints, je'e tse'e vaandu:

—¿Ka je'ep ya'a vine'e juu' ve'e tsuunip je meen du'amótup y'ijj?

⁹Jem tse'e juu' ve'e vaanduva: —Je'e xa ya'a ve'e.

Nay jempa tse'e juu' ve'e vaanduva: —Ve'em xa ya'a ve'e kye'ex jets je'e ya'a ve'e, ax ka je'epts ya'a ve'e.

Ax viinm tse'e je yaa'tyajk vyaajñ: —Átsam xa je'e.

¹⁰Van'it tse'e du'amotutúvidi: —¿Vintsose'e tumvin'ixpajkni?

¹¹Van'it tse'e je yaa'tyajk y'atsaajv:

—Je jayu juu' ve'e Jesús duxaaj, je'e tse'e yuu'nam je pi'k mo'ots dupaam jetse'e ats ya nviijn dutukjaa'xy, van'litts atse'e xnuujmi: “Najkxu mnavyimpojini joma ve'e je naaj naa'páts juu' ve'e Siloé duxaaj.” Najkxts atse'e; ax kuts atse'e mnavyimpojini, vin'ixpajknuts atse'e.

¹²Van'it tse'e du'amotutúvidi:

—¿Jómase'e y'it je jayu?

Van'it tse'e ña'muxjidi:

—Ka'a xa atse'e nnujava.

Ku je fariseotajk duyakmaajntykti je jayu juu' ve'e viints ke'x

¹³Van'it tse'e duyaknajkxti jeja je fariseotajk vyinkujkta je jayu juu' ve'e viints ke'x, ¹⁴poo'kxstkun xaajts je'e ve'e vye'na ku ve'e je Jesús je mo'ots dupuujm jetse'e duyakvin'ixpajkni je viints jayu. ¹⁵Van'it tse'e je fariseotajk du'amotutúvidinuva je yaa'tyajk pan vintso je'e ve'e vyin'ixpajkni. Van'it tse'e y'atsaajv:

—Je mo'ots xa atse'e ya nviijn tyukjaa'x jets atse'e ojts nmavyimpojini, ax íxnupts atse'e uxyam.

¹⁶Jem tse'e je fariseotajk juu' ve'e vaandu:

—Je jayu juu' ya'a ve'e dutoon, ka je Nte'yamap xa je'e ve'e je jyayu kux ka'a ve'e du'amaa'ya je poo'kxstkun xaaj.

Jetse'e viijnk vyaanduva:

—Ka'a je'e ve'e tyokinaxjáyuva. Pan tókinax jayu xa ve'e kuy'it, ka'ats je'e ve'e kuy'o'yixju jetse'e je mújnit nuja'vin dutónut.

Ax ve'em tse'e kijpx je vinma'yun dukajajejpti. ¹⁷Van'it tse'e

du'amotutúvikojtinuva je'e juu' ve'e viints ke'x:

—¿Vintsos mitse'e mnunvaampa je jayu kajx juu' ve'e tumyakvin'ixpajkjini?

Jets je'e ve'e vyaajñ:

—To'k xa je'e ve'e je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa.

¹⁸Ax ka'a tse'e je israeejlit jayu dujaanchja'vidi jets viints je'e ve'e y'ijit, van'ítnume'e dujaanchja'vidi ku ve'e duvatsoovdi je tyee' je tyaak ¹⁹jetse'e du'amotutúvidi:

—¿Ya'a ve'e je m'ónuk juu' ve'e mtijtip jets viints kye'x? ¿Vintsos ya'a ve'e uxyam y'ixni?

²⁰Van'it tse'e je tyee' je tyaak y'atsoojvjidi:

—Nnuja'vinup xa aatse'e jets je n'ónuk aats ya'a ve'e, nay ve'empa jets viintsam ya'a ve'e kye'x; ²¹ax ka'ats aatse'e nnujava pan vintso ya'a ve'e uxyam y'ixni, ni ka'ats aatse'e nnuja'viva pan pan je'e ve'e je jayu juu' ve'e tuyakvin'ixpajkjini. Amotutúvada viinm, májani xa ya'a, viinm tse'e mtuknujávajadat.

²²Je tsa'aga kajx tse'e ve'em je tyee' je tyaak vyaandi kux ñuja'vidupe'e jets nay'akojtsijidu ve'e je israeejlit jayu jets ka'a ve'e du'ukkuvajktinit jep tsaptujkp opyana pan pane'e dukuvajktup jets je Jesuuse'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit, ²³je'e kajx tse'e je tyee' je tyaak jidu'um vyaandi: “Amotutúvada viinm, májani xa ya'a.”

²⁴Ux'ook tse'e je israeejlit jayu duvatsoovdinuva je yaa'tyajk juu' ve'e viints ke'x, jetse'e dunuujmidi:

—Yakmaja yakjaancha je Nte'yam, ka'a tse'e mtaayat, nnuja'vinup xa aatse'e jets tókinax jayu je'e ve'e.

²⁵ Van'it tse'e du'atsaajv:

—Ka'a xa atse'e nnujava pan tókinax jayu je'e ve'e uk pan ka'a, je'ejyji xa atse'e nnuja'vip jets viints atse'e tun'it, ax íxnupts atse'e uxyam.

²⁶ Jetse'e du'amotutúvidinuva:

—¿Vintsose'e tumyakvin'ixpukju?

²⁷ Jetse'e y'atsoovnuva:

—Tá xa atse'e njah'avana, ka'ats atse'e xjaanchjávada. ¿Tyajx tse'e xtsokta jets atse'e n'ava'ninuvat? ¿Mpanajkxuvaanduvap miits je'e vine'e?

²⁸ Van'it tse'e dumukojs'tanajxti jetse'e dunuujmidi:

—Je jayu xa mitse'e mpanujkxp, ax je Moisés jye'ets aatse'e mpanujkxp.

²⁹ Nnuja'vinup xa aatse'e jets mukojtsju ve'e je Moisés je Nte'yam; ax je jayu, ni je'ets aatse'e nkanujava pan jómit jayu je'e ve'e.

³⁰ Van'it tse'e je yaa'tyajik y'atsoojviji:

—Atuva xa je'e ve'e. Ka'a xa miitse'e nxujávada pan jómit jayu je'e ve'e, jets ats je'e ve'e tuxyakvin'ixpajkni.

³¹ Nnuja'vimdinup xa uu'me'e jets ka'a ve'e je Nte'yam du'amotunaxy je tókinax jayu, je'e ve'e y'amotunajxyp pan pan jatye'e vinja'vijup vintsa'kijup jetse'e dutún juu' ve'e chajkp. ³² Ni vin'ítana xa ve'e kyayakmotu jets jeja ve'e je jayu juu' ve'e duyakvin'ixpajknup pane'e viints ke'x. ³³ Pan ka je Nte'yam kajxap xa ve'e kumyijjn je jayu, ni tíats je'e ve'e kukya'ol'yixju jetse'e dutónut.

³⁴ Van'it tse'e dunuujmidi:

—Mits, juu' ve'e ooy je tokin maat ku ve'e mke'x, ¿mitsts aatse'e juu' xtuk'ixuvaamp?

Ve'em tse'e dukoo'kkuvajktini jep tsaptujkp.

Je'eda pan pan jatye'e viints jem jya'vin kajxmda

³⁵ Ku ve'e je Jesús je kats dumotu jets ka'a ve'e y'ukyakkuvajkni jep tsaptujkp je yaa'tyajik juu' ve'e viints ke'x, van'it tse'e ojts dupaa'ty jetse'e dunuujmi:

—¿Mjaanchja'vip mitse'e je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp?

³⁶ Jetse'e je yaa'tyajik y'atsoojviji: —Vaajnjik ats to'k aaj pan pan je'e ve'e jets atse'e njaanchjávát.

³⁷ Jetse'e je Jesús y'atsoojviji: —Tá mits je'e ve'e x'ix, je'e xa atse'e juu' ve'e uxyam mmaatnakyojsjup.

³⁸ Van'it tse'e je yaa'tyajik je Jesús duvinja'vi duvintsa'ki. Jidu'um tse'e dunuujmi:

—Maja Vintsán, njaanchja'vip xa ats mitse'e.

³⁹ Van'it tse'e je Jesús vyaajñ: —Je'e xa atse'e nnumiin yaja naxviijn jets atse'e je jayu je tyokin nyaknūke'xnatákat, ve'em tse'e je jayu juu' ve'e dukuvajktup jets ijtp'e je kyo'oy je'e jem jya'vin kajxmda, je'e tse'e dumasooktinup je kyo'oy joojntykinda jetse'e y'ijttinit oy joot je Nte'yam maat, ve'em tse'e y'ijttinit ax jo'n je jayu juu' ve'e íxtup. Ax je jayu juu' ve'e dukakuvajktup jets ijtp'e je kyo'oy je'e jem jya'vin kajxmda, nuyojk makk tse'e je vyinma'yun vyimpijttinit jetse'e dukakuvákat jets ijtp'e je kyo'oy je'e jem jya'vin kajxmda, ve'em tse'e y'ijttinit ax jo'n je jayu juu' ve'e viints.

⁴⁰ Jem tse'e je fariseotajik juu' ve'e myaatta vye'na jetse'e

du'amotunajxti, van'it tse'e
du'amotutúvidi je Jesús:

—¿Tis, viintspa aats vine'e?

⁴¹Jetse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Jem xa miitse'e mviintsada mja'vin kajxmda kux ka'a ve'e xkuvakta jets ijtpe'e je kyo'oy je'e jem mja'vin kajxmda. Pan ka'ats miitse'e kuxnujávada jets ve'em miitse'eda, ka'a tse'e kum'litta jep tokin jaatp. Je'e kajx ku ve'e xkakuvakta jets ijtpe'e je kyo'oy je'e jem mja'vin kajxmda, jep tse'e tokin jaatp m'litta.

Je naa'tók tukmu'a'ixmojkin

10 'Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, vaampam atse'e, pan pan xa ve'e katajkip joma ve'e je naa'tók aka'a jetse'e tyaka viijnk tsov, je mee'tspa je katyee'yvats je'e ve'e. ²Ax pan pan tse'e tajkip joma ve'e je naa'tók aka'a, je carnero vinténivats je'e ve'e. ³Je jayu juu' ve'e du'ix'ijtp je naa'tók aka'a, je'e tse'e yak'avaatsuxjup jetse'e tyákat. Ax yukmōtukajptup tse'e je carnero je vyinténivada, je xyajamts je'e ve'e tyukmukajtsp je kyarneeroda jetse'e pyítsumda jep naa'tók jaatp. ⁴Vyintoo'vajkipts je'e ve'e je kyarneeroda ku ve'e duyakpítsum, jetse'e je kyarneero pyanajxjada kux yukmōtukajptupe'e je vyinténivada. ⁵Ka'a tse'e dupanajkxta pane'e kya'ixada, ñojk'óye'e dukuke'ekta, kux yukmōtukajptupe'e jets viijnk jayu je'e ve'e.

⁶Jidu'um tse'e je Jesús tyukmu'a'ixmojkijidi; ax ka'a tse'e duvinmōtudi ti ve'e tyijp.

Ve'em xa ve'e je Jesús ax jo'n
to'k je oy carnero vinténiva

⁷Van'it tse'e je Jesús

ña'muxjдинуva:

—Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, vaampam atse'e, ve'em xa atse'e ax jo'n je naa'tók aka'a joma ve'e tyaka je carneeroda.

⁸Anañjoma tse'e pan pan jatye'e miindu too'vajkp jets ka'a ve'e ats, je mee'tspa jo'nts je'e ve'e y'ijtti, ax ka'a tse'e myajapaajmjidi ats je njáyuda. ⁹Ve'em xa atse'e ax jo'n je naa'tók aka'a. Pan pan tse'e tajkip joma ve'e ats, tsa'ak tse'e y'ítut, ve'em tse'e y'ítut ax jo'n je carnero juu' ve'e pítsump tajkip joma ve'e je naa'tók jetse'e je jyu'kx dupaa'ty.

¹⁰Je'ejyji xa ve'e je mee'tspa ñumiimp jetse'e myee'tsut, yak'oo'kut, jetse'e yakvintókiyut; ax je'ets atse'e nnumiimp jetse'e je jayu dujayejtinit je joojntykin, pu'uk avaada ve'e dujayejtinit.

¹¹Ve'em xa atse'e ax jo'n je oy carnero vinténiva. Je oy carnero vinténiva, kyu'oo'kaps je'e ve'e je kyarneeroda. ¹²Ax pan pan tse'e mutoomp je meen kajx, je'e juu' ve'e dukaje'eip je carneeroda, myasooknupts je'e ve'e je carneeroda jetse'e kye'ek ku ve'e du'ix jets jeme'e myets je lobo. Van'it tse'e je lobo je carnero dumach. Juu' tse'e kyamajchp, je'e tse'e yak'anomva'kxyp. ¹³Je'e kajx xa ve'e je jayu kye'ek kux je meenji je'e ve'e ñutuump, ka'ats je'e ve'e dutoonka je carneeroda.

¹⁴⁻¹⁵Ve'em xa atse'e ax jo'n je oy carnero vinténiva juu' ve'e du'ixa je kyarneeroda jetse'e je kyarneero

y'íxaijiduva. Ve'em ax jo'n atse'e je nTee' x'íxa, jets ats je'e ve'e n'íxaiva, nay vanxúpiyamts atse'e je njayu n'íxada, jets ats je'e ve'e x'íxaiduva. Ve'em ax jo'n to'k je oy carnero vinténiva duku'oo'ka je kyarneeroda, ve'emts atse'e nku'oo'kat ats je njáyuda. ¹⁶Njayepp xa atse'e je viijnk jáyuda juu' ve'e yaja ka'íjttupna. Tun vinkopkts je'e ve'e jets ats je'e ve'e nyakmiinduvat, xkats'amotunajxtuvaps ats je'e ve'e, ve'emts atse'e n'íjtnit je'e maat ax jo'n je vinténiva juu' ve'e to'k muk ijtp maat je kyarneeroda.

¹⁷Xtsojkpts atse'e je nTee' kux nmasaakp atse'e je njoojntykin, ve'emts atse'e ntun jets atse'e njoojntypajknuvat. ¹⁸Ni pana xa atse'e je njoojntykin xkapajkjat pan joojntykavaamp atse'e, átsamts je'e ve'e nmaso'okup. Njayepp xa atse'e je kutojkun jets atse'e nmaso'okut, jets njayeppaps atse'e je kutojkun jets atse'e njoojntypajknuvat. Je nTee' atse'e xmooy ya pava'nun.

¹⁹Ku ve'e je israeejlit jayu du'amotunajxti juu' ve'e kyojts, ka'a tse'e kijpx je vinma'yun dujayepti.

²⁰Nūmay tse'e vyaandi:

—¿Tyajxse'e x'amotunaxta? Je ko'oyjáyuvap xa ve'e jem jya'vin kajxm jetse'e tuvvinma'yuntókini.

²¹Jem tse'e juu' ve'e vaanduva:

—Ni pana xa ve'e ve'em kyakats juu' ve'e jem jya'vin kajxm je ko'oyjáyuvap. ¿e'yixjup n'ite'e je ko'oyjáyuvap jetse'e duyakvin'ixpákut je viints jayu?

Ku je israeejlit jayu je Jesús dukakuvajkti

²²Xox aats tse'e vye'na ku ve'e jem Jerusalén dunuxajónada

je maja tsaptajk. ²³Jep tse'e maja tsaptujkp je Jesús ñaxy tyaka vye'na joma ve'e je eputsooktkun juu' ve'e Salomón duxaaj, ²⁴van'it tse'e je israeejlit jayu ñaa'vittjidi jetse'e ña'muxjidi:

—¿Vin'it paatts aats mitse'e xyakmejtsvinmáyut? Pan mítsam xa ve'e je Cristo, juu' ve'e je Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit, nukotsu tse'e oy.

²⁵Jetse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Njavaajnjidu xa ats miitse'eda, ka'ats ats miitse'e xjaanchjávada. Je'e juu' jaty atse'e ntuump ats je nTee' je kyutojkun kajx, va'ajstts je'e ve'e ñuke'xnatáka jets pan atse'e. ²⁶Ax ka'ats ats miitse'e xjaanchjávada kux ka'a ats miitse'e njáyuvada, ve'em ax jo'n atse'e tunva'añ, ²⁷ka'a ve'e ve'em m'itta ax jo'n je carneeroda juu' ve'e duyukmotukajtpup je vyinténivada. N'íxats atse'e je njáyuda; xpamiindupts ats je'e ve'eda.

²⁸Nmooydupts atse'e je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, ni je vin'ita tse'e kyavintókidat, ni pánats ats je'e ve'e xkapajkjat. ²⁹Ats je nTee', juu' ve'e dunumajikajxp, je'ets ats je'e ve'e xmooy, ax ni pana tse'e kya'o'yixju jetse'e pyajkuxjut. ³⁰Ats jets ats je nTee', to'kjits aatse'e.

³¹Van'it tse'e je israeejlit jayu je tsaaj duvijsuktinuva jetse'e du'ukka'ts'oo'kuvaandi. ³²Jetse'e je Jesús ña'muxjidi:

—May viijnani xa atse'e ntun juu' ve'e oy ats je nTee' je kyutojkun kajx, çax juu' ya oy to'nun kajxts atse'e xtsaka'atsuva'anda?

³³Jetse'e je israeejlit jayu y'atsoojvjidi:

—Kuxe'e je Nte'yam tuxvinkojtspét, je'e kajx xa aats mitse'e ntsaka'atsuma'añ, ka je'e kajxap ku ve'e juu' oy tuxtún. Jayu xa mits, Nte'yam tse'e mnatyijju.

³⁴Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Je Kunuu'kx Jatyán xa ve'e vaamp jets jidu'ume'e je Nte'yam vyaajñ: “Nte'yamda xa miitse'eda.”
³⁵Nnuja'vimdinup xa uu'me'e jets je'e juu' ve'e javyet jep Kunuu'kx Jatyán kujxp, ka'ats je'e ve'e nvaat kyatónjut, jajtyónjup je'e ve'e. Vaan tse'e je Nte'yam jets nte'yamda je'e ve'e je jayu pan pan jatye'e yakmooydu je Nte'yam je kyats je y'ayook. ³⁶Ax je Nte'yamts atse'e apuk xpaam jets atse'e ntónut juu' je'e ve'e chajkp, je'ets atse'e xkejx yaja naxviijn. ¿Vintsots miitse'e mva'anda jets ta atse'e nvinkojtspét je Nte'yam je'e kajx ku atse'e tunva'añ jets je Nte'yam je y'Onuk atse'e? ³⁷Pan ka'a xa atse'e ntun juu' ve'e ats je nTee' tyuump, ka'ats atse'e xjaanchjávadat; ³⁸ax pan ntuump ts atse'e, óyam atse'e xkajaanchjávada, jaanchjávadats je'e juu' atse'e ntuump, ve'em tse'e oy xnujávadat jets yam je'e ve'e ats nja'vin kajxm ats je nTee', jets jem atse'e je'e jya'vin kajxmpa.

³⁹Jado'k naxts je'e ve'e du'ukmatsuvaandinuva, ax va'któki tse'e.

⁴⁰Van'it tse'e je Jesús vyimpijtnuva jem jado'k ado'om Jordán maja napa'am. Jem tse'e tyaañ joma ve'e je Juan yaknapet y'ijit too'vajkp. ⁴¹Numay tse'e je jayu ñunajxjidi jetse'e vyaandi:

—Ka'a xa ve'e je Juan je maja nuja'vin dutuujn, ax nujom tse'e juu'

ve'e kyojts ya jayu kajx, tyúvamts je'e ve'e.

⁴²Jem tse'e numay je jayu dujaanchja'vidi je Jesús.

Ku je Lázaro y'oo'kni

11 Pajkjup tse'e vye'na to'k je yaa'tyajk juu' ve'e Lázaro duxaaj, jem Betania je'e ve'e kyukajpuna, jem judéait y'it jootm, je y'uts María jets je y'uts Marta je kyajpunda. ²Je Mariats je'e ve'e juu' ve'e ux'ook dupaajmji je Maja Vintsán jem tyékum je pa'ajk xoo'kpa naaj jetse'e je vyaajj dutukpa't; je Lázaro, je'ets je'e ve'e y'ajchip. ³Ax pajkjup tse'e vye'na je Lázaro, je'e kajx tse'e numejtsk je y'uts dukatsunukejxti je Jesús jidu'um:

—Maja Vintsán, pajkjup xa je'e ve'e juu' mitse'e ooy mtuntsajkp.

⁴Ku ve'e je Jesús du'amotunajxy, van'it tse'e vyaajñ:

—Ka yak'oo'kpa pa'amap xa je'e ve'e tumyachju, je'e kajx xa ve'e ve'em jyaty jetse'e je Nte'yam je myajin je jyaanchin ñuke'xnata'kat jetse'e je pa'am kajx ñuke'xnatajkiat ats je nmajin, ats, je Nte'yam je y'Onuk.

⁵Ax je Jesús, ooy tse'e dutuntsokta y'ijit je Marta maat je y'uts jets je Lázaro. ⁶Oyam tse'e je kats dumotu jets pajkjupe'e je Lázaro, jaa'ktaan tse'e jamejtsxaa joma ve'e vye'na. ⁷Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk dunuujmi:

—Ja'mdinuva jem Judea.

⁸Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk ña'muxjidi:

—Yak'ixpajkpa, uxya námnum xa ve'e je jémit jayu

m'ukka'ts'oo'kuvaajnidi, ¿ax mnajxuvaannuvaps mitse'e jem?

⁹Jetse'e je Jesús ña'muxjidi:

—¿Tis, ka makmejtsk hoorape'e to'k xaaj dumaada? Pan nto'numdup xa ve'e juu' ve'e je Nte'yam chajkp, ve'em tse'e n'ijtumda ax jo'n je jayu juu' ve'e yo'yp xuujun, ka'a tse'e jye'pxténa kux yo'ype'e jeja ajajtk it jaat juu' ve'e yaja naxviijn; ¹⁰ax pan ka'a tse'e nkutyo'numda juu' ve'e je Nte'yam chajkp, ve'em tse'e n'ijtumda ax jo'n je jayu juu' ve'e yo'yp jeja akoo'ts it jaat, je'pxténip tse'e kux je ajajtk'e ka'ijtuxjup.

¹¹Van'it tse'e jyaa'kvaajñ:

—Je Lázaro, juu' ve'e nmaatnayja'vimjudup, ta tse'e myanaxy, ax najkxuts ats duyakjotviju.

¹²Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk ña'muxjidi:

—Maja Vintsán, pan ta xa ve'e myanaxy, jotkada'akup tse'e.

¹³Ax je'ets je'e ve'e je Jesús tyijp jets távani ve'e je Lázaro y'aa'k; ax ve'em tse'e je y'ixpajkpatajk vyinmaaydi jets je'e je'e ve'e tyijp ku ve'e je jayu myanaxy.

¹⁴Van'it tse'e je Jesús va'ajts vya'nuxjidi:

—Ta xa je'e ve'e y'aa'k je Lázaro.

¹⁵Xoojntkpts atse'e ku atse'e jem tunkave'na ku ve'e tuy'aa'k, kux ve'eme'e nuyojk oy miits kajxta jetse'e ñuyókat je mjaanchja'vinda. Ax ja'muts du'ixumda.

¹⁶Je Tomás juu' ve'e tyijtup Xeen Onuk, jidu'um tse'e dunuujmi je myu'ixpajkpatajk:

—Ja'mda jetse'e ya Jesús nmaat'oo'kumdat.

Je Jesús xa je'e ve'e pane'e je jayu dujoojntykinmooyp

¹⁷Ku ve'e je Jesús jye'y, maktaxxaaj itanits je'e ve'e je Lázaro ñaxtajkini vye'na.

¹⁸Je Jerusalén tse'e myutámip je Betania, kojkm legua naxyts je'e ve'e dumujékuma. ¹⁹Ax numay tse'e je israeeilit jayu ojts duku'ixta je Marta jets je María, kojtsjot'amájivats je'e ve'e ñajkxti ku ve'e je y'ajchta y'aa'k. ²⁰Ku tse'e je Marta je kats dumotu jets je'ype'e je Jesús, van'it tse'e du'anajkxi; je María, jéjats je'e ve'e tyak'aa'y tyaañ. ²¹Ku ve'e je Marta dumaatnavyaatji je Jesús, van'it tse'e dunuujmi:

—Maja Vintsán, pan yaja xa mitse'e kumve'ni, ka'ats atse'e je n'ajch kuy'aa'k. ²²Ax nmujja'vinupts atse'e jets pan ti ve'e m'amótu je Nte'yam, mmooyjyupts mits je'e ve'e.

²³Jetse'e je Jesús ña'muxji:

—Joojntypajknuvap je'e ve'e je m'ajch.

²⁴Jetse'e je Marta y'atsaajv:

—Nnuja'vinup xa atse'e jets joojntypajknuvap je'e ve'e ku ve'e je oo'kpatajk jyoojntypajktinuvat, je xaaj ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit.

²⁵Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Ats xa je'e ve'e pane'e je oo'kpatajk duyakjoojntypajktup, nay atsts je'e ve'eva juu' ve'e je jayu dujoojntykinmooyp. Pan pants atse'e xjaanchja'vip, jya'aa'kanamts je'e ve'e, joojntypajknuvaps je'e ve'e jado'k nax. ²⁶Nujom tse'e pan pan jatye'e joojntykidup

jets atse'e xjaanchjávada, ni je vin'ítats je'e ve'e kyoo'k'oo'ktinit. ¿Mjaanchja'vipts mitse'e ve'em?

²⁷ Van'it tse'e je Marta y'atsaajv:

—Ve'em, Maja Vintsán, njaanchja'vip atse'e jets je Cristo mitse'e, je Nte'yam je y'Onuk, juu' ve'e vyinkoon jetse'e myiinnit yaja naxviijn.

²⁸ Ku tse'e ve'em vyaajñ, van'it tse'e je Marta ojts ðuvav je y'uts María. Jidu'um tse'e ayu'uts ðunuujmi:

—Ta xa ve'e myets je yak'ixpajkpa, uxem tse'e mnukéxaja.

²⁹ Koojyji tse'e du'amotunajxy, van'it tse'e je María tyeni jetse'e je Jesús ðununujkx. ³⁰ Jeena tse'e kajpun pa'ayi vye'na je Jesús, jem joma ve'e je Marta ðumaatnavyaatji.

³¹ Ku ve'e je israeejlit jayu juu' ve'e ðukojsjot'amájidup je María jem tyak'am, je'e tse'e ðu'ixtu je María tyeni jetse'e jatyi pyítsum, van'it tse'e ðupanajkxti, ve'eme'e ðunasja'vidi jets je Lázaro ve'e najkx ðunya'axy joma ve'e ñaxtajki.

³² Ku tse'e je María jye'y joma ve'e je Jesús, van'it tse'e ðvinkoxkteni, jetse'e ðunuujmi:

—Maja Vintsán, pan yaja xa mitse'e kumve'ni, ka'ats atse'e je n'ajch kuy'aa'k.

³³ Ku tse'e je Jesús ðu'ix jets yaaxtupe'e je María jets je israeejlit jayu juu' ve'e myaatmejtstu, tsaachvinmaay tse'e jetse'e ñavyinma'yunmoojyji. ³⁴ Van'it tse'e ðu'amotutuvi:

—¿Jómase'e tuxyaknaxtajkidini? Jetse'e y'atsoojvjidi:

—Maja Vintsán, ja'mu jem jetse'e x'íxut.

³⁵ Yaax tse'e je Jesús. ³⁶ Van'it tse'e je israeejlit jayu vyaandi: —Ixta vintso ve'e ðutuntsak y'íjt.

³⁷ Jem tse'e juu' ve'e vaandu:

—Ya'a juu' ve'e je viints jayu ðuyakvin'ixpajknu, ¿ka'a tse'e kuy'o'yixji jetse'e je maa'yun kudutuujn jetse'e je Lázaro kukya'aa'k?

Ku je Lázaro jyoojntykpajknuva

³⁸ Van'it tse'e je Jesús ñavyinma'yunmoojyjinuva jetse'e ñaajktámiji joma ve'e ñaxtajki je Lázaro. Aajntkts je'e ve'e y'íjt jetse'e to'k je maja tsaaj ðu'aku'uju.

³⁹ Jetse'e je Jesús vyaajñ:

—Yakke'ekta je tsaaj.

Van'it tse'e je Marta ña'muxji, je jamy'aaju je y'uts:

—Maja Vintsán, ita xa je'e ve'e xyoo'kpajkni!, kux maktaxxaaj ítani je'e ve'e y'aa'k.

⁴⁰ Ax jidu'um tse'e je Jesús ña'muxji:

—¿Ka ve'emap atse'e tunva'añ jets pan mjaanchja'vipe'e, m'íxupts mitse'e je Nte'yam je myajin?

⁴¹ Van'it tse'e je tsaaj ðuyakkeeki. Van'it tse'e je Jesús jem tsajm tso pyat'ix jetse'e vyaajñ:

—Tata, nkukojsjip ats mitse'e kux atse'e tuxkats'amotunaxy.

⁴² Nnuja'vip atse'e jets xa'ma ats mitse'e xkats'amotunaxy. Je'e kajxts atse'e nva'añ ya numay jayu je y'o'yin kajxta juu' ve'e yájada, jetse'e ðujaanchjávadat jets mits atse'e xkejxp.

⁴³ Ku tse'e ve'em vyaajñ, van'it tse'e mak kyajts:

—iLázaro, pítsumni jep!

⁴⁴ Van'it tse'e pyítsumni je Lázaro juu' ve'e uk'oo'k; vimpídu'ts je'e

ve'le je kya'aj je tyek maat je vit
jets je vyijn je y'aaj vituvinmats.
Jetse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Nukejva'atsta jetse'e
xmaso'oktat jetse'e ñajkxnit.

**Ku je israeejlit jayu du'ukkojtsmojkti
jetse'e je Jesús kudumajtsi**

(Mt. 26.1-5; Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2)

⁴⁵Ya'a kajx tse'e numay je
israeejlit jayu juu' ve'le je María
ojts dukojtsjot'amájada, je'e tse'e
dujaanchja'vidu je Jesús ku ve'le
du'ixti juu' ve'le tyoon. ⁴⁶Jem
tse'e viijnktava juu' ve'le ojts
du'ixta je fariseotajk jetse'e
dutukmumaajntykti juu' ve'le
je Jesús tyoon. ⁴⁷Van'it tse'le je
fariseotajk ñay'amojkijidi maat je
tee'tajk je vyintsanda jets pan pan
jatye'e dunumájiduvap jep tsaptujkp,
jetse'e vyaandi:

—¿Vintsose'e njátkimdat? Tyuump
xa ve'le may je mújit nuja'vin je
jayu. ⁴⁸Pan nyakjajtjimdudup xa ve'le,
anañujoma tse'e jyaanchjávajadat,
van'it tse'le je rómaít yakkutojkpa
myétstat jetse'e duyakkutókidat
ya nmaja tsaptajkamda jetse'e
xpajkjimdinit ya n'ítamda ya
nnaaxamda.

⁴⁹Ax to'kts je'e ve'le juu' ve'le Caifás
duxaaj, je'e juu' ve'le je joojnt ve'nip
tee' juu' ve'le dunuvintsanikajxp je
tee'tajkta, je'e tse'le vaan:

—Ka'a xa miitse'le xtinujávada,
⁵⁰ka'a tse'e xpayo'yduva jets uu'm je
n'o'yinamda je'e ve'le ku ve'le to'kji je
jayu duku'oo'kat je njáyuvamda jets
ka'a ve'le ku ve'le kyutókiyut nujom je
israeejlit jayu.

⁵¹Ax ka je y'avintso
vinma'yunapts je'e ve'le ve'em

vyaañ, je'e kajxe'e kuxe'e
je joojnt vye'na tee' juu' ve'le
dunuvintsanikajxp je tee'tajkta, je'e
kajx tse'e vyaañ kuxe'e je Nte'yam
myoojyji ve'em je vinma'yun,
vaan tse'le jets kyu'oo'kape'e
je Jesús je israeejlit jayu. ⁵²Ax
ka je'ejyap tse'e kyu'oo'kap,
kyu'oo'kivap je'e ve'le pan pan
jatye'e ka je israeejlit jáyuvap,
ve'em tse'le duyaknay'amókatat
nujom je Nte'yam je y'ónukta juu'
ve'le tsuunidup muxim muyam
yaja naxviijn. ⁵³Je xaajji tse'e
du'uknupaajmtkidi je israeejlit
jayu juu' ve'le dunumájidup jetse'e
kuduyak'oo'kti je Jesús.

⁵⁴Je'e kajx tse'le je Jesús
kyoo'knaajkke'xjini joma ve'le je
israeejlit jayu, ñojk'óye'e chaa'n
jem judéait y'it jootm jetse'e ñujkx
jem kajpun kajxm juu' ve'le Efraín
duxaaaj, je vinva'ajts it mutam. Jem
tse'le y'ijt je y'ixpajkpatajk maatta.

⁵⁵Tuntáminup tse'le vye'na ku
ve'le je israeejlit jayu je pascua
xaaj dutóndat. Numay je jayu
juu' ve'le tsoo'ndu may viijn, jem
tse'le Jerusalén vyimpejtti jetse'e
ñaajkva'atsjadat namka'anume'e je
pascua xaaj dupaa'ty. ⁵⁶Y'íxtidufts
je'e ve'le je Jesús. Ku ve'le jep
maja tsaptujkp vye'nada, jetse'e
ñay'amotutúvijidi:

—¿Vintsoq miitse'le mva'anda?
Ka'a xa vine'le je Jesús myínut
xaajiva.

⁵⁷Távani tse'le je fariseotajk jets je
tee'tajk je vyintsanda dupava'anda
jets pan pane'e dunuja'vip joma ve'le
y'it je Jesús, jetse'e du'avánadat,
ve'em tse'le kuy'o'yixjidi jetse'e
kudumajtsi.

To'k je ta'axtajk dupaajmji je pa'ajk xoo'kpa naaj je Jesús

(Mt. 26.6-13; Mr. 14.3-9)

12 Jatojtuk xaaj tse'e kya'it vye'na jetse'e je pascua xaaj dupaa'tut, van'it tse'e je Jesús ñujkx jem Betania, jem joma ve'e chuuna je Lázaro juu' ve'e yakjoojntypajknuva. ²Jem tse'e je a'ox duyak'o'yidi je Jesús kajx, je Marta tse'e patto'nip; je Lázaro jets je javyaa'kxtajk, jem tse'e dumaat'a'óxidi je Jesús. ³Van'it tse'e je María duyaknujx kojkm litro jo'n je pa'ajk xoo'kpa naaj jetse'e dupaajmji jem je Jesús tyékum. Va'ajts tsóvaxts je'e ve'e je pa'ajk xoo'kpa naaj jets tum je nardo aajy ojts pum. Van'it tse'e je vyaajy dutukpa't je Jesús je tyek. Nujom tse'e je tajk pya'ajkxoo'kpajkkujx. ⁴Van'it tse'e je Judas Iscariote kyajts, je Simón je myajntk, nuto'k je numakmejtsk ixpajkpada, je'e juu' ve'e je Jesús dupaamnup jem je jayu kya'm juu' ve'e tso'oxpajkjjudup. Jidu'um tse'e vyaajñ:

⁵—¿Tyajx tse'e nuyojk oy tukyayaktaa'k ya pa'ajk xoo'kpa naaj ax jo'n je meen juu' ve'e to'k joojnt numutún jetse'e je ayooova jayu kuyakmooydi?

⁶Ax ve'em tse'e je Judas ñatyijji jets je'e kajxe'e ve'em vyaajñ kux je ayooova jayu ve'e tyukma'tp; ax ka'a tse'e, ve'em tse'e vyaajñ kux mee'tspe'e, je'e tse'e duka'mip je apajkin joma ve'e je meen dujayeypta, jepji tse'e dupukán juu' ve'e jep pyaamdudup. ⁷Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—Maso'okú, kyoojnuk xa ya'a ve'e taav jetse'e tudu'apaamduka ats je nnunaxtajkin. ⁸M'ítap xa miitse'e xa'ma je ayooova jayu maatta; jets ats, ka'ats atse'e n'ítut xa'ma miits maatta.

Ku je tee'tajk du'ukkojtsmojkti jetse'e je Lázaro kuduyak'oo'kti

⁹Numay tse'e je israeejlit jayu dunuja'vidi jets jeme'e Betania je Jesús; najkxtu tse'e jem, ka je Jesús kajxyap, je'e kajxpa ve'e jetse'e je Lázaro du'íxtuvat, je'e juu' ve'e je Jesús yakjoojntypajknuva ku ve'e y'uk'aa'k. ¹⁰Van'it tse'e je tee'tajk je vyintsán dukojtsmojkti jetse'e kuduyakjay'oo'kjduva je Lázaro ¹¹je'e kajx ku ve'e numay je israeejlit jayu myasookjidini jetse'e je Jesús dujaanchja'vidi.

Ku je Jesús tyajki jep Jerusalén

(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40)

¹²Je ku'óxit tse'e je numay jayu juu' ve'e ojtstu jem Jerusalén pascua xaajiva, je'e tse'e je kats dumótudu jets je'yavaampe'e je Jesús jem jerusaleenit kyajpun kajxm, ¹³van'it tse'e dupapajkti je tuuxux aajy jetse'e du'anajkxidi je Jesús, mak'k tse'e jidu'um kyoytsti: —iYakmaja yakjaancha xa ve'e je Nte'yam y'ijtnit! iYak'oñukojtsip xa ya'a ve'e ya Israeejlit Jayu Yakkutojka juu' ve'e miimp je Maja Vintsán kajx!

¹⁴Van'it tse'e je Jesús duyakjay'íxtiji to'k je burro, jetse'e dutuktsuuni, ve'em ax jo'n je Kunuu'kx Jatyán vya'añ:

¹⁵Kadi mtsa'agada, jerusaleenit jáyuda,

ixta jets jeme'e burro ni'kxm
jye'ya je myakkutojkipada.

¹⁶Ka'a tse'e duvinmótudi je
y'ixpajkpatajk juu' ve'e toojnu
kojtsju; távani ve'e je Nte'yam
duyakmaja duyakjaancha vye'na je
Jesús, van'it tse'e dujaa'myejtsti jets
ve'eme'e tyoojnji kyojtsji nujom juu'
ve'e ijtp je Jesús kajx jep Kunuu'kx
Jatyán kujxp.

¹⁷Je numay jayu juu' ve'e
ijttu je Jesús maat van'it ku
ve'e duyaxpítsum je Lázaro
joma ve'e y'uknaxtajki jetse'e
duyakjoojntypajknuva ku ve'e
y'uk'aa'k, je'e tse'e myaajntyktu juu'
jatye'e y'ixtu. ¹⁸Numay tse'e je jayu
du'anajkxidi je Jesús kux myótudu
ve'e je maja nuja'vin juu' ve'e tyoon
maat je Lázaro. ¹⁹Van'it tse'e je
fariseotajk ñavyaajnjudi:

—Íxtats n'it jets ka'a ve'e y'oya juu'
ve'e njatonuva'numdup, nujom xa
ve'e je jayu tyumpanujkxju.

**Ku je jayu juu' ve'e ka je israeejlitap,
je'e tse'e du'ixtidu je Jesús**

²⁰Je'yduva tse'e xaajiva je
jayu juu' ve'e ka je israeejlitap
jem Jerusalén, je Nte'yamts
je'e ve'e vyinjavavaandup
vyintsá'agavaandup. ²¹Van'it
tse'e je jayu duvinkutámidi je
Felipe, betsáidait jayu je'e ve'e,
jem galiléait y'it jootm, jetse'e
dumunoo'kxktki. Jidu'um tse'e
dunuujmidi:

—Je Jesús xa aatse'e
nja'ixuvaampy.

²²Van'it tse'e je Felipe ojts
duvaajñja je Andrés, jetse'e
numejtsk ojts duvaajnjada je Jesús.

²³Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Távani xa ve'e je tiempo jye'yni
jets atse'e ntsaachpaatnit jetse'e
ats je nmajin ñuke'xnatakat, ats,
je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka
Ijtp. ²⁴Tyúvam xa ats miitse'e
nnaajmada, vaampam atse'e, pan
ka'a xa ve'e to'k je trigo taamt
ñaxkada'aky jeja naxkujx, jetse'e
myux, jetse'e vyintókini je pi'k
trigo taamt juu' ve'e tuy'it, to'k
je trigo pajkjamts je'e ve'e y'ítut;
ax pan vintókipts je'e ve'e je'e kajx
ku ve'e myux, ta'map tse'e ooy.
²⁵Pan pan xa ve'e nuyojk dutsojqp je
ñaxviijnit joojntykin jets ka'a ve'e je
joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp,
yakvintókiyupts je'e ve'e; ax pan
pan tse'e dumasooknup je ñaxviijnit
joojntykin kuxe'e dutsak nuyojk je
joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp,
jyayejpnupts je'e ve'e je joojntykin
juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ²⁶Pan pan
tse'e dutsojqp jets atse'e xmutónut
xmupákut, va'ants atse'e xpaminu;
pan jómats atse'e n'it, jéjats je'e
ve'e y'ijtpat. Pan pan xa atse'e
xmutoomp xmupajqp, mo'ojupts je'e
ve'e je majin ats je nTee'.

Ku je Jesús du'ava'ni je y'oo'kun

²⁷Ooy xa atse'e

ntunnavyinja'yunma'aju. ¿Vintsos
atse'e kunva'añ? ¿Va'anup ats
vine'e: “Tata, kadi xyakjaty
jets atse'e xtukkada'akut ya
tsaachpaatun”? Ka'a xa atse'e
ve'em nva'anut kux ya'aam atse'e
nnumiimp. ²⁸Tata, va'an tse'e
dutunju jetse'e je jayu mvinjávajat
mvintsá'agajat.

Van'it tse'e to'k je ayook yakmotu
juu' ve'e jem tsapjootm tsoo'mp.
Jidu'um tse'e vyaajji:

—Ta atse'e ntun juu' atse'e je jayu xtukvinja'vip xtukvintsa'kip, njaa'któnuups atse'e juu' atse'e je jayu xjaa'ktukvinjávap xjaa'ktukvintsa'agap.

²⁹ Je numay jayu juu' ve'e jem ijttu jetse'e du'amotunajxti, je'e tse'e vaandu jets je añu ve'e yaax, jem tse'e juu' ve'e vaanduva:

—To'k xa ve'e je ángeles tumyukatsju.

³⁰ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Ka ats kajxap xa ve'e ya ayook tuyakmotu, miits kajxta ya'a ve'e.

³¹ Uxyam tse'e yak'íxut pan tyajxe'e je tsaachpaatun yakmooydinit je jayu juu' ve'e dukakuvajktup je Nte'yam, uxyamts atse'e mpavojpnit je ko'oyjáyuvap juu' ve'e duyakkutojkjip je jáyuda juu' ve'e je Nte'yam dutso'oxpajktup. ³² Ku atse'e xyakkajxmpojtuktat, van'itts atse'e nujom je jayu nvóvut jetse'e y'ijttinit joma ve'e ats.

³³ Je'e tse'e je jayu tyukvinmotu jets vintso ve'e y'oo'kut ku ve'e ve'e'n je it ñáxut. ³⁴ Ax van'it tse'e je numay jayu y'atsoojvjidi:

—Ve'em xa aatse'e n'amotunajxy jep Kunuu'kx Jatyán kujxp jets xa'ma kajxe'e je Cristo jyoojntykinit, çax vintsots mitse'e mva'añ jets tun vinkopk je'e ve'e jets mitse'e m'oo'kut ku ve'e je jayu myakkajxmpojtuktjút? Pan m'oo'kp xa mitse'e, ka mítsaps je'e ve'e je Cristo. ¿Ti jayu ve'e mnatyijju juu' ve'e nupaamdúka ijtp?

³⁵ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:

—Ve'em xa atse'e ax jo'n to'k je kujajpa je kuta'kxpa. Jaa'k'ítup xa atse'e miits maatta javée'n.

Yo'oyda namvaate'e xmaadada je kujajpa je kuta'kxpa, ve'em tse'e mkapaa'tjadat je akoo'ts it, kux pan pane'e yo'yp jeja akoo'ts it jaat, ka'ats je'e ve'e dunujava pan joma tso ve'e ñujkx. ³⁶ Jaanchjávada ats namvaat atse'e n'it miits maatta, ve'em tse'e m'íttat ax jo'n je jayu juu' ve'e jeja ajajtk it jaat yo'yp.

Ku tse'e ve'em vyaajñ, van'it tse'e chaa'n, ka'ats je'e ve'e ñaajknuke'xnatajkiji.

Je'e pan tyajx kajxe'e je israeejlit jayu je Jesús dukajaanchja'vidi

³⁷ Jyatoon tse'e je Jesús may je mújit nuja'vin jeja je jayu vyinkujkta, ax ka'a tse'e je jayu jyaanchja'vijidi. ³⁸ Van'it tse'e tyoojnji je ayook juu' ve'e jyaay je Nte'yam je y'ayook kojtsnajxpa Isaías. Jidu'um tse'e dujaajy:

Maja Vintsán, çpan tse'e dujaanchja'vip juu' aatse'e n'ava'nip, pane'e tuxyaknuke'xnatajkija je mkutojtkun?

Jidu'um tse'e dujaajy.

³⁹ Ax ve'em tse'e kya'o'yixjidi jetse'e dujaanchjávadat je Jesús kux jaayva ve'e je Isaías jidu'um:

⁴⁰ Je Nte'yam xa ve'e paajmjudu viints jets makk je kyuvajkta, ve'em tse'e juu' dukal'ixtat jetse'e juu' dukavinmótudat, ka'ats atse'e xnuminuva'andat jets atse'e nyakjotkàda'aktat.

⁴¹ Je'e kajx tse'e ve'em dujaajy je Isaías kux y'ixe'e je Jesús je myajin jetse'e je Jesús du'ava'ni.

⁴² Jyave'ema tse'e, numay tse'e je israeejlit jayu juu' ve'e dunumájidup, je'e tse'e

dujaanchja'vidu je Jesús; ax ka'a tse'e je jayu dutuknuja'vidi kux cha'kidupe'e je fariseotajk je'e kajx ku ve'e kyoo'kyakkuvajktinit jep tsaptujkp; ⁴³nyoyjke'e dutsokta je majin juu' ve'e je jayu moojyjudup jets ni ka'a ve'e je majin juu' ve'e je Nte'yam yajkyp.

Je Jesús je kyats je y'ayook kajxe'e je jayu yaktokimpayo'ynit

⁴⁴Van'it tse'e je Jesús makk kyajts, jetse'e vyaajñ:

—Pan pan xa atse'e xjaanchja'vip, ka átsjyapts je'e ve'e xjaanchja'vip, jyaanchja'vivapts je'e ve'e ats je nTee', juu' atse'e xkejxp. ⁴⁵Pan pants atse'e x'ixp, y'ixpaps je'e ve'e pan atse'e xkejxp. ⁴⁶Ve'em ax jo'n je kujajpa je kuta'kxpa, ve'emts atse'e nmiijn yaja naxviijn; pan pants atse'e xjaanchja'vip, ka'a tse'e tyánut jeja akoo'ts it jaat.

⁴⁷Ax pan pan tse'e du'amotunajxp ats je nkats je n'ayook jetse'e dukamajapum, ka ats kajxapts je'e ve'e yakmooynit je tsaachpaatun juu' ve'e xa'ma kajx ijtnup, kux ka je'ep xa atse'e nnumiimp yaja naxviijn jets atse'e je jayu nmooynit je tsaachpaatun juu' ve'e xa'ma kajx ijtnup, je'e ve'e jets atse'e je jayu nmooynit je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. ⁴⁸Pan pan xa atse'e xkakuvajkp jetse'e dukakuvuk juu' atse'e nkajtsp, je'manits je'e ve'e juu' kajx je'e ve'e yakmooynit je tsaachpaatun juu' ve'e xa'ma kajx ijtnup; je'e juu' atse'e nkajtsp, je'e kajx tse'e ve'em jyajtnit je xaaj ku ve'e je jayu yaktokimpayo'ynit.

⁴⁹Kux ka ya n'avintso vinma'yun kajxap xa atse'e juu' nkats, ats je

nTee', juu' atse'e xkejxp, je'ets atse'e xtukupavaan juu' atse'e nkajtsp. ⁵⁰Ax nmuja'vipts atse'e jets juu' ve'e ats je nTee' pyavaampy, yajkypts je'e ve'e je joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp. Ax ve'em tse'e, pan juu'ts atse'e nkajtsp, ve'emts ats je'e ve'e nkats ax jo'n atse'e je nTee' xnuujmi.

Ku je Jesús dupakuj je y'ixpajkpatajk

13 Jado'k xaajji tse'e kya'it jetse'e je pascua xaaj dupaa'tut, je xaaj ku ve'e je israeejlit jayu dujaa'myétsta vintso ve'e je Nte'yam ojts duyakpítsumni je jyujpit jáyuda jem Egipto. Ñuja'vi tse'e je Jesús jets ta ve'e dupaatni pan vin'ite'e dumasooknit ya naxviijnit it jetse'e vyimpijtnuvat joma ve'e je Tyee'. Chojkam je'e ve'e je jyayu juu' ve'e yaja naxviijn, ax uxyam tse'e duyaknuke'xnatáka jets ooye'e dutuntsak.

²⁻³Távani tse'e je Satanás duyakvinmama'yaty vye'na je Judas Iscariote, je Simón je myajntk, jetse'e je Jesús dupaamnit jem je jayu kya'm juu' ve'e tso'oxpajkjjudup. Ñuja'vi ve'e je Jesús jets jeme'e chaa'n joma ve'e je Nte'yam jets najkxnuvape'e jem, jetse'e je Tyee' myokyajxji je kutojkun. Ajxtktup tse'e vye'nada a'óxiva, ⁴van'it tse'e je Jesús tyeni, je vyitani'kx duyakkeek, jetse'e natyuktiintsoojmji jado'k je vit. ⁵Van'it tse'e je tsoxk naaj du'ate'mi jem apajkin jootm jetse'e dupakpoj'ukvaajñ je y'ixpajkpatajk, jetse'e duyaktaatsni je tyekta maat je vit juu' ve'e natyuktiintsoojmju.

⁶Ku tse'e je Simón Pedro dütukje'y jetse'e dupakpójut, van'it tse'e je Pedro vyaajñ:

—Mits, Maja Vintsán, ¿mits atse'e xpakpojvaamp?

⁷Jetse'e je Jesús y'atsoajv:

—Ka'a ve'e xnujava ti atse'e ntuump; ux'ooknum tse'e xnujávát.

⁸Ax jidú'um tse'e je Pedro ña'muxji:

—Ni je vin'lita xa ats mitse'e xkapakpójut.

Van'it tse'e je Jesús y'atsoajvji:

—Pan ka'a xa ats mitse'e mpakpuj, ka'a tse'e tii x'ukjayejpnit ats maat.

⁹Jetse'e je Simón Pedro y'atsoajv:

—Pan ve'emame'e, Maja Vintsán, ka ats ya ntékjyap tse'e mpójup, pojpa to'k aaj ats ya nka'aj jets ats ya nkuvajk.

¹⁰Jetse'e je Jesús ña'muxji:

—Pan pan xa ve'e tsilivani, ka'a tse'e vyinkopka jetse'e jyaa'kva'atsut, je tyekji ve'e, kux va'ajtsani ve'e nujom. Mva'ajtsani xa miitse'eda, óyame'e kyah'anañujoma.

¹¹Je'e kajx tse'e vyaajñ jets ka'a ve'e anañujoma vya'ajtsada kux ñuja'vinup je'e ve'e jets pane'e paajmjínup jem je jayu kya'm juu' ve'e tso'oxpajkjjudup.

¹²Ku ve'e dupakpojvajxti, van'it tse'e je Jesús je vyitani'kx dupaamnuva, jetse'e y'ajxtnuva a'óxiva, jetse'e dunujmídi:

—¿Mvinmótudu tse'e taav juu' ats miitse'e tuntoojnada? ¹³Miits atse'e xtijtup Yak'ixpajkpa jets Maja Vintsán, pyaatyp y'akeeguipts je'e ve'e jetse'e ve'em xkótstat, kux je'em xa atse'e; ¹⁴ax pan atsts miitse'e tumpakpojta, ats, je mMaja

Vintsanda jets je mYak'ixpajkpada, ve'em tse'e dütsojkpa jetse'e mnapyakpojjuduvat to'k jado'k.

¹⁵Ve'em ats miitse'e tuntoojnada ax jo'n je toompa dumutún je vyintsán; tonda tse'e ve'em to'k jado'k. ¹⁶Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, vaampam atse'e, jets ni pan toompa ve'e ve'em dukanumaja ax jo'n je vyintsán, jets ni pan kukátsiva ve'e ve'em dukanumaja ax jo'n je'e juu' ve'e ke'xjup; nay ve'empats miitse'eda, ka'a ve'e xnumájada ax jo'n ats. ¹⁷Pan mnuja'vidup xa ya'a ve'e jetse'e xkutyóndat, xoon tse'e m'ijttinit.

¹⁸Ka anañujómap ats miitse'e ntijta, nnuja'vinup xa atse'e pan pan jaty atse'e nvinkoon, kux nupaamdukani je'e ve'e jetse'e tyónjut je Kunuu'kx Jatyán juu' ve'e vaamp jets vintso atse'e njátut. Jidú'um tse'e vya'añ: “Je'e juu' atse'e nmaatkaayp nmaat'uukp, je'ets atse'e xnuva'kumpijtnup.” Jidú'um tse'e vya'añ. ¹⁹Too'vajkp xa atse'e n'ava'ni jets je'e atse'e, jets ku ve'e tyónjut, van'it tse'e xjaanchjávadat jets je'em atse'e juu' atse'e nkojts. ²⁰Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, vaampam atse'e, pan pane'e dukuvajkp je'e pan atse'e nke'xjp, ve'emts je'e ve'e ax jo'n atse'e kuxkuvujk; ax pan pants atse'e xkuvajkp, ve'emts je'e ve'e ax jo'n kudukuvujk pan atse'e xke'xjp.

Ku je Jesús du'ava'ni jets je Júdase'e pámjup jem je jayu kya'm

juu' ve'e tso'oxpajkjjudup

(Mt. 26.20-25; Mr. 14.17-21; Lc. 22.21-23)

²¹Ku ve'e ve'em je Jesús vyaajñ, navynma'yunmooyju tse'e ooy jetse'e va'ajts juu' dukajts:

—Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada, vaampam atse'e, jets nuto'ke'e miitsta, je'ets atse'e xpámup jem je jayu kya'm juu' atse'e xtso'oxpajktup.

²² Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk ñavyin'ix'apítsumjidi to'k jado'k kux ka'a ve'e dunujávada pan pane'e yaktijp. ²³ To'k je ixpajkpa juu' ve'e je Jesús ooy tyuntsojk, jeja tse'e je'e pya'ayi kyay. ²⁴ Van'it tse'e je Simón Pedro vya'muxji jetse'e je Jesús du'amotutúvat pan pane'e tyijp.

²⁵ Van'it tse'e ñamyaj'aa'kpejtji jeja je Jesús kyakaviijn, jetse'e du'amotutuvi:

—Maja Vintsán, ¿pants je'e ve'e?

²⁶ Jetse'e je Jesús y'atsaajv:

—Va'an ats ya tsapkaaky duyakmuju; ax pan pants atse'e nmooyp, je'ets je'e ve'e.

Ax ku tse'e je tsapkaaky duyakmuj, van'it tse'e dumoojy je Judas, je Simón Iscariote je myajntk. ²⁷ Távani tse'e yakma'a vye'na, van'it tse'e je Satanás tyajki jem jya'vin kajxm, jetse'e je Jesús ña'muxji:

—Pan ti ve'e mtonuvaampy, jatyji tse'e tonu.

²⁸ Ax ni pana tse'e dukajuja'vi juu' ve'e jem kaaydup vye'na jets pan tyajxe'e ve'em dunuujmi. ²⁹ Je Judas tse'e je meen dukoojnukp, je'e kajx tse'e jem juu' ve'e vinmaaydu jets je'e ve'e je Jesús tyijp jets je pascua xaaj ve'e najkx dupatjoya ukpu je ayooova jayu ve'e najkx dum'a juu'. ³⁰ Ku ve'e je Judas dukaaajn je tsapkaaky, van'it tse'e pyítsumni. Koo'tsani tse'e je it vye'na.

Je nam pava'nun

³¹ Távani tse'e je Judas pyítsumni vye'na, van'it tse'e je Jesús vyaajñ:

—Uxyam tse'e nuke'xnatáka tyánut ats je nmajin, ats, je Jayu Juu' ve'e Nupaamduka Ijtp, uxyam tse'e nuke'xnatáka tyaampat je Nte'yam je myajin je jyaanchin ats kajx. ³² Ax pan nuke'xnatáka tse'e tyañ je Nte'yam je myajin je jyaanchin ats kajx, viinm tse'e je Nte'yam duyaknuke'xnatákat ats je nmajin. Tun vee'njits ya'a ve'e ya it ñaxut jetse'e tyónjut kyótsjt. ³³ Onukta, tun javee'nji xa atse'e njaa'k'ítut miits maatta. X'íxtadap xa atse'e; ax nay vanxúpjyam tse'e ax jo'n atse'e nnuujmidi je israeejlit jayu juu' ve'e uu'm maat ka'ijttup, vanxúpjyamts ats miitse'e nnuujmiduva: Ka'a xa ve'e m'o'yixjada jetse'e mnajkxtat joma atse'e nnujix. ³⁴ Ya nam pava'nun ats miitse'e nyaktaajnjidup: Nachójkjada to'k jado'k. Ve'em ax jo'n ats miitse'e tuntsojka jo'n, ve'emts miitse'e mnachójkjadat to'k jado'k. ³⁵ Pan mnachojkjjudup xa ve'e to'k jado'k, ñujávadap tse'e anañujoma je jayu jets ats je n'ixpajkpatajk miitse'eda.

Ku je Jesús du'ava'ni jets je Pedro ve'e kanatyukpájkup

(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Lc. 22.31-34)

³⁶ Van'it tse'e je Simón Pedro y'amotutúviji:

—Maja Vintsán, ¿jómase'e mnujkx?

Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Joma xa atse'e nnujix, ka'a tse'e uxyam m'o'yixju jets atse'e xpatsoo'nut, ux'ooknume'e.

³⁷ Van'it tse'e je Pedro ña'muxji:

—Maja Vintsán, ¿tyajxts atse'e xka'o'yixjunum jets ats mitse'e

mpatsoo'nut? Nayja'vijup xa atse'e
jets atse'e n'oo'kut mits kajx.

³⁸Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:

—¿Mnayja'vijupe'e jets'e
m'oo'kut ats kajx? Tyúvam xa ats
mitse'e nnuujma, vaampam atse'e,
ka'anume'e je na'atseev y'aya'axy
vye'nat, mutoojk náxipts ats mitse'e
xkanatyukpukju vye'nat.

Ni pana ve'e kyaje'ya joma
ve'e je Dios Tee' pan ka'a ve'e
je Jesús dujaanchjáva

14 'Kadi
mnavyinma'yunmo'ojada.
Jaanchjávada je Nte'yam,
jaanchja'viduvats ats. ²Jem ats
je nTee' tyak'am, jem xa ve'e ooy
je it tyunjatyju joma ve'e je jayu
chaanat; pan ka'a ve'e kuvye'ema,
tats ats miitse'e je xyup nvaajnjada.
Ax najkxuts ats je it du'apaamduka
joma ve'e m'ijttinit. ³Ax kuts ats
miitse'e najkx je it n'apaajmtkijada,
van'itts atse'e nmiinnuvat jets ats
miitse'e min nyaktsoo'ndini, ve'em
tse'e jem m'ijttuvat joma ve'e ats.
⁴Mnuja'vidup xa miitse'e joma
atse'e nnujxx, mnuja'viduvap tse'e
je too'.

⁵Van'it tse'e je Tomás ña'muxji:

—Maja Vintsán, ka'a xa aatse'e
nnujava pan joma mitse'e mnujxx,
čvintsots aatse'e nnujávats je too'?

⁶Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Ve'em xa atse'e ax jo'n to'k je
too', ats kajx tse'e je jayu jye'ya
joma ve'e je Nte'yam, ats kajx
tse'e je jayu dunujava je tyuv je'e,
ats kajx tse'e je jayu jyojntyka,
ni pana ve'e jem kyaje'ya joma
ve'e ats je nTee' pan ka'a atse'e
xjaanchjáva.

⁷Pan kux'íxada xa ats miitse'eda,
kux'íxaiduvats miitse'e ats je nTee';
ax m'íxada tse'e uxayam, jets ta tse'e
x'ixta.

⁸Van'it tse'e je Felipe ña'muxji:

—Maja Vintsán, tuk'ixus aats
to'k aaj je mTee', je'ets aatse'e
ntukjotkada'akup.

⁹Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Mits, Felipe, jékani xa atse'e
n'it miits maatta, ¿ka'anum ats
mitse'e x'ixa? Pan pan xa atse'e
x'ixp, y'ixpaps je'e ve'e ats je nTee'.
¿Ax tyajxts ats mitse'e x'amotu jets
ats miitse'e ntuk'ixtat ats je nTee'?

¹⁰¿Ka'a mitse'e xjaanchjáva jets jem
atse'e je nTee' jya'vin kajxm n'it
jets yam je'e ve'e ats nja'vin kajxm
y'ijtpa? Juu' jaty atse'e nkajtsp, ka
ya n'avintso vinma'yunapts ats je'e
ve'e nkats. Ats je nTee', juu' ve'e
ijtp yam ats nja'vin kajxm, je'e tse'e
dutoomp juu' jaty atse'e ntuump.

¹¹Jaanchjávada jets jem atse'e je
nTee' jya'vin kajxm n'it, jets ats je
nTee', yam je'e ve'e ats nja'vin kajxm
y'ijtpa; uk pan ka'ats ats miitse'e
xjaanchjávada, jaanchjávadats ats
je'e kajx juu' jaty atse'e ntuump.

¹²Tyúvam xa ats miitse'e nnaajmada,
vaampam atse'e, pan pan xa
atse'e xjaanchja'vip, je'ets je'e ve'e
tyoompap juu' jaty atse'e ntuump,
jetse'e dujaa'któnut juu' ve'e
jyaa'knúmájip, kux najkxp atse'e
joma ve'e ats je nTee'. ¹³Ax pan tits
miitse'e m'amótudup ats kajx, atsts
je'e ve'e ntónup, ax ve'em tse'e
nuxe'xnataka tyánut je Nte'yam
je myajin je jyaanchin ats kajx, ats,
je'e je y'Onuk. ¹⁴Ats xa ve'e ntónup
jyatía pan juu' miitse'e m'amótudup
ats kajx.

**Ku je Jesús je kojstán duyaktaajñ
jets kyéxupe'e je Espíritu Santo**

¹⁵Pan xtsojktup xa ats miitse'e, kutyóndats ats je mpava'nun.

¹⁶Ax n'amótuvupts atse'e je nTee' jetse'e mkejxuxjadat jado'k pane'e m'ix'ítjadap jetse'e xa'ma kajx y'ijtnit miits maatta. ¹⁷Je Espíritu Saantots je'e ve'e, je'e juu' ve'e tyúvam juu' dutoomp dukojtsp. Pan pan jatye'e dumaatnavyaa'njudup je naxviijnit je kyo'oy je'e, ka'a tse'e y'o'yixjada jetse'e dukuváktat je Espíritu Santo, kux ka'a ve'e du'ixta jets ni ka'a ve'e du'ixada; ax m'ixadats miits je'e ve'e, kux m'ijttup miitse'e je'e maat uxyam jets jem tse'e mja'vin kajxmda y'ítut.

¹⁸Ka'a xa ats miitse'e nmaso'oktat ax jo'n je ku'aa'k ónuk kum'ijtti, miinnuvap xa atse'e jets atse'e n'ítut miits maatta. ¹⁹Vee'n ya'a ve'e ya it ñáxut jets atse'e xkoo'k'íxtinit je jayu juu' ve'e dumaatnavyaa'njudup je naxviijnit je kyo'oy je'e; ax miits, x'íxtapts ats miitse'eda. Mjoojntykidinup xa miitse'e kux joojntykip atse'e. ²⁰Je xaaj tse'e xnujávadat jets jem atse'e je nTee' jya'vin kajxm n'it jets yam miitse'e ats nja'vin kajxm m'ijttuva, nay ve'empats atse'e jem miits mja'vin kajxmda n'it. ²¹Pan pan xa ve'e dunuja'vip ats je mpava'nun jetse'e dukutyún, je'ets je'e ve'e pan atse'e xtsojpk, tsojkjuvaps je'e ve'e ats je nTee' pan pan atse'e xtsojpk, ax ntsojpkapts ats je'e ve'e jets atse'e nnaajknúke'xnatákajat jeja je'e vyinkujk.

²²Van'it tse'e je Judas ña'muxji, juu' ve'e ka je Iscarióteap:

—Maja Vintsán, čtyajxse'e mnaajknúke'xnatákajat aats nvinkujk jets ka'a ve'e jeja je'e vyinkujkta pan pan jatye'e je naxviijnit je kyo'oy je'e dumaatnavyaa'njudup?

²³Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Pan pan xa atse'e xtsojpk, kyutyuumpts je'e ve'e juu' atse'e nkajtsp, tsojkjuvaps je'e ve'e ats je nTee', jets aatse'e nmínut, ats jets ats je nTee', jets aatse'e jem je'e jya'vin kajxm n'ítut. ²⁴Pan pan xa atse'e xkatsojpk, ka'ats je'e ve'e dukutyún juu' atse'e nkajtsp. Je ixpajkun juu' ve'e m'amotunajxtup, ka átsapts je'e ve'e nje'e, ats je nTee' je'e ve'e jye'e, je'e juu' atse'e xkejxp.

²⁵Nvaajnjidup xa ats miits ya'a ve'e nuvinxup miitse'e m'itta ats maat. ²⁶Je Espíritu Santo, juu' ve'e m'ix'ítjadap jetse'e ats je nTee' mtuknúkéxjadat ats kajx, je'e tse'e mtuknúja'vikáxjadap jetse'e mtukjaa'myétsjadat nujom juu' ats miitse'e nvaajnjidup.

²⁷Oy joot ats miitse'e nyaktanda, ats je n'oy joot ats miitse'e nmoooydup; ka ve'emaps ats miitse'e nyaktanda ax jo'n duyaktanda pan pan jatye'e je naxviijnit je kyo'oy je'e dumaatnavyaa'njudup. Kadi mnavyinma'yunmo'ojada jets kadi mtsa'agada. ²⁸X'amotunajxtu atse'e ku atse'e nvaajñ jets najkxp atse'e, ax miinnuvaps atse'e jets atse'e n'ijtnuvat miits maatta. Pan kuxtsóktats atse'e, kumxoojntkti tse'e ku ve'e xmótudi jets najkxp atse'e joma ve'e ats je nTee', kux jyaa'knumájip je'e ve'e jets ni ka'a ve'e ats. ²⁹Ntunvaajnjidu xa ats miits ya'a ve'e ku ve'e ve'em

kyajatyna; ku ve'e ve'em jyátut, van'litts atse'e xjaanchjávadat to'k aaj to'k joot.

³⁰Ka'a xa ats miitse'e vinjo'n n' ukjaa'kmaatnakyojtsjidinit, kux miimpe'e je ko'oyjáyuvap juu' ve'e duyakkutojkjip je jáyuda juu' ve'e je Nte'yam dutso'oxpajktup. Ni vinxúpat's ats je'e ve'e xkayakkutujkja. ³¹Ax ntónupts ats je'e ve'e juu' ve'e ats je nTee' xtukpavaan, ve'em tse'e je jayu dunujávadat jets ntsajkp atse'e je nTee'. Ténadats jets duja'mda.

Je tsaaydum aa'ts jets je
y'axén tukmu'a'ixmojkín

15 'Ve'em xa atse'e ax jo'n to'k je tsaaydum aa'ts; ax ats je nTee', ve'emts je'e ve'e ax jo'n je jayu juu' ve'e dukayoop dukatoomp. ²Jets ats je njáyuda, ve'emts je'e ve'eda ax jo'n je tsaaydum aa'ts je y'axenda. Je'e juu' ve'e dukayoop dukatoomp je tsaaydum aa'ts, kyústsjkpts je'e ve'e oyjuu' axena juu' ve'e kata'mip; ax je axén juu' jatye'e tá'mip, tyuktsojkvaachpts je'e ve'e jetse'e ve'em jyaa'kta'mat. ³Mva'ajtsanda xa miitse'eda je káts je ayook kajx juu' ats miitse'e túnvaajnjada. ⁴To'k muk tse'e m'ijttinit ats maat jets atse'e n'ijtpat to'k muk miits maatta. Ka'a ve'e je axén tyá'ma pan ka'a ve'e y'it to'k muk je y'aa'ts maat. Ax ve'emts miitse'eda ax jo'n je axén juu' ve'e kata'mip pan ka'a ve'e m'itta to'k muk ats maat.

⁵'Ve'em xa atse'e ax jo'n je tsaaydum aa'ts; miits tse'eda ax jo'n je axenda. Pan pan jatye'e xa ve'e ijtp to'k muk ats maat jets atse'e

n'it to'k muk je'e maat, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je axén juu' ve'e ooy tunta'mip, kux pan ka'a xa ve'e m'itta to'k muk ats maat, ka'a tse'e m'oyixjada jetse'e juu' xtóndat. ⁶Pan pan xa ve'e kalijtp to'k muk ats maat, ve'emts je'e ve'e ax jo'n je axén juu' ve'e yaktukvijtsvaatsp jetse'e tyaatsni, je'e tse'e yakpakmojkp jetse'e jem janjootm yakpum. Jem tse'e tyooyni.

⁷'Pan m'ijttup xa ve'e to'k muk ats maat jetse'e xyak'íttat jem mja'vin kajxmda juu' atse'e nkajtsp, amótudats pan ti ve'e mtsojktup, ax myakmo'odap tse'e. ⁸Yakmaja yakjaancha tse'e y'it ats je nTee' ku ve'e m'íttat ax jo'n je tsaaydum axén juu' ve'e ooy tunta'mip, ve'em tse'e mnuke'xnatákadat jets ats je n'ixpajkpa miitse'eda. ⁹Ntsojktupts ats miitse'eda, ve'em ax jo'n atse'e je nTee' xtsak; jaa'kyak'ítta ats je ntsojkun jem mja'vin kajxmda. ¹⁰Pan mkutyoondup tse'e ats je mpava'nun, mnaajk'ítjadapts miitse'e ats je ntsojkun maat, ve'em ax jo'n atse'e nkutyún ats je nTee' je pyava'nun jets atse'e nnaajk'ítju je'e je chojkun maat.

¹¹'Nvaajnidupts ats miits ya'a ve'e jetse'e xjayejptinit ats je nxoojntkun jem mja'vin kajxmda, ax ve'em tse'e pu'uk avaada mxoojntktinit. ¹²Yá'a xa ve'e ats je mpava'nun: Nachókjada to'k jado'k, ve'em ax jo'n ats miitse'e túnsojka jo'n. ¹³Ka'a xa ve'e y'ukjéjini nuyojk je tsojkun ax jo'n je tsojkun ku ve'e je jayu duku'oo'ka pan pan jatye'e myaatnayja'vijidup. ¹⁴Miitsta xa je'e ve'eda juu' atse'e nmaatnayja'vijidup

pan mtoondupe'e juu' ve'e ntukpavaandup. ¹⁵Ka'a ats miitse'e n'uktijtinit toompada, kux je toompa, ka'a je'e ve'e dunujava pan ti ve'e je vyintsán tyuump. Je'e ats miitse'e ntijta jayu juu' atse'e ooy ntunmaatnayja'vijidup, kux ntuknuja'vidu ats miitse'e nujom juu' atse'e n'amotunajx juu' ve'e ats je nTee' kyojts. ¹⁶Ka miitsap xa atse'e xvinkoõndu; ats miitse'e nvinkoõndu jetse'e mpaamdi jetse'e m'ijttinit ax jo'n je tsaaydum axén juu' ve'e ooy tunta'mip jetse'e jyek je tyaaajm, mtóndape'e juu' ve'e je Nte'yam chajkp, jetse'e jyékut juu' ve'e mtóndap. Pan mtoondup tse'e ve'em, mmo'ojadapts ats je nTee' pan ti ve'e m'amótudup ats kajx. ¹⁷Ax je'ets ats miitse'e ntukpavaandup jetse'e mnachókjadat to'k jado'k.

Ku je jayu dukatsokta je Jesús jets pan pan jatye'e panajxjudup

¹⁸'Pan ka'a xa ve'e mtsókjada je jayu juu' ve'e dumaatnavyaa'njudup je naxviijnít je kyo'oy je'e, nujávada tse'e jets ats je'e ve'e too'vajkp xkatsojktup. ¹⁹Pan kuxmaatnavyaa'njadats miits je'e ve'e, kumtsókjadats miits je'e ve'eda, ve'em ax jo'n dutsokta pan pan jatye'e dumaatnavyaa'njudup je naxviijnít je kyo'oy je'e. Atsts miitse'e nvinkoõndu ku ve'e xmaatnavyaa'njada y'ijt je naxviijnít je kyo'oy je'e. Je'e kajx tse'e mkatsókjada pan pan jatye'e dumaatnavyaa'njudup je naxviijnít je kyo'oy je'e, kux ka'a ve'e x'ukmaatnavyaa'njidini je naxviijnít je kyo'oy je'e. ²⁰Jaa'myétsta

juu' ats miitse'e ntuknuujmidu: “Ka'a ve'e je toompa dunumaja ve'em ax jo'n je vyintsán.” Pan ats xa ve'e xjomtoondup xtitoondup, nay mjomtoojnjudupap mtitoojnjudupapts miits je'e ve'eda; ax pan kyutyoonduts je'e ve'e juu' atse'e nkojts, kyutyoondupapts je'e ve'e juu' miitse'e mkojtstuvap. ²¹Mjomtoojnjudupap mtitoojnjudupapts miits je'e ve'e je'e kajx ku ve'e mnapyámjada ats maat, jetse'e duká'ixada je'e pan atse'e xkejxp.

²²'Pan ka'a atse'e kunmiijn jets atse'e kunkamukojtsti, ka'a tse'e kudujayepta je tokin juu' ve'e jyayeptup kuxe'e ats xkatsokta. Ax uxyam, ka'a tse'e tii ti ve'e natyukukótsjadap je tyokin kajx. ²³Pan pan xa atse'e xkatsojkp, ka'ats je'e ve'e ats je nTee' dutsojktuva. ²⁴Ka'a tse'e je tokin kudujayepta pan ka'a atse'e kuntuujn juu' ve'e ni pana kyatuumpna jeja je'e vyinkujkta; ax ka'ats atse'e xtsokta óyame'e duja'ixti juu' jaty atse'e ntoon, ka'ats je'e ve'e dutsojktuva ats je nTee'. ²⁵Ax je'e kajxts ya'a ve'e ve'em jyaty jetse'e tyónjút juu' ve'e vaamp jep Kunuu'kx Jatyán kujxp jidu'um: “Ve'emji atse'e xkatsojkti.” Jidu'um tse'e vya'añ.

²⁶'Ax je Espíritu Santo, juu' ve'e ix'ijtp jetse'e y'it je Dios Tee' maat, nkejxadapts ats miits je'e ve'e. Je'e tse'e tsoo'mp jem je Nte'yam vyinkojkm jetse'e duyaknukexnatáka je Nte'yam je tyuv je'e. Ku ve'e myínut, pyámupsts je'e ve'e je tuvakojsun ats kajx. ²⁷Nay ve'empats miitse'e

je tuvakojsun xpaamduvat ats kajx, kux ijt atse'e miits maatta van'ítani ku atse'e nyak'ixpajk'ukvaajñ.

16 'Ve'emts ats miitse'e nnaajmada jets ka'a ve'e myakviijnkvóvdat jets atse'e xkoo'kjaanchja'vidinit. ²Ka'a xa ve'e myakkuváktat jep tsaptujkp; je'yap xa ve'e je xaaj ku ve'e je jayu myak'oo'kjadat jetse'e vvinmáydats jets je maa'yun je'e ve'e je Nte'yam tyoojnjidup. ³Ve'em tse'e jyátukadat kux ni vin'ita ve'e ats je nTee' duk'a'ixada, ni atsa xka'ixaiduva. ⁴Je'e kajxts ats miitse'e nnaajmada kux ku ve'e ve'em tyónjut kyótsjut, van'it tse'e xjaa'myéstat juu' ats miitse'e nvaajnjidup.

**Je'e juu' ve'e tyuump
je Espíritu Santo**

'Ka'a xa ats miits ya'a ve'e nvaajnjidi ku atse'e nyak'ixpajk'ukvaajñ, kux ijt atse'e miits maatta. ⁵Ax najkxpts atse'e uxyam jem joma ve'e je'e pan atse'e xkejxp, ax ni pánats miitse'eda nuto'k ats xkah'amotutúvada pan joma atse'e nnujkx, ⁶mtsaaachvinmaaydupe'e je'e kajx ku atse'e ve'em tunva'añ. ⁷Ax tyúvamts ats miitse'e nnaajmada, miits je m'o'yin kajxta xa je'e ve'e ku atse'e nnajkxut, kux pan ka'a atse'e kunnujkx, ka'a tse'e myínut jetse'e y'ítut miits maatta pane'e m'ix'ítjadap; ax pan najkxpts atse'e, ntuknukéxtapts ats miits je'e ve'e. ⁸Ax kuts je'e ve'e myínut, van'it tse'e je jayu je nuja'vin dumo'odat jets je tokin maat je'e ve'eda, jets jeja ve'e je tuvutoo', jets yaktokimpayo'oydape'e. ⁹Je tokin

maatts je'e ve'eda kux ka'a atse'e xjaanchjávada; ¹⁰ñujávadapts je'e ve'e pan juu' ve'e je tuvutoo' kux najkxp atse'e joma ve'e ats je nTee', ax ka'ats ats miitse'e x'uk'íxtinit; ¹¹ñuja'viduvapts je'e ve'e jets yaktokimpayo'ydinupe'e kux kátsani je'e ve'e y'ít jetse'e xa'ma kajx chaachpaatnit je ko'oyjáyuvap juu' ve'e duyakkutojkjip je jáyuda juu' ve'e dutso'oxpajktup je Nte'yam.

¹²Jépnun xa ve'e may viijn juu' ats miitse'e njaa'kvaajnjavaandup, ax ka'anum tse'e m'o'yixjada jetse'e xvinmótudat. ¹³Ku ve'e myínut je Espíritu Santo, juu' ve'e tyúvam juu' dutoomp dukojtsp, je'e tse'e mtuk'ixkáxjadap je tyuv je'e, kux ka je y'avintsó vinma'yun kajxap xa je'e ve'e kyótsut, je'e ve'e kyótsup juu' ve'e y'amotunajxyp, je'e tse'e mtuknujávajadap juu' jatye'e tónjup kótsjup. ¹⁴Je'e xa atse'e je nmajin duyaknuke'xnatákap, kux pyákup je'e ve'e juu' ve'e ats nje'e jetse'e mtuknujávajadat. ¹⁵Nujom tse'e juu' ve'e ats je nTee' jye'e, átspats je'e ve'e nje'e. Je'e kajxts atse'e tunva'añ jets pyákup je'e ve'e je Espíritu Santo juu' ve'e ats nje'e jetse'e mtuknujávajadat.

**Ku je tsaachvinma'yun
vyimpítut xoojntkun**

¹⁶'Vee'nji ya'a ve'e ya it ñáxut jets atse'e xkoo'k'íxtinit; ax ku tse'e vee'n je it ñajxnuvat, van'litts atse'e x'íxtinuvat, kux najkxp atse'e joma ve'e ats je nTee'.

¹⁷Jeme'e je y'ixpajkpatajk juu' ve'e nay'amotutúvijidu:

—¿Tis ya'a vine'e tyijp? Ve'em xa ve'e xnuujmimda jets vee'nji

ya'a ve'e ya it ñáxut jetse'e
 nkoo'k'íxumdinit, ax ku tse'e
 ve'e'n je it ñajxnuvat, van'it tse'e
 n'íxumdinuvat, kux najkxp ya'a ve'e
 joma ve'e je Tyee'. ¹⁸¿Tis ya'a ve'e
 tyijp ku ve'e vya'añ: "Vee'nji ya'a
 ve'e ya it ñáxut"? Ka'a xa uu'me'e
 nvinmótumda ti ya'a ve'e tyijp.

¹⁹Ñuja'vi tse'e je Jesús jets
 yak'amotutuvavaampe'e, je'e kajx
 tse'e vyaajñ:

—¿Je'e ve'e mnujavavaandup
 pan tyajx atse'e jidu'um tunva'añ:
 "Vee'nji ya'a ve'e ya it ñáxut jets
 ats miitse'e xkoo'k'íxtinit, ax ku
 tse'e ve'e'n je it ñajxnuvat, van'itts
 atse'e x'íxtinuvat"? ²⁰Tyúvam xa
 ats miitse'e nnaajmada, vaampam
 atse'e, mya'axtaptts miitse'e jetse'e
 mtsaachvinmáydát; ax je jayu
 juu' ve'e dumaatnavyaa'njudup
 je naxviijnit je kyo'oy je'e,
 xoonduktaptts je'e ve'eda;
 óyam tse'e mtsaachvinmáydát,
 vimpítupts je'e ve'e je
 mtsaachvinma'yunda xoojntkun.
²¹Ku ve'e je ta'axtajk je y'ónuk
 duyakjjava'añ, tsaachvinmaayp
 tse'e ku ve'e tyukkadaakjini
 jetse'e chaachpaa'tut; ax ku
 tse'e kye'ex je maax ónuk, ka'a
 tse'e du'ukjaa'myejtsni ku ve'e
 tuchaachpaa'ty, kux xoojntkp je'e
 ve'e ku ve'e je maax ónuk tukye'ex.
²²Nay ve'empats miitse'eda,
 mtsaachvinmaaydupe'e uxyam; ax
 n'íxtinuvaptts ats miitse'eda, van'it
 tse'e ooy mtunxoonduktat jem
 mja'vin kajxmda, ax ni pana tse'e
 kya'o'yixjut jetse'e mpajkuxjadat je
 mxoojntkunda.

²³'Ka'ats ats miitse'e van'it
 x'ukti'amotutúvidinit. Tyúvam xa

ats miitse'e nnaajmada, vaampam
 atse'e, jets mmo'ojadape'e ats
 je nTee' nujom pan ti jatye'e
 m'amótudap ats kajx. ²⁴Ka'anum
 miitse'e x'amótuda juu' ats kajx.
 Amótuda juu', jetse'e myakmo'odat,
 ve'em tse'e pu'uk avaada y'ítut je
 mxoojntkunda.

**Je Jesucristo xa ve'e du'amaadaagui
 je naxviijnit je kyo'oy je'e**

²⁵Je tukmu'a'ixmojkin maat
 ats miits ya'a ve'e nvaajnjada,
 je'yap xa ve'e je xaaj ku ve'e
 je tukmu'a'ixmojkin maat juu'
 nkoo'k'vaajnjidinit, va'ajtsamts ats
 miitse'e je nTee' ntuknujávadat.
²⁶Van'itts miits je'e ve'e x'amótudat
 juu' ats kajx. Ax ka'ats atse'e
 nva'añ jets atse'e n'amótuvut
 miits kajxta ats je nTee', kux
 viinme'e ats je nTee' mtsókjada,
²⁷mtsokjkjudupts miits je'e ve'e
 je'e kajx ku ats miitse'e xtsokta
 jetse'e xjaanchjávada jets jem
 atse'e ntsaa'n joma ve'e je'e.
²⁸Jem atse'e je nTee' vyinkojkm
 ntsaa'n jets atse'e nmiijn yaja
 naxviijn; ax nmasaakpts atse'e
 uxyam ya naxviijnit it jets atse'e
 nvimpijtnuvat jem joma ve'e ats je
 nTee'.

²⁹Van'it tse'e je y'ixpajkpatajk
 vyaandi:

—Uxyam tse'e tuuv, va'ajts tse'e juu'
 xkojtsni, ka'a ve'e x'ukyaktoonni je
 tukmu'a'ixmojkin, ³⁰uxyamts aatse'e
 n'ix jets mnuja'vikujxp mitse'e nujom
 juu' jaty, ka'ats je'e ve'e vyinkopka
 jetse'e pan juu' m'amotutúvajat,
 je'e kajxts aatse'e njaanchjáva jets
 jem mitse'e mtsaa'n je Nte'yam
 vyinkojkm.

³¹ Van'it tse'e je Jesús y'atsoojvjidi:
—¿Mjaanchja'vidupe'e uxayam?

³² Pyaatnupts je'e ve'e je xaaj,
uxyams je'e ve'e, ku miitse'e
m'akekva'kxkáxtat, kaknaa' kaktoo'
tse'e xpáktat jets atse'e naaydum
xyaktándat. Ax ka naaydumapts
atse'e, kux je nTee' maat atse'e n'it.

³³ Nkojtsjidup ats miits ya'a ve'e
nujom jetse'e xjayeptinit je oy joot
ats kajx. Mtsaachpaa'ttaps miitse'e
yaja naxviijn; ax pamda tse'e je
makk aaj je makk joot, ta atse'e
n'lamaadaaga je naxviijnit je kyo'oy
je'e.

Ku je Jesús dunútsapkajts
je y'ixpajkpatajk

17 Ku ve'e ve'em vyaajñ, van'it
tse'e je Jesús jem tsajm tso
pyat'ix jetse'e vyaajñ:

—Tata, ta tse'e je tiempo dupaatni
pan vin'it ats mitse'e nyakmájat
nyakjaanchat. Yakmaja ats mits to'k
aaj, ats, mits je m'Onuk, ve'emts ats
mitse'e nyakmájivat nyakjaanchat.

² Mits xa atse'e xmooy je kutojkun
jets atse'e nyakkutojkjat nujom je
jayu, xmooyvats atse'e je kutojkun
jets nujom je'eda pan pan jaty ats
mitse'e xmooy, jets ats je'e ve'e
nmooydinit je joojntykin juu' ve'e
xa'ma kajx ijtp. ³ Ax je joojntykin
juu' ve'e xa'ma kajx ijtp, je'ets je'e
ve'e ku ve'e m'ixajada, mits, to'kji
je Nte'yam, juu' ve'e tyúvam, jets
atse'e x'ixaiduva, ats, je Jesucristo,
juu' mitse'e mkejx.

⁴ Ta xa atse'e nyaknuke'xnatáka
mits je mmajin je mjaanchin
yaja naxviijn, tats atse'e ntonkux
nkojtskúx juu' ats mitse'e
xtukpavaan. ⁵ Ax uxayam, yakmájats

ats to'k aaj jem mits mvinkojkm je
majin maat juu' atse'e njayejp ku
ats mitse'e nmaatve'na ka'anume'e
ya it choo'nduk vye'na.

⁶ Je'e pan pan jatye'e mvinkoon
yaja naxviijn, je'e pan pan jaty
atse'e xmooy, nujávats ats mitse'e
nyaktáñ je'e maatta. Mits mje'e
je'e ve'e y'ijtti, mitsts ats je'e ve'e
xmooy. Kyutyoondupts je'e ve'e
mits je mkats je m'ayook, ⁷ ax
ñuja'vidupts je'e ve'e uxayam jets
nujom juu' jaty ats mitse'e xmooy,
mítsamts ats je'e ve'e xmooy. ⁸ Kux
nmooydu ats je'e ve'e je kats
je ayook juu' ats mitse'e xmooy,
kyuvajktuts je'e ve'e, va'ajts tse'e
dunujávada jets jem atse'e ntsaa'n
joma ve'e mits, jyaanchja'vidu tse'e
jets mits atse'e xkejxp.

⁹ Nmunoo'kxtkpts ats mitse'e
je'e kajxta, ka je'e kajxapta pan
pan jatye'e dumaatnavyaa'njudup je
naxviijnit je kyo'oy je'e, je'eda ve'e
pan pan jaty ats mitse'e xmooy, kux
mits xa je'e ve'e mje'eda. ¹⁰ Nujom
tse'e juu' ve'e ats nje'e, mitsts je'e
ve'e mje'eva, ax juu'ts mitse'e mje'e,
nay átspats je'e ve'e nje'eva, je'e
kajxts atse'e yakmaja n'it.

¹¹ Ka'a xa atse'e n'uktaannit
yaja naxviijn; ax je'eda, tándapts
je'e ve'e. Ax najkxpts atse'e n'ijtni
mits maat. Kunuu'kx Tee', ixu
jayepu to'k aaj je'e pan pan jaty ats
mitse'e xmooy, ve'em tse'e y'ijttinit
to'kji ax jo'n uu'me'e to'kji n'ijtum.
¹² Ku atse'e n'ijtt je'e maatta yaja
naxviijn, n'ixtu njayeptuts ats
je'e ve'e pan pan jaty ats mitse'e
xmooy jets atse'e nkuvaandi. Ni
pana tse'e kyavintoki, je'ejyji ve'e
to'k juu' ve'e nupaamdukani ijtp

jetse'e vyintókinít, ve'em tse'e tyónjut kyótsjut juu' ve'e vaamp jep Kunuu'kx Jatyán kujxp.

¹³Ax najkxpts atse'e uxiam jem joma mitse'e m'it. Jidu'umts atse'e nva'añ namvaat atse'e n'ítnum yaja naxviijn, ve'em tse'e pu'uk аваада дужаејтніт jem jya'vin kajxmda ats je nxoojntkun, nay je'e je xoojntkun juu' atse'e njayeјpp. ¹⁴Ats xa je'e ve'e nmooydu je mkats je m'ayook, ax ka'ats je'e ve'e chókjada je jáyuda juu' ve'e dumaatnavyaa'njudup je naxviijnít je kyo'oy je'e, kux ka'a ve'e je naxviijnít je kyo'oy je'e dumaatnavyaa'njada, ve'em ax jo'n atse'e nkamaatnavyuu'nju je naxviijnít je kyo'oy je'e. ¹⁵Ka'ats ats mitse'e n'amotu jetse'e xyakpítsumdat yaja naxviijn, je'e ve'e jetse'e x'íxnít xjayeјpnít jetse'e kyaka'adat jem je ko'oyjáyuvap kya'm.

¹⁶Ve'em ax jo'n atse'e nkamaatnavyuu'nju je naxviijnít je kyo'oy je'e, ve'emts je'e ve'e dukamaatnavyaa'njuduva je naxviijnít je kyo'oy je'e. ¹⁷Yak'apúkada to'k aaj je tyuv je'e kajx jetse'e y'ijttinit mits maat; mits je mkats je m'ayook, je'ets je'e ve'e je tyuv je'e. ¹⁸Ve'em ax jo'n ats mitse'e xkejx jets atse'e n'ítut je jayu maatta juu' ve'e dumaatnavyaa'njudup je naxviijnít je kyo'oy je'e, ve'emts ats je'e ve'e nkejxtuva jetse'e y'ijttuvat je jayu maatta juu' ve'e dumaatnavyaa'njudup je naxviijnít je kyo'oy je'e. ¹⁹Je jayu pan pan jaty mitse'e mvinkoon, je'e kajxtats atse'e nnaajk'ítju mits maat jets

atse'e ntónut juu' ats mitse'e xtuknúkejxp, ax ve'emts je'e ve'e y'ijttuvat mits maat je tyuv je'e kajx.

²⁰Ax ka je'e kajxtajyapts ats mitse'e nmunoo'kxtuk, je'e kajxtava ve'e pan pan jaty atse'e xjaanchjávadap je ayook kajx juu' je'e ve'e kyótstap. ²¹Tata, n'amótup ats mitse'e jetse'e nujom je'eda to'kji y'ijttinit. Ve'em ax jo'n mitse'e m'it yam ats nja'vin kajxm jets atse'e n'ijtpa jem mits mja'vin kajxm, nay ve'emts je'e ve'e y'ijttuvat yam uu'm nja'vin kajxmam, ve'em tse'e dujaanchjávadat pan pan jatye'e dumaatnavyaa'njudup je naxviijnít je kyo'oy je'e jets mits atse'e xkejxp. ²²Je majin juu' ats mitse'e xmooy, nmooyduvats ats je'e ve'e, ve'em tse'e y'ijttinit to'kji ax jo'n uu'me'e to'kji n'ijtum. ²³Jemts atse'e je'e jya'vin kajxmda, jets yámpats mitse'e ats nja'vin kajxm, ax ve'em tse'e to'kji y'ijttinit jetse'e je jayu juu' ve'e dumaatnavyaa'njudup je naxviijnít je kyo'oy je'e, jetse'e dunujávadat jets mits atse'e xkejxp jets ooy mitse'e xtuntsak pan pan jaty mitse'e mvinkoon, ve'em ax jo'n ats mitse'e xtsojkpa jo'n.

²⁴Tata, mits xa ats je'e ve'e xmooydu, ax ntsajkpts atse'e jets atse'e n'ijtpat je'e maatta jem joma atse'e n'ijtnít jetse'e du'íxtat je majin juu' ats mitse'e xmooy, kux van'ítanam ats mitse'e xtsak ka'anume'e ya it choo'nduk vye'na. ²⁵Tata, pyaatyp y'akeeguipts je'e ve'e oy juu' mitse'e mtuump. Pan pan jaty xa ve'e dumaatnavyaa'njudup je naxviijnít je kyo'oy je'e, ka'a tse'e

m'íxajada; ax n'íxats ats mitse'e; jets je'e pan pan jaty ats mitse'e xmooy, ñuja'vidupts je'e ve'e jets mits atse'e xkejxp. ²⁶Nujava xa ats mitse'e nyaktáñ je'e maatta, ax njaa'któnupts ats je'e ve'e pan vintso ve'e mjaa'knujávajadat, ve'em tse'e dujajejptuvat jem jya'vin kajxmda je tsojkun juu' ats mitse'e xtukmutsojqp, jets atse'e n'ijtnit jem je'e jya'vin kajxmda.

Ku je Jesús yakmajch

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53)

18 Ku ve'e chapkojtskujx, van'it tse'e je Jesús je y'ixpajkpatajk dumaadidi jetse'e dutinajxti je tukjov juu' ve'e Cedrón duxaaj, jetse'e jye'ydi jem jado'k ado'om joma ve'e to'k je olivos kupukam. Jem tse'e tyajkidi. ²Yíxaiva tse'e je it je Judas, je'e juu' ve'e je Jesús dupaamnup jem je jayu kya'm juu' ve'e tso'oxpajkjjudup, kux may naxe'e jem je Jesús dumaat'ótsta je y'ixpajkpatajk. ³Ax jem tse'e je Judas jye'y maát je tojpatajk jets je tsaptakmutoompatajx; je tee'tajk je vyintsanda jets je fariseotajkta, je'e tse'e kejxjudu. Jem tse'e je Jesús dununajkxta kuna'ak kutu'kx, je kup maát jets je tsojx maát. ⁴Ax ñuja'vi tse'e je Jesús nujom juu' ve'e tónjup kótsjup, je'e kajx tse'e je Jesús y'anajxijidi jetse'e y'amotutúvijidi:

—¿Pan tse'e m'íxtidup?

⁵Jetse'e y'atsoojvjidi:

—Je Jesús, je nazarétit jayu.

Van'it tse'e je Jesús y'atsaajv:

—Ats xa je'e ve'e.

Je Judas juu' ve'e dupaamnup je Jesús jem je jayu kya'm juu'

ve'e tso'oxpajkjjudup, jem tse'e dumaadada je jayu juu' ve'e myaatje'ydu. ⁶Ku ve'e je Jesús vyaajñ: “Ats xa je'e ve'e”, van'it tse'e y'uxnajxiti jetse'e ñaxkadaakti. ⁷Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidinuva:

—¿Pan tse'e m'íxtidup?

Jetse'e vyaandinuva:

—Je Jesús, je nazarétit jayu.

⁸Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidinuva:

—Ta xa ats miitse'e nnaajmada jets ats je'e ve'e. Pan ats tse'e x'íxtidup, maso'oktats ats ya njayu jetse'e ñajxtnit.

⁹Je'e kajxts ya'a ve'e ve'em jyajty jetse'e tyoojni kyojtsji juu' ve'e viinm je Jesús kyojts ku ve'e vyaajñ jets ni to'ka ve'e kyavintoki je'e pan pan jatye'e je Tyee' moojyju. ¹⁰Myaat tse'e vye'na je Simón Pedro to'k je yajkxy tsojx, van'it tse'e duyakpítsum je yajkxy tsojx jetse'e dukuspojxi to'k ado'om je y'aka'yun taatsk juu' ve'e Malco duxaaji, je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp je tee'tajkta, je'ets je'e ve'e je tyoompa y'ijit. ¹¹Ax jidu'um tse'e je Jesús dunujmi je Pedro:

—Paamnupa je myajkxy tsojx jep tyajk jaatp. Pan chajkp xa ve'e ats je nTee' jets atse'e ntsaachpaa'tut, čka'ats ats n'ite'e je tsaachpaatun nyaknáxut?

Ku je Jesús dūvinteni je tee' juu' ve'e dūnūvintsanikajxp je tee'tajkta

(Mt. 26.57-58; Mr. 14.53-54; Lc. 22.54)

¹²Je tojpatajk maát je'e juu' ve'e yakkutojkkujjudup maát je tsaptakmutoompatajx, je'e tse'e dumajtstu je Jesús jetse'e

dutsoomdi. ¹³ Van'it tse'e
 duyaknajkxti too'vajkp jep je Anás
 tyak'ap. Je maj ónuk Anás, je Caifás
 je mya'vutts je'e ve'e y'ijit; jets
 je Caifás, je'e tse'e je joojnt ve'nip
 tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp
 je tee'tajkta. ¹⁴ Nay je'e jyam
 tse'e je Caifás juu' ve'e du'akojtsi
 je israeejlit jáyuda jets je'e je
 y'o'yinda je'e ve'e jetse'e to'kji je
 jayu duku'oo'kat je jyáyuda.

**Ku je Pedro dukanatyukpajkji je
 Jesús**

(Mt. 26.69-70; Mr. 14.66-68; Lc. 22.55-57)

¹⁵ Pyanajkxtu tse'e je Jesús
 je Simón Pedro jets jado'k je
 myu'ixpajkpa. Je myu'ixpajkpa,
 íxajats je'e ve'e y'ijit je tee' juu' ve'e
 dunuvintsanikajxp je tee'tajkta
 van'it. Ax je ixpajkpa tse'e tajki jep
 je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp
 je tee'tajkta tyaagujkp, je Jesuuse'e
 dupa'ux'ooki. ¹⁶ Je Pedro, jékumts
 je'e ve'e tyaajñ. Je'e kajx tse'e
 pyítsum je ixpajkpa juu' ve'e íxaja
 je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp
 je tee'tajkta van'it, jetse'e
 dumaatnakyojtsji je ta'axtajk juu'
 ve'e je zaguán du'ix'ijtp, jetse'e
 duyaktajki je Pedro.

¹⁷ Van'it tse'e je ta'axtajk
 dunujjmi je Pedro:

—¿Ka mítsap vine'e nuto'k xi jayu
 je y'ixpajkpa?

Jetse'e je Pedro y'atsaajv:

—Ka'a, ka átsap xa je'e.

¹⁸ Xojxp tse'e van'it je it, je'e
 kajx tse'e je toompatajk maat je
 tsaptakmutoompatajk dupaamdi
 je jaajñ je ju'u maat, jep tse'e
 dūvinténada jetse'e xyamda. Jep
 tse'e je Pedro tyéniva xyaampa.

**Ku je tee' Anás duyaktuvi
 duyakto'ojntsi je Jesús juu' jaty**

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Lc. 22.66-71)

¹⁹ Je tee' juu' ve'e dunuvintsanikajxp
 je tee'tajkta van'it, je'e tse'e
 du'amotutuvi je Jesús pan ti ve'e
 tyoondup kyojststup je y'ixpajkpatajk
 jets ti ve'e je Jesús je jayu tyuk'ixp.

²⁰ Jetse'e je Jesús ña'muxji:

—Nuke'xnatákani je'e ve'e juu'
 atse'e tunkats jeja anañujoma je jayu
 vyinkujk, ijtpst atse'e tunyak'ixpuk jep
 tsaptujkp jets jep maja tsaptujkp, jep
 joma ve'e ñay'amókajada anañujoma
 je israeejlit jáyuda, ka ayu'utsapts
 atse'e juu' tunkats. ²¹ ¿Tyajxts atse'e
 x'amotutuva? Je'e mits amotutuva
 pan pan jaty atse'e tux'amotunaxta,
 va'ants je'e ve'e mva'nuxjada pan ti
 jaty atse'e tunkats, ñuja'vidupts je'e
 ve'e juu' jaty atse'e tunkats.

²² Ku ve'e je Jesús ve'em vyaajñ,
 van'it tse'e nuto'k je tsaptakmutoompa
 juu' ve'e paa'ténijup, je'e tse'e
 du'akupa'kxi je Jesús, jetse'e dunujjmi:
 —¿Ve'eme'e x'atsav ya tee' juu' ve'e
 dunuvintsanikajxp je tee'tajkta?

²³ Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Pan ka'a xa je'e ve'e y'oya juu'
 atse'e tunkats, nukótsuts n'it joma ve'e
 kya'oya; ax pan oyts je'e ve'e juu' atse'e
 tunkats, ¿tyajxts atse'e tux'akupa'kxa?

²⁴ Van'it tse'e je Anás je Jesús
 tsumupukna dutuknuxejx je tee'
 Caifás, tee' je'e ve'e y'ijtpa juu' ve'e
 dunuvintsanikajxp je tee'tajkta.

**Ku je Pedro dukanatyukpajkinuva
 je Jesús**

(Mt. 26.71-75; Mr. 14.69-72; Lc. 22.58-62)

²⁵ Namvaate'e je Pedro
 jyan'aténiva, van'it tse'e yaknuujjmi:

—¿Ka mítsap vine'e nuto'k xi jayu je y'ixpajkpa?

Van'it tse'e je Pedro
dukanatyukpajkinuva je Jesús.
Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Ka'a, ka átsap xa je'e.

²⁶Van'it tse'e y'amotutúvjinuva
nuto'k je toompa juu' ve'e
dútoojnjp je tee' juu' ve'e
dunuvintsanikajxp je tee'tajkta,
je'e myugo'ok juu' ve'e je Pedro
kyuspojxi je tyaatsk, jetse'e vyaajñ:

—¿Ka jémap áts mitse'e tun'ix
olivos kupukam jootm maat ya'a?

²⁷Ax ka'a tse'e

y'uknatyukpajkinuva je Pedro je
Jesús. Je'yji tse'e to'k je na'atseev
y'ayaaxy.

Ku je Jesús je Pilato dūvinteni

(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Lc. 23.1-5)

²⁸Ku ve'e je Jesús duyaktsoo'ndi
jep je Caifás tyak'ap, van'it tse'e
duyaknajkxti jem joma ve'e je
Pilato yakkutuk, jajtukuvaannup
tse'e je it vye'na. Ka'a tse'e tyajkidi
jep tujkp je israeejlit jayu kux
va'ajts je'e ve'e ñaajk'ituv'a'anjada,
kux pan kutyajkidi ve'e, ka'a tse'e
kuy'o'yixjidi jetse'e kudukaaydi je
pascua xaaj a'ox. ²⁹Je'e kajx tse'e je
Pilato pyítsum jep tujkp joma ve'e
yakkutuk. Je rómaít yakkutojka
juu' ve'e je maja kutojkun duka'mip
van'it, je'e tse'e je kutojkun
mooyju. Van'it tse'e je numay jayu
dunujmidi:

—¿Tise'e mtuknuxa'aidup ya jayu?

³⁰Jetse'e y'atsoojviji:

—Pan ka je tokin toompap xa ya'a
ve'e kuy'it, ka'ats aats mits ya'a ve'e
je xyup ntukkataka.

³¹Van'it tse'e je Pilato ña'muxjidi:

—Pavitsta miits ya'a jets
tokimpayo'oyda ax jo'n vya'añ je
mpava'nunda.

Van'it tse'e y'atsoovdi:

—Ka'a xa aats miitse'e
xyakjajtjada jets aatse'e
nyakjaju'oo'kut.

³²Ve'em tse'e jyajty jetse'e
tyoojnji juu' ve'e je Jesús kyojts
pan vintso ve'e y'oo'kut. ³³Van'it
tse'e je Pilato tyajkinuva jep joma
ve'e yakkutuk, jetse'e je Jesús
dúvatsaajv, jetse'e du'amotutúvi:

—¿Je Israeejlit Jayu Yakkutojka
mitse'e?

³⁴Van'it tse'e je Jesús y'atsoojviji:

—¿Je m'avintso vinma'yun kajx
ats mits ya'a ve'e x'amotutúva, ukpu
jayu ve'e ve'em mna'muxjup?

³⁵Van'it tse'e je Pilato y'atsoojviji:

—Ka je israeejlit jáyuvap xa
atse'e. Je mjáyuda maat je tee'tajk je
vyintsanda, je'e tse'e yam áts nka'm
tumpámjada. ¿Ti mitse'e tuxtún?

³⁶Van'it tse'e je Jesús y'atsoojviji:

—Ka yaja naxviijnap xa
atse'e nyakkutuk. Pan yaja xa
atse'e kunyakkutuk, ka'a tse'e
kudukuvajkti pan pan jaty atse'e
xpanajxtup jets atse'e jem je
israeejlit jayu kya'm nyakpámüt. Ka
yájapts atse'e nyakkutuk.

³⁷Van'it tse'e je Pilato ña'muxji:

—¿Tis, yakkutojka mitse'e?

Jetse'e je Jesús y'atsaajv:

—Je'e xa atse'e, ve'em ax jo'n
tuxkats. Je'e kajx xa atse'e nke'x jets
je'e kajxts atse'e nmiijn yaja naxviijn
jets atse'e je tuvakojsun mpámüt je
tyuv je'e kajx. Anañujoma pan pan
jatye'e dukutyoondup je tyuv je'e,
y'amotunajxtupts je'e ve'e juu' atse'e
nkajtsp.

³⁸ Van'it tse'e je Pilato ña'muxji:
—¿Tis je'e ve'e je tyuv je'e?

Ku je Jesús je y'oo'kun kyutujk
(Mt. 27.15-31; Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25)

Ku ve'e je Pilato ve'em vyaajñ,
van'it tse'e pyítsumnuva jetse'e
dumukojtstinuva je israeejlit jáyuda,
jetse'e dunuujmidinuva:

—Ka'a xa atse'e ya jayu ti
tokin mpaatyja. ³⁹ Ixtán xa
miitse'e xjayepta jets ats miitse'e
nmasookjadat to'k je poxuntakjayu
vimpaascua xaaj.

Van'it tse'e je jayu du'amotutúvidi:
—¿Mtsojktupe'e jets ats miitse'e
nmasookjadat ya Israeejlit Jayu
Yakkutojkpa?

⁴⁰ Van'it tse'e makk vyaandi:
—iKa'a, ka je'ep! iMas'o'oku je
Barrabás!

Ax mee'tspats je'e ve'e y'ijt je
Barrabás.

19 Van'it tse'e je Pilato je
Jesús duyakjavyojpi maat
je po'o vojpun je pojxun japtsum.
² Távani tse'e yakvap vye'na, van'it
tse'e je tojpatajk to'k je ápit ta'aky
dupaamdi je corona jo'n, jetse'e
dutukxakjeejnukti jem je Jesús
kyuvajkm. Van'it tse'e duxojxti
maat je tso'ojmk vit ax jo'n je
yakkutojkpa ñaxyóxjada, ³ jetse'e
dunuxiikti dutuxiikti. Jidu'um
tse'e dunuujmidi:

—iYakmájats mitse'e m'ítut,
Israeejlit Jayu Yakkutojkpa! —
jetse'e du'akupa'kxidi.

⁴ Van'it tse'e je Pilato pyítsumnuva
jetse'e je numay jayu dunuujminuva:
—Ixta, uxyaja xa atse'e
nyakpítsum jetse'e xnujávadat jets
ka'a atse'e ti tokin mpaatyja.

⁵ Van'it tse'e je Jesús pyítsum maat
je tso'ojmk vit, jeme'e kyuvajkm
je ápit ta'aky je corona jo'n pum
dumaada juu' ve'e tyukxakjeejnuktu.
Van'it tse'e je Pilato ña'muxjidi:

—iUxyaja xa ve'e ya yaa'tyajk!

⁶ Ku ve'e du'ixti je teeltajk
je vyintsanda jets je
tsaptakmutoompatajkta, makk tse'e
vyaandi:

—iYakcruuzpétu! iYakcruuzpétu!

Van'it tse'e je Pilato ña'muxjidi:
—Pavitsta miits ya'a jets
yakcruuzpétta; ka'a xa ats ya'a ve'e
ti tokin mpaatyja.

⁷ Ax jidu'um tse'e y'atsoovdi je
israeejlit jáyuda:

—Njayejpp xa aatse'e je pava'nun
juu' ve'e vaamp jets vyinmajtsjupe'e
jetse'e y'oo'kut kux ve'eme'e
ñapyumju jets je Nte'yam je y'Onuk
ya'a ve'e.

⁸ Ku ve'e je Pilato du'amotunajxy,
nyujk tse'e tyunjaa'ktsa'ki. ⁹ Van'it
tse'e tyajkinuva jep tujkp jetse'e
du'amotutúvi je Jesús:

—¿Jómit jáyuts mitse'e?

Ax ka'a tse'e je Jesús y'atsoojvji.

¹⁰ Van'it tse'e je Pilato ña'muxji:
—¿Ka'a atse'e x'atsav? ¿Ka'a
ve'e xnujava jets njayejpp atse'e je
kutojkun jets ats mitse'e naspaka
nyaktánut ukpu ats mitse'e
nyakjacryuuzpétjut?

¹¹ Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:

—Pan ka'a xa mitse'e je Nte'yam
kummoojyji je kutojkun, ka'ats
mitse'e je xyup myakkutuk ats
kajx. Je'e kajx tse'e nyujk tókinax
je'e juu' atse'e jem mits mka'm
tuxyakjapyumju jets ka'a ve'e mits.

¹² Van'it tse'e je Pilato
du'ukjaa'kpayo'y pan vintso ve'e

je Jesús naspaka kuḍuyaktaañ, jetse'e pyítsumnuva jeja je numay jayu vyinkujk. Ax maḱk tse'e vyankojtinuva je israeejlit jáyuda:

—iPan myaktaampy xa ya'a ve'e naspaka, ka'a tse'e xmaatnayjávaja je César, je yakkutojkpa juu' ve'e nuyojk je kutojkun ḍuka'mip! iepyana pan pane'e napyaaajmju yakkutojkpa, cho'oxpujks je'e ve'e je César!

¹³Ku ve'e je Pilato

ḍu'amotunajxy, van'it tse'e je Jesús ḍuyakjapyítsumji jetse'e y'ajxtk joma ve'e tyokimpayo'oy. Gabata tse'e yaktukxaaja je it je hebreo aaj. (Jidu'um tse'e kyatsapítsum je Gabata, Tsavimpa'kxy.) ¹⁴Jado'k xaaj tse'e kya'it jetse'e je pascua xaaj ḍu'amaa'yadat, kujk xaaj jo'ne'e vye'na, van'it tse'e je Pilato ḍunuujmidi je israeejlit jáyuda:

—iUxyaja xa ve'e ya myakkutojkpada!

¹⁵Van'it tse'e maḱk vyaandinuva:

—iVa'an ḍu'aa'ku! iVa'an ḍu'aa'ku! iYakcruuzpétu!

Jetse'e je Pilato ña'muxjidinuva:

—¿Tis, nyakjacryuuzpétjup ats ya'a vine'e ya myakkutojkpada?

Van'it tse'e je tee'tajk je vyintsán y'atsoojvjidi:

—Ka'a xa aatse'e viijnk yakkutojkpa njayep, je Césarji ve'e to'k.

¹⁶Ku ve'e ve'em vyaandi, van'it tse'e je Pilato ḍutuujn juu' ve'e je numay jayu chojktup, jetse'e jem je tyojpa kya'mda ḍupuujm je Jesús jetse'e ḍuyakcruuzpéttat.

Ku je Jesús cryuuzpejt

(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43)

¹⁷Van'it tse'e pyítsum je Jesús, jeme'e je cryuuz ḍupaku'ḍ,

jetse'e ñujkx joma ve'e to'k je it juu' ve'e yaktukxaajip Kuxútum, je'e juu' ve'e je hebreo aaj kyatsapítsump Gólgota. ¹⁸Jem tse'e ḍuyakcruuzpejtti. Yakcruuzpejtjuva tse'e janumejtsk je jayu, jeja tse'e itakujk je Jesús ḍupaamdi.

¹⁹Yakjapyaajmju tse'e je Pilato jem cruz kojim to'k je jatyán juu' ve'e ḍu'ava'nip pan ti ve'e kyuvejtp. Jidu'um tse'e vya'añ: “Ya'a xa ve'e je Jesús, je nazarétit jayu, je Israeejlit Jayu Yakkutojkpa.” ²⁰Numay tse'e je israeejlit jayu ḍu'ixti je jatyán, kux je it joma ve'e ḍuyakcruuzpejtti je Jesús, myutámipst je'e ve'e je kajpun jets toojk je ayookts je'e ve'e ja'a: je hebreo, je griego, jets je latín. ²¹Je'e kajx tse'e je israeejlit tee'tajk je vyintsán ḍunuujmidi je Pilato:

—Kadi to'k aaj xyakjayja'aju: “Je Israeejlit Jayu Yakkutojkpa”; ñojk'óye'e yakjayja'aju: “Ya'a ve'e vaan: Ats xa je'e ve'e je Israeejlit Jayu Yakkutojkpa.”

²²Ax jidu'um tse'e je Pilato y'atsoojvjidi:

—Juu' xa atse'e tunyakjayja'aju, ja'anis je'e ve'e tutyáñ.

²³Ku ve'e je tojpatajk ḍuyakcruuzpejtti je Jesús, van'it tse'e je vyit ḍuyakva'kxti maktaaxk viijn, kaḱto'k viijn tse'e tyukkadaakjidi. Pyajktuva tse'e je vyitupa'tk. Ka'ats je'e ve'e xyomyuka, to'k ta'akyji ve'e nujom, ²⁴je'e kajx tse'e ñavyaajnidi:

—Ka'a tse'e nkaa'tsumdat, ñojk'óye'e ḍunukoo'yimda jetse'e n'ixumdat pan pane'e tukkadaakjup.

Ax ve'em tse'e tyoojnji juu' ve'e vaamp jep Kunuu'kx Jatyán kujxp:

“Yakva'kxtu tse'e ats je nvit jetse'e dunukoo'yidi ats je nvitupa'tk.” Ax ve'em tse'e dutoondi je tojpatajk.

²⁵Joma ve'e je Jesús je cryuuz, jem tse'e vye'na je tyaak, jem tse'e je tyaak je y'uts juu' ve'e tyak'ákip, jem tse'e je Cleofas je ñuda'ax juu' ve'e María duxaaj, jempa tse'e je María Magdalena. ²⁶Ku ve'e je Jesús du'ix jets jeja ve'e tyena je tyaak maat je y'ixpajkpa juu' ve'e ooy tyuntsojk, van'it tse'e dunuujmi je tyaak:

—Nana, m'onukjávap ya'a ve'e.

²⁷Van'it tse'e dunuujmiva je y'ixpajkpa:

—Mtaakjávap ya'a ve'e.

Van'it tse'e je ixpajkpa jem tyak'amam duyaktsuunini je Jesús je tyaak.

Ku je Jesús y'oo'kni

(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49)

²⁸Ku ve'e ve'em tyoojnji kyojtsji, ñuja'vinup tse'e je Jesús jets ta ve'e tyonkuxju kyojtskúxju nujom jets je'e kajxe'e jetse'e tyónjut juu' ve'e vaamp jep Kunuu'kx Jatyán kujxp. Jidu'um tse'e vyaajñ:

—Taatsip ats.

²⁹Jem tse'e y'ijt to'k ooy je tsaaydum pa'ajk na'ook, van'it tse'e duyakxoo'kti to'k je tukna'oktaatsun maat je tsaaydum pa'ajk na'ook, jetse'e dupaamdi jem kapy jajm juu' ve'e hisopo duxaaj. Van'it tse'e dutuk'atjidi.

³⁰Kyuvajk tse'e je Jesús je tsaaydum pa'ajk na'ook. Van'it tse'e vyaajñ:

—Ta tse'e tyonkuxju kyojtskúxju.

Van'it tse'e vyiiyntk jetse'e je jya'vin tyukvaatsji.

Ku to'k je tojpa dukomjujt je Jesús je kyachupajk

³¹Jado'k xaaj tse'e kya'it jetse'e je pascua xaaj dupaa'tut. Ka'a tse'e je israeejlit jayu dutsojkti jetse'e je poo'kxtkun xaaj jem cruz kajxm je ñi'kxta je kyopkta tyánut pan pan jatye'e cruuzpejtту, kux ooye'e dutunnumaja je poo'kxtkun xaaj van'it. Je'e kajx tse'e je Pilato dunuujmide jetse'e dutukpava'anut je tyojpatajk jetse'e dutajtat je pyoojyta jetse'e jatyi y'oo'ktat pan pan jatye'e cruuzpejtту, ve'em tse'e y'óyat jetse'e duyakkeektinit je ñi'kxta je kyopkta. ³²Van'it tse'e je tojpa ñajkxti jetse'e je pyoojy dutajjidi numejtsk je jayu juu' ve'e je Jesús myaatcruuzpejtту; ku muto'k, van'it tse'e jado'k. ³³Ku ve'e divinkutámidi je Jesús, van'it tse'e du'ixti jets távani je'e ve'e y'aa'k, je'e kajx tse'e dukoo'ktajjidini je pyoojy.

³⁴Nuto'k je tojpa juu' ve'e jem ijttu, je'e tse'e dukomjojt je Jesús je kyachupajk. Tun je'yji tse'e pyítsum je nuu'pun jets je naaj. ³⁵Je jayu juu' ya'a ve'e du'ix, je'e tse'e ya tuvakojsun dupaamp je'e kajx jetse'e ve'em je Jesucristo xjaanchjávadat. Ni vinxupa ve'e je taay dukamaada je tuvakojsun juu' je'e ve'e pyuump, ñuja'vipts je'e ve'e oy jets tyúvam je'e ve'e juu' ve'e jyaayp. ³⁶Je'e kajxts ya'a ve'e ve'em jyajty jetse'e tyoojnji juu' ve'e vaamp jep Kunuu'kx Jatyán kujxp: “Ni to'ka ve'e je pyajk kyayaktájut.”

³⁷Jem tse'e jado'k viijn je Kunuu'kx Jatyán juu' ve'e vaamp: “Y'ixtaps je'e ve'e juu' ve'e koojmjudu.”

Ku je Jesús ñaxtajki

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56)

³⁸Ku ve'e ve'em tyoojnji kyojtsji, van'it tse'e je José juu' ve'e arimatéait jayu, je'e tse'e du'amotu je Pilato jetse'e yakjajtuxjut jetse'e duyaktsoo'nnit je Jesús je ñi'kx je kyopk. Je José, je Jesuusts je'e ve'e pyanujkxp y'ijit. Oyam tse'e vye'ema, ka'a tse'e ñaajknuke'xnatajkiji kux cha'kipe'e je myu'israeejlit jáyuda. Yakjajtuxju tse'e je Pilato. Van'it tse'e je José y'ats jetse'e duyaktsoo'nni je Jesús je ñi'kx je kyopk. ³⁹Nay ve'empa tse'e je Nicodemo, je'e juu' ve'e ojts dumaatnakyátsju koo'ts je Jesús, je'yvats je'e ve'e maat toojk arroba jo'n je pa'ajk xoo'kpa, je miirrats je'e ve'e jets je áloe mutaka. ⁴⁰Ax ve'em tse'e je José maat je Nicodemo je Jesús je ñi'kx je kyopk dutukvimpitti je vit maat je pa'ajk xoo'kpa, ve'em ax jo'n dutonda je israeejlit jáyuda ku ve'e je y'oo'kpa je ñaxtajkin du'apaamdúkada. ⁴¹Jep tse'e to'k je ju'kx kupukam vye'na tamji joma ve'e duyakcruuzpejtji je Jesús. Jeja tse'e ju'kx kupukam jaat vye'na to'k je nam oo'kpa jot joma ve'e je oo'kpa kyatákana. ⁴²Jep tse'e dupaamdi je Jesús je ñi'kx je kyopk kux támani ve'e vye'na je israeejlit jayu je pyoo'kxtkun xaajta jets je'e kajxpa ve'e ku ve'e tamji y'ijit je oo'kpa jot.

Ku je Jesús jyoojntykpajknuva

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12)

20 Domingo tse'e vye'na, muto'k xaaj je semana, jetse'e je María Magdalena ñujkx

tun japyji jem joma ve'e je Jesús ñaxtajki, koo'ts jatyna tse'e vye'na, van'it tse'e du'ix jets yakke'ekani ve'e vye'na je tsaaj juu' ve'e y'akaajyjup je jot. ²Van'it tse'e noomp ñujkx joma ve'e vye'nada je Simón Pedro jets je ixpajkpa juu' ve'e je Jesús ooy tyuntsojk, jetse'e dunuujmidi:

—iTa xa ve'e duyakpítsumdini je Maja Vintsán jep jótup! iKa'ats aatse'e nnujava pan joma ve'e tudupaamdini!

³Van'it tse'e je Pedro jets jado'k je ixpajkpa noomp ñajkxti joma ve'e je Jesús ñaxtajki. ⁴Kijpx tse'e noomp ñajkxti. Ax makk tse'e jave'e'n ñuuym jado'k je ixpajkpa jets ni ka'a ve'e je Pedro, jetse'e too'vajkp jye'y joma ve'e je nextajkin it. ⁵Van'it tse'e vyijjntk, jetse'e kyak'ixi, jetse'e du'ix jets jep'e je vit pyujkna. Ax ka'a tse'e tyajki.

⁶Ku ve'e jye'y je Simón Pedro, van'it tse'e tyajki jep oo'kpa jótup; y'ixpats je'e ve'e jets jep'e pyujkna je vit juu' ve'e tyukvimpittu.

⁷Van'it tse'e du'ixpa je vit juu' ve'e tyukvinmojtstu je Jesús je kyuvajk. Ka'a tse'e tyo'kmúka maat je vit juu' ve'e tyukvimpittu, apuk je'e ve'e pum vye'na axaa'ch. ⁸Van'it tse'e tyajkiva jado'k je ixpajkpa, je'e juu' ve'e too'vajkp je'y joma ve'e je nextajkin it, jetse'e du'ix juu' ve'e toojnju kojtsju, jetse'e dujaanchja'vi.

⁹Ka'anum tse'e duvinmótuda vye'na je Kunuu'kx Jatyán juu' ve'e vaamp jets tun vinkopk je'e ve'e jetse'e je Jesús jyoojntykpajknuvat ku ve'e aa'kani vye'nat. ¹⁰Van'it tse'e je ixpajkpa vyimpijttini joma ve'e ñamyáyjada.

**Ku je Jesús ñaajknuke'xnatajkiji jeja
je María Magdalena vyinkujk**

(Mr. 16.9-11)

¹¹ Ax yaaxp tse'e tyaañ je María jeja oo'kpa jot aagui. Namvaate'e ya'axy, van'it tse'e vyiiyntk jetse'e kyak'ixi jep jókup. ¹² Jep tse'e du'ix nujemtsk je ángeles poo'p xaxta, jeja ve'e chaanada joma ve'e je Jesús je ñi'kx je kyopk y'ijit, to'k joma ve'e je kyuvajk y'ijit, jets jado'k joma ve'e je tyek y'ijit. ¹³ Jetse'e je ángeles y'amotutúvijidi:

—¿Tyajxse'e mya'axy?

Jetse'e y'atsaajv:

—Je'e kajxse'e kuxe'e je Maja Vintsán tuduyaktsoo'ndini; ka'a atse'e nnujava pan joma ve'e tudupamda.

¹⁴ Kojtskajxp tse'e vye'na ku ve'e y'ixumpijit, van'it tse'e du'ix je Jesús, ax ka'ats je'e ve'e dunujava jets je'e je'e ve'e. ¹⁵ Van'it tse'e je Jesús y'amotutúvijidi:

—¿Tyajxse'e mya'axy? ¿Pane'e m'ixtip?

Ax je'e kajx tse'e kuxe'e ve'em je María vyinmaajy jets je'e je'e ve'e juu' ve'e je ju'kx kupukam dukayoop dukatoomp, je'e kajx tse'e dunujumi:

—Pan mits xa ve'e ojts tuxyaktsaá'n, vaajnjikts ats to'k aaj joma ve'e tuxpum, jets atse'e najkx nyaktsoo'nnuva.

¹⁶ Van'it tse'e je Jesús ña'muxji:

—iMaría!

Jetse'e je María y'ixumpijitnuva jetse'e dunujumi je hebreo aaj:

—iRaboni! (Ax jidu'um tse'e kyatsapítsum je Raboni, Yak'ixpajkpa.)

¹⁷ Jetse'e je Jesús ña'muxji:

—Maso'oku ats, kux ka'anum xa atse'e nvimpijitni joma ve'e ats je nTee'. Ax najkxuts ats je n'utsatajk xnaajmada: “Pejtnup atse'e joma ve'e y'it ats je nTee' jets miits je mTee'da, ats je nNte'yam jets miits je mNte'yamda.”

¹⁸ Ax ve'em tse'e je María dutuujn ax jo'n yaktukpavaajñ, ojts tse'e duvaajnjada je ixpajkpatajk jets ta ve'e du'ixnuva je Maja Vintsán, je'e ve'e tukpavaajnju jetse'e ve'em du'avánat.

**Ku je Jesús ñaajknuke'xnatajkiji jeja
je y'ixpajkpatajk vyinkujkta**

(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49)

¹⁹ Je xaajyam tse'e, muto'k xaaj je semana, je Jesús tyajki joma ve'e je y'ixpajkpatajk ñay'amojkijidi jetse'e jeja je'e y'itakujkta ojts ñapyumju, tso'opani tse'e je it vye'na jets atuke'e je tak'aka'a dujayepa kux cha'kidupe'e je myu'israeejlit jáyuda. Van'it tse'e je Jesús dunujumi je y'ixpajkpatajk:

—Je oy joot maat tse'e m'ijttinit.

²⁰ Ku ve'e ve'em vyaajñ, van'it tse'e dutuk'ixti mejtsk je kya'aj jets je kyach joma ve'e chaachi. Xoojntktu tse'e je ixpajkpatajk ku ve'e du'ixti je Maja Vintsán. ²¹ Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidinuva:

—Je oy joot maat tse'e m'ijttinit. Ve'em ax jo'n atse'e je nTee' xkejx, nay ve'empats ats miitse'e nkejxtuva.

²² Van'it tse'e ñupiixtkijidi jetse'e jyaa'kna'muxjidi:

—Jayepa jem mja'vin kajxmda je Espíritu Santo. ²³ Pan mvaandup xa ve'e jets mee'kxe'e je jayu je

tyokin, mee'kx tse'e y'it; ax pan mvaandup tse'e jets ka'a ve'e je jayu tyokinmee'kxa, ka'ats je'e ve'e tyokinmee'kxa y'it.

Ku je Tomás du'ix je Maja Vintsán ku ve'e távani jyoointykpajknuva vye'na

²⁴Ax je Tomás, Xeen Onukts je'e ve'e yaktij y'ijt, je'ets je'e ve'e nuto'k je'ixpajkpa juu' ve'e numakmejtks ijttu, ka'ijtpts je'e ve'e vye'na maat je' myu'ixpajkpatajk ku ve'e je' Jesús ñuje'yjidi. ²⁵Ux'ook tse'e je' viijnk ixpajkpa ña'muxjidi:

—Ta xa aatse'e n'ixnuva je' Maja Vintsán.

Ax jidu'um tse'e je' Tomás y'atsoojvjidi:

—Ka'a xa atse'e njaanchjáva. Kuunum atse'e n'ixut mejtsk ado'om je' kya'aj juu' ve'e je' clavos yakxa'ajkiju, jets atse'e ya nka'ónuk n'akoo'pat joma ve'e je' clavos duyakjujt, jets atse'e nyaktákat ya nka'aj jep kyachupajk akujkp joma ve'e xya'ajki, van'itnumts atse'e njaanchjávat —jidu'um tse'e vyaajñ.

²⁶Kutoodojtuk xaaj tse'e je' ixpajkpatajk ñay'amokijidinuva joma ve'e to'k je' tajk. Jep tse'e vye'niva je' Tomás. Van'it tse'e je' Jesús tyajki, jah'atúkame'e vye'na je' tak'aka'ada, jetse'e je' je'e y'itakujkta ñapyaajmji. Van'it tse'e vyaajñ:

—Je' oy joot maat tse'e m'ijttinit.

²⁷Van'it tse'e je' Tomás dunuujmi:

—Akoo'pa yaja je' mka'ónuk jets ixu' ats ya nka'aj; yaktaka je' mka'aj yap ats nkachupajk akujkp joma atse'e nxa'ajki. Kadi makk je' mkuvajk xpum, kadi xkajaanchjáva jets joojntykpajknuva atse'e, jaanchjáva ve'e.

²⁸Van'it tse'e je' Tomás y'atsoojvji: —iAts je' nMaja Vintsán! iAts je' nNte'yam!

²⁹Jetse'e je' Jesús ña'muxji:

—Tomás, çmjaanchja'vipe'e uxayam je'e kajx ku atse'e tux'ix? Xoon xa je'e ve'eda pan pan jaty atse'e xjaanchja'vidup óyam ats je'e ve'e xka'ixti.

Je'e pan tyajx kajxe'e ya nak yakjaajy

³⁰Jyaa'ktoon tse'e je' Jesús may je' mújit nuja'vin je'ja je' y'ixpajkpatajk vyinkujkta juu' ve'e yaja kayakjaayp;

³¹ax juu' tse'e yaja ja'ani, je'e kajx xa je'e ve'e jetse'e xjaanchjávadat jets je' Nte'yam je' y'Onuk je'e ve'e je' Jesús, je' Cristo, juu' ve'e je' Nte'yam vyinkoon jetse'e yakkutojknit, ve'em tse'e xjajejptinit je' joojntykin juu' ve'e xa'ma kajx ijtp je'e kajx ku je'e ve'e xjaanchjávada.

Ku je' Jesús ñaajknuke'xnatajkiji je'ja nuvuxtojtuk je' y'ixpajkpa vyinkujkta

21 Ku ve'e je' it ñajxy, van'it tse'e je' Jesús ñaajknuke'xnatajkijinuva joma ve'e je' y'ixpajkpatajk je'ja maja na'akaya pa'ayi juu' ve'e Tiberias duxaaj. Jidu'um tse'e dutuujn. ²Jem tse'e vye'nada je' Simón Pedro, je' Tomás juu' ve'e tyijtup Xeen Onuk, je' Natanael juu' ve'e je' canaajit, galiléait jayu je'e ve'e, jem pa tse'e je' Zebedeo je' y'ónukta jets janumejtks je' Jesús je' y'ixpajkpada. ³Van'it tse'e je' Simón Pedro ña'muxjidi:

—Najkxu' ats je' ajkx duma'akyu.

Jetse'e y'atsoojvjidi:

—Nmaadap aats mitse'e.

Najkxtu tse'e jetse'e jem barco jootm tyajkidi. Tsonaxye'e

dujamaakti, ax ni vinxupa tse'e dukapajkti. ⁴Ku ve'e jyajviiyv, jeja tse'e napa'ayi je Jesús tyena vye'na, ax ka'a tse'e dunujávada je y'ixpajkpatajk jets je Jesús je'e ve'e.

⁵Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Mexta, ¿ka'a ve'e ti ajkx tuxpakta?

Jetse'e y'atsoojvjidi:

—Ni vinxúpase'e.

⁶Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Vajta je mxuum jeja barco aka'yun pa'ayi jetse'e je ajkx xpáktat.

Ku ve'e ve'em dutoondi, ka'a tse'e y'uk'ol'yixjidini vintso ve'e duyakpítsumdat je tyuk'ajkx'amaakin xuumda kux jepe'e ooy je ajkx tutyuntáñ. ⁷Van'it tse'e je ixpajkpa juu' ve'e je Jesús ooy tyuntsojk, je'e tse'e dunuuymi je Pedro:

—iJe Maja Vintsán xa ya'a!

Ku ve'e du'amotunajxy je Pedro jets je Maja Vintsán je'e ve'e, van'it tse'e dupuujm je vyitani'kx, kux yakkeke'e je vyit, jetse'e y'ayejtsi jep najaatp. ⁸Je viijnk ixpajkpada tse'e je'ydu jeja napa'ayi je barco maat jetse'e dupavaa'ndi je tyuk'ajkx'amaakin xuum, va'ajts ojtsts je'e ve'e je ajkx maat. Je'e kajx tse'e dupavaa'nda kux vujxtkupxuk majk xajtuk jo'nji ve'e dumujékumada je napaa'v. ⁹Ku ve'e jeja naxkujx jye'ydi, van'it tse'e dupaatti je ju'u juu' ve'e je jaajn dumaat, jetse'e jeñi'kxm to'k je ajkx jets je tsapkaaky. ¹⁰Jetse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Yakminda oyvinoxupa je ajkx juu' ve'e tuxma'akta.

¹¹Jetse'e je Simón Pedro tyajki jem barco jootm jetse'e dupavuu'n jeja napa'ayi paat je tyuk'ajkx'amaakin xuum juu' ve'e ojts je mújit ajkx maat. Mókupx javujxtkupxuk maktoojk tse'e je ajkx y'ijit. Oyam tse'e ooy tyunmaya, ka'a tse'e je xyuum myupojti.

¹²Van'it tse'e je Jesús ña'muxjidi:

—Minu m'ajópada.

Ax ni pana tse'e juu' ve'e je y'ixpajkpatajk kyanayja'viji jetse'e du'amotutúvat pan pan je'e ve'e, kux ñuja'vidupe'e jets je Maja Vintsán je'e ve'e. ¹³Van'it tse'e je Jesús vyinkutámijidi, jetse'e dukaajn je tsapkaaky, jetse'e dumoooydi; ve'em tse'e dutoompa maat je ajkx.

¹⁴Ya'ats je'e ve'e mutoojk nax ku ve'e je Jesús ñaajknuke'xnatajkijinuva jeja je y'ixpajkpatajk vyinkujkta ku ve'e távani y'uk'aa'k vye'na jetse'e jyoojntykpaiknuva.

Ku je Jesús dumaatnakyojtsji je Simón Pedro

¹⁵Ta tse'e y'ajópada vye'na, van'it tse'e je Jesús du'amotutuvi je Simón Pedro:

—Simón, je Jonás je myajntk, ¿xtsojpk atse'e nuyojk jets ka'a ve'e ya'ada?

Jetse'e je Pedro y'atsoojvjidi:

—Ve'em, Maja Vintsán, mnua'vinup xa mitse'e jets ntsajkp ats mitse'e.

Jetse'e je Jesús ña'muxji:

—Ix'itu tse'e ats je njayu, ve'em ax jo'n je carnero vinténiva du'ix'it je kyarneeroda.

¹⁶ Van'it tse'e mumejtsk nax je
Jesús y'amotutúvjinuva:

—Simón, je Jonás je myajntk,
¿tsojpk atse'e?

Jetse'e je Pedro y'atsoojvjinuva:

—Ve'em, Maja Vintsán,
mnuja'vinup xa mitse'e jets ntsajkp
ats mitse'e.

Van'it tse'e ña'muxjinuva:

—Ix'itü tse'e ats je njayu, ve'em ax
jo'n je carnero vinténiva du'ix'it je
kyarneroda.

¹⁷ Van'it tse'e mutoojk nax je
Pedro yak'amotutúvjinuva:

—Simón, je Jonás je myajntk,
¿tsojpk atse'e?

Van'it tse'e je Pedro
chaachvinmapyajkni je'e kajx ku
ve'e y'amotutúvji mutoojk nax pan
tsojkjup'e, jetse'e dunuujmi:

—Maja Vintsán, nujom xa
mitse'e juu' xnuja'vikúx,
mnuja'vinuupts mitse'e jets ntsajkp
ats mitse'e.

Jetse'e je Jesús ña'muxjinuva:

—Ix'itü tse'e ats je njayu, ve'em
ax jo'n je carnero vinténiva du'ix'it
je kyarneroda. ¹⁸ Tyúvam xa
ats mitse'e nnuujma, vaampam
atse'e, ku ve'e mvajutyajki,
mnaxyojxjup tse'e y'ijt jetse'e
mnujx pan joma ve'e xtsak; ax
ku tse'e mmaj'ónukinit, m'axájp
tse'e jetse'e je viijnk jayu mxóxjüt
jetse'e myaknajxjüt joma ve'e
mkanajxuva'añ.

¹⁹ Ku ve'e ve'em vyaajñ, je'e tse'e
je Jesús y'ava'ni pan vintso ve'e
je Pedro je Nte'yam je myajin je
jyaanchin duyaknukexnatákat ku
ve'e y'oo'knit. Van'it tse'e je Jesús
jyaa'kvaajñ:

—iPamiinni ats!

Je ixpajkpa juu' ve'e
je Jesús ooy tyuntsojk

²⁰ Ku ve'e je Pedro y'ixumpijit,
van'it tse'e du'ix jets jep'e
pyamétsjada je ixpajkpa juu' ve'e
je Jesús ooy tyuntsojk, nay je'ejyam
juu' ve'e namyaj'aa'kpejtju jeja
je Jesús kyakuviijn van'it ku ve'e
y'a'óxidi jetse'e du'amotutúvi pan
pan je'e ve'e juu' ve'e pámjup jem je
jayu kya'm juu' ve'e tso'oxpajkjüdup.
²¹ Ku ve'e je Pedro y'ixji, van'it tse'e
du'amotutúvi je Jesús:

—Maja Vintsán, jets ya'a, ¿tits ya'a
ve'e játjup náxjup?

²² Jetse'e je Jesús y'atsoojvji:
—Pan ntsajkpts atse'e jetse'e
jyoojntykat van'it paat ku atse'e
nmiinnuvat, ¿tits mits je'e ve'e?,
pamiinni ats mits.

²³ Van'it tse'e yakkojts'ukvaajñ jeja
uts ajch jets uts tsa'a akujk jets ka'a
ve'e y'oo'kut je ixpajkpa juu' ve'e
je Pedro je Jesús y'amotutúvi pan ti
ve'e játjup náxjup. Ax je Jesús, ka'ats
je'e ve'e dunuujmi jets ka'a je'e ve'e
y'oo'kut; jidu'ume'e dunuujmi: “Pan
ntsajkpts atse'e jetse'e jyoojntykat
van'it paat ku atse'e nmiinnuvat,
¿tits mits je'e ve'e?”

²⁴ Ax mnuja'vinuupts aatse'e jets
tyúvam je'e ve'e je tuvakojsun juu'
ve'e pyuump je ixpajkpa juu' ve'e je
Jesús ooy tyuntsojk.

²⁵ Jeja xa ve'e may viijn juu'
jatye'e je Jesús tyoon kyojts juu'
ve'e kayakjaay yap nak kujxp. Pan
kuyakjavyejtkúx tse'e to'k viijn
jado'k viijn, nnasja'vipts atse'e jets
ka'a ve'e kuñupaadi ya naxviijnit it
jetse'e kuyakjavyejtkúx nujom juu'
jatye'e tyoon kyojts.